

Lapin yliopiston opiskelijoiden arjen elämyksiä

Pro gradu -tutkielma

Harriet Urponen (0306364)

Kasvatustieteiden tiedekunta

Kasvatustiede

Professori Heli Ruokamo

Syksy 2011

Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Lapin yliopiston opiskelijoiden arjen elämyksiä

Tekijä: Harriet Urponen

Koulutusohjelma/oppiaine: Kasvatustiede/kasvatustiede

Työn laji: Pro gradu -työ Laudaturtyö__ Lisensiaatintyö__

Sivumäärä: 98 + 2

Vuosi: Syksy 2011

Tiivistelmä:

Tutkielma käsittelee Lapin yliopiston opiskelijoiden arjen elämyksiä. Lähtökohtana on ajatus siitä, että nykypäivän kiireinen ja suorittava elämäntapa tarvitsee kiipeästi arjen elämysten arvostamista. Elämyseskustelua käydään usein yhteyksissä, joissa puhutaan elämysten tuotteistamisesta ja elämystaloudesta. Tämän tutkielma palauttaa elämyseskustelun yksittäisen ihmisen kokemuksen tasolle. Tässä tutkielmassa elämys on ihmiselle merkityksellinen kokemus, joka koskettaa ja jää mieleen.

Tutkielman tavoitteena on kuvata ja ymmärtää yksilön kokemuksia elämyksestä suhteessa heidän arkiseen elämismaailmaansa. Tutkielmassa selvitetään, millaisina arjen elämykset näyttävät opiskelijoiden kirjoittamissa tarinoissa, millaisissa konteksteissa elämyksiä koetaan ja mitä merkityksiä opiskelijat liittävät elämyksiin.

Kyseessä on laadullinen tutkimus, jonka metodi on eläytymismenetelmä. Tutkielman aineistona on 39 Lapin yliopiston opiskelijan kirjoittamaa tarinaa arjen elämyksistä. Lapin yliopiston opiskelijoiden arjen elämismaailma muodostuu arjen elinympäristöstä, luonnosta ja lähiympäristöstä sekä sosiaalisesta ympäristöstä. Nämä ympäristöt ovat opiskelijan elämyksen kokemisen kontekstit. Tutkimuksessa tarkastellaan kaikissa näissä konteksteissa elämystä ja arkea, sekä onnellisuutta, joka osoittautui koko aineistoa kokoavaksi teemaksi, ja nousi esille Lapin yliopiston opiskelijoiden kirjoittamista arjen elämystarinoista. Elämysten merkitys näkyi runsaiden positiivisten tunteiden ja kokemusten kirjossa. Lapin yliopiston opiskelijat ymmärtävät elämyksen intuitiivisesti positiivisena kokemuksena, mutta elämys voi olla myös negatiivinen kokemus. Elämyksiin liitettiin usein oivallus siitä, miten hyvin asiat arjessa ovat. Lapin yliopiston opiskelijoiden arjessa on elämyksiä ja ne antavat elämälle makua.

Avainsanat: Elämys, eläytymismenetelmä, kokemus, merkityksenanto, arki, tunteet, onnellisuus

Muita tietoja: Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	10
2.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelmat	10
2.2 Tutkimuksen metodologia	14
2.3 Kerätty aineisto.....	18
2.4 Analyysimenetelmä	24
3 ELÄMYS	27
3.1 Elämys — teoreettinen lähestymistapa	28
3.1.1 Elämyskolmiomalli	31
3.1.2 Elämysyhteiskuntateoria	34
3.2 Elämykset oppimisen näkökulmasta	37
3.3 Arjen elämykset ja media	41
4 ARJEN ELINYMPÄRISTÖ	45
4.1 Arjen elinympäristön arki.....	46
4.2 Arjen elinympäristön elämykset.....	48
4.3 Onnellisuus arjen elinympäristössä	51
4.3.1 Tunteet.....	53
4.3.2 Positiivisten ja negatiivisten elämystarinoiden vertailua	55
5 LUONTO JA LÄHIYMPÄRISTÖ	58
5.1 Luonnon ja lähiympäristön arki.....	61
5.2 Luonnon ja lähiympäristön elämykset.....	62
5.3 Onnellisuus luonnossa ja lähiympäristössä	68

6 SOSIAALINEN YMPÄRISTÖ	70
6.1 Sosiaalisen ympäristön arki.....	71
6.2 Sosiaalisen ympäristön elämykset.....	72
6.3 Onnellisuus sosiaalisessa ympäristössä.....	73
7 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	75
7.1 Luotettavuudesta	81
7.2 Pohdintaa	84
LÄHTEET.....	87
LIITE 1: Kehyskertomukset	99
LIITE 2: Orientaatiossa käytetyt valokuvat	100

1 JOHDANTO

Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus (LEO) määrittelee elämyksen moniaistiseksi, merkittäväksi ja unohtumattomaksi kokemukseksi, joka voi tuottaa kokijalleen henkilökohtaisen muutoskokemuksen. Koettu ja opittu voidaan omaksua osaksi omaa arkipersonaa ja elämyksen kokeminen voi johtaa oman maailmankuvan muuttumiseen. (LEO 2011.) Elämys on ihmiselle tärkeä kokemus (Perttula 2007a, 56) ja erityinen kokemus (Lüthje 2005, 36). Tässä tutkimuksessa elämys on ihmiselle merkityksellinen kokemus, joka koskettaa ja jää mieleen. Perttula (2009, 116) määrittelee kokemuksen merkityssuhteeksi, johon liittyvät ihmisen elämäntilanne ja todellisuus, jolloin siinä ilmenevät sekä tajuava subjekti ja hänen tajunnallinen toimintansa että kohde, johon toiminta suuntautuu. Tässä tutkimuksessa kokemus on syntynyt Lapin yliopiston opiskelijan henkilökohtaisesta, yksilöllisestä tulkinnasta omasta elämäntilanteestaan ja siihen liittyvistä merkityksellisistä tapahtumista ja asioista, jotka hän liittyy arjen elämykseen. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia Lapin yliopiston opiskelijoiden arjen elämyksiä.

Elämykset ovat aina kiehtoneet minua. Hämmästelen niiden yllätyksellisyyttä ja ainutkertaisuutta ja olen vakuuttunut siitä, että elämyksiä voi kokea myös arjessa. Halusin tehdä laadullisen tutkimuksen ja käyttää eläytymismenetelmää, joka tuottaa aineistoksi kirjoitettuja tarinoita. Pyysin keväällä 2011 Lapin yliopiston opiskelijoilta tarinoita heidän arjen elämyksistään. Sain 39 erittäin mielenkiintoista tarinaa, joita analysoimalla voin tulkita, millaisena Lapin yliopiston opiskelija arjen elämys näyttäytyy. Elämys on hyvin monisäikeinen tutkimusaihe, sillä se ei kuulu yksin millekään tieteenalalle ja samalla se kuuluu vähän kaikille tieteen-

aloille. Tämä monitieteellisyys on rikkaus ja se antaa elämys-käsitteelle erilaisia ulottuvuuksia riippuen tarkastelukulmasta.

Tässä tutkielmassa on taustalla fenomenologinen tieteenfilosofia ja näkökulma. Fenomenologia näyttäytyy kurinalaisena ihmettelyn asenteena, jolloin tavoitteena on kuvata tarkkaan tutkittava ilmiö siten, että keskitytään olennaiseen ja liitetään mukaan tutkittavien inhimillinen toiminta ja ymmärrys maailmasta (Järvinen & Järvinen 2000, 199–200). Perttula (2009, 111) on analysoinut elämyksen käsitettä persoonan kannalta ja hän käyttää fenomenologista näkökulmaa kahden ulottuvuuden kautta. Nämä kaksi ulottuvuutta ovat elämällinen ja kokemuksellinen ulottuvuus. Hänen tutkimuksessaan fenomenologia valotti tutkimuksen kohdetta niin, että se näyttäytyi sellaisena kuin se oli, kokonaisena. Elämyksellä on merkitystä yksilöksi kehittämisessä (Perttula 2009, 124). Tässä tutkielmassa haluan painottaa elämyksessä opiskelijoiden kokemuksen merkitystä ja tarkastella heidän elämäntilanteensa vaikutusta elämyksen kokemiseen. Elämyksestä ei ole olemassa yhtä ainoaa totuutta ja siksi ymmärrän sen käsitteeksi, johon haluaisin perehtyä niin hyvin kuin mahdollista. Tässä tutkielmassa elämystä on tarkasteltu yliopisto-opiskelijoiden kokemuksen näkökulmasta.

Tiedostin elämyksen merkityksen, kun ryömin Äkäslompolossa Velho-oopperan esityksessä vuonna 1993 eturivissä, ulkona, kaatosateessa, mutaisessa maassa ja lauloin Äiti Maa -nimistä kappaletta yli 200 hengen kuorossa. Näin, miten tuhatpäisessä yleisössä itkettiin. Esityksen jälkeen kuorolaiset kokoontuivat kynttilälyhtyineen kunniakujaan, jonka läpi yleisö poistui ulkoilmateatterialueelta. Hyvin moni ihminen oli voimakkaasti liikuttunut, taputti olalle ja kiitti elämyksestä. Jo silloin pohdin, mitkä asiat vaikuttivat siihen, mitä ihmiset kokivat. Ajattelin, että tilanteeseen vaikutti osaltaan se, että heidän odotuksensa ylittyivät ja että he siksi yllättyivät ja kokivat elämyksen.

Noin kymmenen vuotta tämän kokemuksen jälkeen pyrin lastentarhanopettajan työssä antamaan lapsille hyvin erilaisia oppimiskokemuksia ja huomasin siitä olevan hyötyä paitsi työn pedagogisen mielekkyyden myös tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Työhistoriani on vienyt minua elämysten suuntaan, sillä olen työkennellyt esimerkiksi ohjelmatoimistossa myyntineuvottelijana, kokous- ja kong-

ressikeskuksessa myyntipäällikkönä ja teatterissa ohjelmajohtajana. Näissä kaikissa työtehtävissä olen saanut käyttää luovuuttani ja näin olen järjestänyt asiakkaille hyvin erilaisia tilaisuuksia, joissa osallistujien viihtyvyys on ollut tärkeällä sijalla. Oma asemani tämän tutkimuksen toteuttamisessa liittyy elämykseen perehtymiseen ja käsitteen ymmärtämiseen.

On hyvin mielenkiintoista, että samalle ihmiselle arjen elämys voi olla niin totaalisesti erilainen kokemus. Se voi olla esimerkiksi askeettisissa mökkiolosuhteissa hiljaisuuden konkreettinen kokemus tai kokonainen ilta ystävien kanssa teatterissa. Moniäänisyyden tematiikan liittäminen elämyksen ymmärtämiseen avaa aavistuksen verran elämyksen verhoa. Kyse on viime kädessä ihmisen henkilökohtaisesta tulkinnasta tähän ilmiöön liittyen ja näin tämä ilmiö saa yhtä monta todellisuutta kuin tulkitsijoitakin on. Yhteinen totuus syntyy siinä kontekstissa ja niiden ihmisten vuorovaikutuksessa, jotka kulloinkin ovat kokoontuneet ilmiötä koskevan asian ympärille. Taustalla ovat hyvin moninaiset merkityksenantoprosessit, ja on mahdotonta tuomita niistä yhtäkään vääräksi, sillä asiat voidaan nähdä ja kokea niin eri tavoin. Tässä tutkielmassa olen koonnut Lapin yliopiston opiskelijoilta heidän henkilökohtaisia tarinoitaan arjen elämyksistä ja tulkinnut niitä kirjallisuutta ja ajankohtaista keskustelua vasten.

Olen halunnut rajata elämyksen tiukasti arkeen siksi, että pääsisin tarkastelemaan sitä läheltä ja syvältä. Samasta syystä valitsin tarinoiden kirjoittajiksi Lapin yliopiston opiskelijat. Väitän, että arjessa koetussa elämyksessä on sisällä myös niitä samoja elementtejä, kuin missä tahansa erityistilanteessakin koetussa elämyksessä. Perehtymällä ensin arjen elämykseen, minulla on mahdollista päästä käsiksi elämyksen ytimeen.

Lapin yliopiston opiskelijat kirjoittivat tarinoita heidän arjen elämyksistään ja samalla he tulivat kuvanneeksi heidän arkeaan ja siihen oleellisesti liittyviä seikkoja. Lapin yliopiston opiskelijan arki muodostuu niistä tiloista, paikoista ja olosuhteista, joissa opiskelijat yleensä elävät. Se on arjen elinympäristö, johon liittyy koti, opiskelu- ja / tai työpaikka, lähiympäristö ja luonto, sekä sosiaalinen ympäristö. Näissä kaikissa konteksteissa on opiskelijan arki ja näissä konteksteissa ar-

jen elämykset koetaan. Osittain nämä ympäristöt toteutuvat opiskelijan elämässä yhtä aikaa.

Elämys voidaan kokea joko kotona, työpaikalla, yliopistolla, luonnossa tai lähiympäristössä ja se voidaan kokea yksin tai yhdessä muiden kanssa. Nämä luokat ovat opiskelijan elämässä osittain päällekkäin ja lomittain. Elämys mielletään positiiviseksi kokemukseksi ja elämyksen kokemisen tilanteissa on yleensä hyvä olla. Elämyksissä korostuu tietynlainen restoratiivisuus ja niitä kuvaavat hyvin restoratiiviset tilat, joita ovat irtautuminen, viihtyminen, liikkumatila ja sopusointu (Kaplan 2001, 482–482). Tarinat kuvaavat Lapin yliopiston opiskelijat tyytyväisiksi heidän omaan elämäntilanteeseensa ja tarinoista on aistittavissa onnellisuus. Tämän vuoksi haluan kuvata kaikissa konteksteissa myös onnellisuutta ja sitä, millaisena se näyttäytyy opiskelijoiden arjessa.

Olen tämän tutkimusprosessin aikana paljon pohtinut sitä, liittyykö ihmisten kokemien elämysten määrä heidän persoonallisuuden piirteisiinsä ja temperamenttiinsa, ja olen sitä mieltä, että positiivinen asenne auttaa elämysten tunnistamisessa. Elämys on kokijalleen hyvin henkilökohtainen asia. Merkityksenannon käsitteen kautta voi yrittää selittää sitä, mitä elämys ihmiselle tarkoittaa. Koko tilanteessa, jossa elämys koetaan, on oleellista se, mitä tapahtuma merkitsee kokijalle. Tärkeää on voida analysoida sitä, minkälaisia mielikuvia, tunteita ja konnotaatioita tapahtuman elämyksellisen sisällön lisäksi liitetään kokemuksen yhteyteen. Tällä tavalla ajateltuna elämys on siis muutakin kuin kokemus. Minkä joku toinen kokee elämyksellisenä, voi toiselle olla täysin yhdentekevää.

Elämyksen tuotteistamiseen on yhteiskunnassa käytetty valtavasti voimavaroja ja siitä on tullut liiketoimintaa, josta on kansantaloudelle hyötyä. Ihmiset etsivät yhä voimakkaampia elämyksiä yhä nopeampaan tahtiin ja vapaa-aika on muuttunut elämysten jahdiksi (Väyrynen 2009, 75). Nykypäivän kiireinen ja suorittava elämäntapa tarvitsee kipeästi arjen elämysten arvostamista. Mikä on elämyksen merkitys yksittäiselle ihmiselle silloin, kun kokemuksen hintaa on mahdotonta määrittellä? Tässä tutkielmassa olen perehtynyt arjen elämyksiin Lapin yliopiston opiskelijoiden kokemina ja tarkastellut erityisesti sitä, millainen kokemus elämys heille on. Miten eri tavoin opiskelijat ovat kokeneet arjen elämyksen? Tässä tutkiel-

massa olen etsinyt arjen elämyksen elementtejä ja variaatioita opiskelijoiden kirjoittamista tarinoista.

Ihmisolennot ovat aina etsineet uusia ja jännittäviä elämyksiä oppiakseen ja kasvaakseen, kehittyäkseen ja edistyäkseen, parantuakseen ja uudistuakseen (Pine & Gilmore 1999, 163). Minulle itselleni elämys on pysäyttävä asia ja huomaan nauttivani eniten arjen elämyksistä, jollainen minulle voi olla nukkuva vauva, kynttilä jäälyhdyssä tai sininen hetki, se hetki kun päivä muuttuu illaksi, eikä ole enää valoisa, mutta ei vielä ihan pimeääkään. Minun elämykseni on varmasti erilainen kuin jonkun muun elämys. Tälle väitteelle olen hakenut tieteellisiä perusteluja.

Kirjallisuudessa elämystä on kuvattu usein matkailututkimuksen näkökulmasta (Aho 2001; Perttula 2007b; Verhelä & Lackman 2003) tai ilmiönä, joka tavalla tai toisella liittyy seikkailuun (Karppinen 2010; Lehtonen 1998; Telemäki 1995; Väyrynen 2009). Vaikka keskusteluun ovat nousseet sellaiset termit kuin elämystalous ja elämystuotanto, on elämys viime kädessä kuitenkin aina yksilön kokemus. Nykypäivän vauhti ja vaihtelun tarve ovat korvanneet elämyksen aiempaa tarinallisuutta ja elämyksen merkitys on kovasti muuttunut. Tietty kontrastisuus korostuu elämyksen kestosta puhuttaessa, sillä yhtäältä kyseessä voi olla lyhyt tuokio, joka merkitsee paljon tai pitkä lomamatka toiseen kulttuuriin. Tänä elämysten yltäkylläisyyden aikana minun elämässäni korostuvat ne asiat, jotka tapahtuvat odottamatta arkipäivän tilanteissa. Olen etsinyt elämyksiä opiskelijoiden kirjoittamista tarinoista, sillä uskoin niissä piilevän osan elämyksen sisällöstä ja tiesin löytäväni näistä tarinoista elämyksen elementtejä.

Tässä tutkielmassa olen määritellyt itse elämyksen ihmiselle merkitykselliseksi kokemukseksi, joka koskettaa ja jää mieleen. Olen tutkinut Lapin yliopiston opiskelijoiden kirjoittamia tarinoita arjen elämyksistä ja sitä, minkälaisia merkityksiä he ovat niille antaneet. Tässä tutkielmassa arki on Lapin yliopiston opiskelijoiden elämismaailma eli se aika ja paikka, jossa opiskelijat elävät kukin omine kokemuksineen, voimavaroineen ja kykyineen, jotka kaikilla heillä ovat erilaisia.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa kuvaan tutkimuksen toteutuksen ja avaan tutkimusprosessin kulun. Käsitteellistän sen, mikä tarkoitus tällä tutkielmalla on, mitkä tutkimusongelmat olen asettanut ja minkälaisia metodologisia valintoja olen tehnyt. Kuvaan tässä luvussa sen, millainen aineistoni on, miten olen sen kerännyt ja miten olen sitä analysoinut.

2.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelmat

Tämän tutkielman tavoitteena on kuvata ja ymmärtää yksilöiden kokemuksia elämästä suhteessa heidän arkiseen elämismaailmaansa. Olen selvittänyt, mitkä asiat ovat Lapin yliopiston opiskelijoille elämyksiä. Elämyksiä on tutkittu monista eri näkökulmista, mutta tutkimuksia pelkästään arjen elämyksistä ei ole tehty. Elämystä ei ole aiemmin tarkasteltu arkielämän kokemusten näkökulmasta.

Arjen käsitteellistäminen on sen itsestäänselvyden vuoksi haasteellista, mutta sen merkitystä tuskin kukaan voi kiistää. Tässä tutkielmassa arjella tarkoitetaan sitä maailmaa sellaisena, kuin se jäsentyy ihmisille jokapäiväisissä kokemuksissa. Perttula (2008a, 280) sanoo, että arki on synonyymi elämäntilanteelle ja Knuutila (2003, 198) toteaa arjen konkretisoituvan parhaiten juhlan tai sunnuntain vastakohtana sekä tavallisten ihmisten, kansan elämismaailmana. Tällöin arki ja sen

tarkastelu pyritään rajoittamaan yksityisyyden piiriin ja yhteiskunta on konteksti, joka vain pakottaa tiettyihin käytäntöihin (Knuutila 2003, 198).

Jokinen (2005, 156) korostaa arjen tärkeyttä paitsi yksilön myös yhteiskunnan näkökulmasta ja kuvaa arkea paradoksein, koska arkea on kaikkialla ja se on vaikeasti havainnoitavissa. Hän selkiyttää termiä vastapareilla: Arki on yhtä aikaa kevyttä ja painavaa, sitä ylistetään ja halveksitaan ja naisten katsotaan hallitsevan sen pyörittämisen miehiä paremmin. Arki pitää yllä eriarvostavia käytänteitä ja hyvinvointia ja oletukset siitä ohjaavat ja säätelevät jopa politiikkaa. Ihmiset tarvitsevat arkea ja arkinen ulottuvuus ihmisen elämässä on omiaan tasapainottamaan mittavia ulkoisia paineita. Arki on tarpeellinen jokaiselle ja hyvään arkeen näyttää kuuluvan kodintuntu, rutiinit, tavat ja omalta tuntuva rytmisyys. (Jokinen 2005, 158–161.)

Häggman (2010, 7) kuvaa suomalaista arkea viehättävänä ja teoksessa *Suomalaisen arjen suuri tarina* pääosassa ovat tavalliset suomalaiset, joiden kautta tarkastellaan sotien jälkeisen Suomen rajua elämänmuutosta. Arjen historian tutkimus on Häggmanin (2010) mukaan kiinnostava tapa lähestyä Suomea ja suomalaisuutta. Tämän tutkielman pääosassa ovat olleet Lapin yliopiston opiskelijat ja heidän kauttaan on tarkasteltu heille tärkeitä arjen kokemuksia ja elämyksiä. Tämä tutkielma piirtää osaltaan kuvaa Lapin yliopiston opiskelijoiden arjesta ja siitä kulttuurista, jossa he elävät.

Elämys on hyvin ajankohtainen tutkimusaihe. Sana elämys nousee esiin keskusteltaessa Rovaniemen joulubrändin kehittämisestä ja kaupungin profiloitumisesta joulun (Kylänen 2007; LEO 2010) tai kun kerrotaan tuntemuksista mieliartistin konsertin jälkeen. Tämä sana on hyvin yleinen matkailupalveluyritysten markkinointimateriaaleissa ja siihen liitetään paljon tunteita. Elämyskeskusteluun liitetään usein joku ”spektaakkeli” ja siitä on tullut tavoite, johon pyritään kaikin keinoin. Pelkkä fyysinen tuote ei enää riitäkään, vaan ihmisen täytyy saada aineettomia lisäarvoja, kuten elämyksiä (Karvonen 2004). Tämä tutkielman toteuttaminen on avannut silmäni sen suhteen, miten laajalla alueella elämyskeskustelua käytetään.

Kuluttajatutkimuskeskuksen vapaa-aikatutkimusten tulokset osoittavat arjen olevan rikkaan elämän ytimessä (Halava & Panzar 2010, 17). Arjen elämykset kiinnostavat minua myös sen vuoksi, että elämys liitetään muutenkin varsin arkisiin yhteyksiin, kuten ruokailuun tai autoiluun. Reseptikirjat ovat pullollaan huikeita makuelämyksiä ja esimerkiksi Audi ainakin valmistajan mukaan on enemmän kuin auto. Se on kokemus ja elämys. (Audi 2011.) Elämyksistä puhutaan kaikkialla, jopa luterilaisessa kirkossakin keskustellaan jo siitä, miten kirkko voisi paremmin vastata ihmisten elämystarpeisiin (Stenberg 2008, 66). Olen halunnut selvittää, millaisena Lapin yliopiston opiskelijoiden arjen elämykset näyttäytyvät. Olen tutkielmassani analysoinut opiskelijoiden kirjoittamat tarinat heidän arjen elämyksistään ja pyrkinyt luomaan oman elämysstrategiani, eli polun elämyksen luo. Elämysstrategian luominen on ollut tutkimuksen metatavoite. Täsmällisempi tavoite on ollut selvittää opiskelijoiden arjen elämysten laatua, olemusta, ilmene- misen konteksteja sekä sitä, mikä on elämysten merkitys opiskelijoiden arjen elä- mässä.

Elämys ilmiönä on hyvin kompleksinen ja tiedostan, etten saa siitä kaikkea selville. Elämystä on tutkittu paljon, mutta elämys opiskelijan kokemana on vähän tut- kittu ilmiö. Erikoisempia elämyksiä, kuten seikkailu- tai matkailuelämyksiä, on tutkittu paljon, mutta arjen elämyksiä vain vähän, jos ollenkaan. Olen halunnut kuvata, millaisena kokemuksena arjen elämys esiintyy opiskelijoiden kirjoittamis- sa tarinoissa. Tutkielmani avulla olen selvittänyt, mitä merkityksiä vastaajat ovat antaneet ilmiöstä ja millaisin käsittein tutkittavat ovat kuvanneet sitä. Ylioppilai- den terveydenhuoltosäätiön teettämän tutkimuksen perusteella Lapin yliopistossa on Suomen tyytyväisimmät yliopisto-opiskelijat (YLE uutiset 31.8.2010). On kiinnostavaa tietää, millaisia arkipäivän tilanteita ja tapahtumia he ovat pitäneet elämyksellisinä ja millaisia arjen elämyksiä heillä on ollut.

Joskus elämyksen yhteydessä puhutaan aitoudesta ja arjen elämykset, jos jotkut, ovat aitoja elämyksiä. Niitä ei ole keinotekoisesti tuotettu millään tavoin, eikä niiden luokse ole hakeuduttu tietoisesti. Härkönen (2008) väittää eräässä matkai- lumarkkinoinnin blogissa, että elämys on aina aito elämys. Lüthje (2005, 287) on tehnyt matkailun kulttuuritutkimusta ja antaa aitojen elämysten kulttuurista kri-

tiikkiä. Hän kritisoi myös elämyksen ylituotteistamista ja toteaa, että elämysten syntymisen kannalta otollinen ympäristö poikkeaa jokapäiväisestä asuin- ja elinympäristöstä, mutta tuttuakin kohde voi olla elämyksellinen. Silloin siitä on kuitenkin löydyttävä jotakin uutta ja yllätyksellistä.

Elämysten ympärille tarvitaan yhä koskettavampia tarinoita ja yhä pysäyttävämpiä tilanteita. Tuntuu siltä, että mikään ei riitä, vaan aina tarvitaan vielä jotakin enemmän, ennen kuin elämys voidaan kokea. Mitä sitten, kun päästään siihen pisteeseen, että elämystä ei enää synnykään? Sulkeutuuko ympyrä sillä, että sellaiset jokapäiväiset ja meidän elämässämme aina läsnä olevat asiat, kuten hiljaisuus, tuotteistetaan myytäväksi paketiksi? *Salla – Selling the silence* dokumenttielokuvassa (Tuurna 2010) ei nimestä huolimatta ole kysymys tästä, vaan enemmänkin elokuva esittelee erään kunnan kohtaloa ja avaa aluepoliittisen keskustelun köyhtyvien kuntien tulevaisuudesta.

Omassa tutkielmassani olen tarkastellut arjen elämyksiä opiskelijan näkökulmasta ja tulkinnut aineistoa opiskelijoiden henkilökohtaisen kokemuksen tasolla. Olen halunnut tutkimuksellisesti ymmärtää sen, millainen elämys on opiskelijoiden arjessa. Olen pyrkinyt mahdollisimman kattavasti kuvaamaan sitä, millaisena elämys on näyttäytynyt kirjallisuudessa ja ajankohtaisissa tutkimuksissa niistä näkökulmista katsottuna, joita aineistosta on noussut yliopisto-opiskelijoiden arjen elämysten yhteydessä. Tätä määritelmää olen peilannut siihen, miten opiskelijat ovat käyttäneet elämys-sanaa ja -käsitettä kirjoitetuissa tarinoissa ja miten heidän elämystarinansa ovat suhteutuneet esittelemiini elämysmäärittelyihin ja elämysyhteiskuntakeskusteluun.

Elämykset ovat ihmisille hyvin henkilökohtaisia kokemuksia. Jotkut elämykset ovat sellaisia, että niitä ei edes haluta kertoa muille. Niitä koetaan myös arkipäivän tilanteissa. Ne elämykset, joista puhutaan ystävien kanssa, tai joita on turvallista kirjoittaa opiskelijakollegan pyytämänä tarinoihin, antavat yhdenlaisen kuvan elämyksestä. Tästä syystä olen asettanut tutkimukseni pääongelmaksi:

1. Millaisina arjen elämykset näyttäytyvät opiskelijoiden kirjoittamissa tarinoissa?

Tutkimukseni alaongelmia ovat:

1.1 Millaisissa konteksteissa elämyksiä koetaan?

1.2 Mitä merkityksiä opiskelijat liittävät elämyksiin?

Olen tiivistänyt tutkielman tulokset lukuun 7: Yhteenveto ja johtopäätökset. Tässä luvussa vastaan esittämiini pää- ja alaongelmiin. Luvut 4.2 Arjen elinympäristön elämykset, 5.2 Luonnon ja lähiympäristön elämykset sekä 6.2 Sosiaalisen ympäristön elämykset vastaavat laajemmin asettamaani pääongelmaan. Luvut 4.1 Arjen elinympäristön arki, 5.1 Luonnon ja lähiympäristön arki sekä 6.1 Sosiaalisen ympäristön arki vastaavat laajemmin alaongelmaan 1.1.

2.2 Tutkimuksen metodologia

Tutkielmani edustaa laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Sillä tarkoitetaan kokonaista joukkoa erilaisia tulkinnallisia, luonnollisissa olosuhteissa toteutettavia tutkimuskäytäntöjä, mikä tekee sen määrittelemisen haasteelliseksi (Denzin & Lincoln 2008, 3). Tämä tutkielma on kvalitatiivinen, sillä pyrin ymmärtämään tutkimaani ilmiötä ja saamaan siitä syvemmän, kokonaisvaltaisen käsityksen (Eskola & Suoranta 1996, 10). Sellaiset tiedonkeruutavat, joissa pyritään ymmärtämään ihmisiä heidän itsensä tuottamien kertomusten tai tarinoiden avulla, ovat yleistyneet kvalitatiivisen tutkimuksen myötä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 206). Minulla on oma käsitys elämyksestä ja olen selvittänyt, miten opiskelijat ovat elämystä kuvanneet. Laadulliseen tutkimukseen liittyy oleellisesti se, että tutkija pyrkii laajentamaan esioletukseensa perustuvia käsityksiä ja näin löytämään uusia näkökulmia tutkimusaineiston avulla (Eskola & Suoranta 1998, 20). Pelkistetyimmillään laadullinen tutkimusaineisto voi olla tekstiä eli kirjallista aineistoa, joka on voinut syntyä tutkijasta riippuen tai riippumatta (Eskola & Suoranta 1998, 15).

Tutkimusmetodini on eläytymismenetelmä. Nimensä mukaisesti menetelmässä on olennaisinta se, että tutkittavat eläytyvät tiettyyn tilanteeseen (Eskola 2010, 74). Tässä tutkielmassa tutkittavat ovat Lapin yliopiston opiskelijoita ja he eläytyvät kirjoittamalla pienen tarinan tutkijan antamien ohjeiden mukaisesti. Tutkija antaa tutkittaville orientaation eli ”kehyskertomuksen” luettavaksi. Sen pohjalta tutkittavat kirjoittavat tarinaa oman mielikuvituksensa mukaan. Eläytymismenetelmätarinat ovat mielenkiintoisia tutkimuskohteita, mutta vasta kirjoitusten analysointi ja vertailu tarjoaa menetelmälle tyypillisimmän annin (Eskola 1998, 10). Kehyskertomuksista varioidaan yksi, keskeinen seikka ja analysoinnissa keskitytään siihen, mikä tarinoissa muuttuu. Tämän variaation vaikutuksen selvittäminen antaa tietoa ja tuo esiin erityisiä piirteitä tutkittavasta ilmiöstä (Eskola & Suoranta 1998, 112). Tähän tutkielmaan aineistoa on kerätty kolmella erilaisella kehyskertomuksella ja tuo keskeinen, varioitava seikka on ollut elämyksen laatu. Näin tutkimusaineiston analyysiin on saatu mukaan positiivisia, negatiivisia ja arvottomattomia elämystarinoita.

Eläytymismenetelmässä käytetään aktiivista tai passiivista muotoa. Aktiivisessa menetelmässä toimitaan roolileikin tapaan ja tutkittavat henkilöt eläytyvät tilanteeseen ja esittävät tulkintansa keksimällä itse tilanteen ja vuorosanat. (Ginsburg 1978, 92.) Tässä tutkielmassa on käytetty passiivista muotoa ja tuolloin eläytyminen on tapahtunut kirjallisesti, kirjoittamalla tarina tai kertomus (Ginsburg 1979, 123; Eskola & Suoranta 1998, 113). Tarinat eivät välttämättä ole kuvauksia todellisuudesta, mutta ne kuvaavat hyvin sitä, mitä eri asiat merkitsevät tarinoiden kirjoittajalle (Eskola 1991, 5; 2010, 72). Eläytymismenetelmä sopii hyvin elämysten tutkimiseen, sillä siinä opiskelijat voivat tarinan muodossa omalla äänellään kuvaata kokemuksiaan, jotka sinällään ovat arvokkaita. Näin olen saanut realistista tietoa opiskelijoiden ainutlaatuisista kokemuksista. Eskolan (2010, 75) mielestä menetelmä on hyvin käyttökelpoinen silloin, kun halutaan selvittää ihmisten ajattelun logiikkaa jostakin tietystä ilmiöstä. Vaikka opiskelijoiden kirjoittamat tarinat eivät olisikaan totta, en näe sillä olevan mitään merkitystä tutkielman tuloksen kannalta. Tarinat kuitenkin kuvaavat sitä, mitä olisi voinut tapahtua.

Olen soveltanut eläytymismenetelmää siten, että olen käyttänyt virikkeitä johtolankana ja ajatusten herättäjänä siinä vaiheessa, kun olen kertonut opiskelijoille tutkielmastani ja jakanut heille kehyskertomukset. Virikkeinä ovat toimineet valkokankaalle heijastetut valokuvat. Kuvat ovat minun arjen elämyksistäni ja niiden tarkoituksena on ollut pysäyttää opiskelijat ja saada heidät keskittymään hetkeksi juuri tämän tutkielman aiheeseen eli arjen elämykseen. Koen elämyksen olevan sellainen ilmiö, että siihen liittyviä asioita voi olla vaikea ilmaista niiden henkilökohtaisuuden vuoksi. Kuvien näyttämisen tavoitteena on ollut muistelemisen helpottaminen; kuvien tarkoituksena on ollut inspiroida opiskelijoita luomaan rohkeasti oma tarinansa. Ne ovat herkistäneet opiskelijoiden ajatukset ja johdattaneet heitä miettimään omia elämyksiään.

Olen tiedostanut sen, että kuvat herättivät tunteita ja että ne ovat voineet johdattaa kirjoittamaan niistä aiheista, joita kuvissa on. Tällä en katso olevan tutkielmalle haittaa. Vaikka näytin virikkeenä kuvan omasta tyttärestäni, en usko tutkittavien unohtaneen omia lapsiaan ja muistaneen heitä vasta sitten, kun he näkivät minun lapseni valokuvassa. Vaikka aineiston keruun tilanteita oli useampia, oli kaikilla tutkittavilla tasavertaisesti sama tilanne. Kaikki opiskelijat näkivät saman kuvasarjan ja jokaista kuvaa näytettiin kymmenen sekunnin ajan. Kuvasarjassa oli seitsemän kuvaa ja näin koko kuvasarjan kesto oli 70 sekuntia.

En näe siinä mitään eettisesti epäilyttävää, että minun ottamani valokuva johdatti opiskelijan jonkun oman muiston tai kokemuksen äärelle. Jos jollakin opiskelijalla oli se tilanne, että hän oli kovin kiireinen ja hänellä oli paljon muita asioita mietittävänä, kuvat saattoivat jopa edesauttaa sitä, että opiskelija ylipäättään vastasi tutkimukseen ja kirjoitti tarinan. Kuvat toimivat ikään kuin sykäyksenä muistamiselle. Tällä menetelmällä ei ole aiemmin tutkittu elämyksiä, joten ei ole olemassa suoraan vertailukelpoista aineistoa, mutta tässä näen mahdollisuuden jatkotutkimukselle.

Olen hakenut tieteellisiä perusteluja menetelmän soveltamiseen ja pohjannut valintaani Törrösen (2001) artikkeliin *Haastattelevinen virikkeillä: virike johtolankana, pienoismaailmana ja/tai provosoijana*. Katson, että artikkelin sisältöä voi soveltaa laajemminkin laadullisen aineiston keräämisen tilanteissa. Olen käynyt

sähköpostitse keskustelua menetelmän soveltamisesta myös siitä paljon kirjoittaneen yhteiskunta- ja kasvatustieteilijä, lehtori Jari Eskolan ja yhteiskuntatieteen tohtori, professori Vilma Hännisen kanssa ja he molemmat pitivät ajatusta kiinnostavana. Lähestyin kirjeitse menetelmän Suomeen tuonutta emeritusprofessori Antti Eskolaa, joka vastasi minulle henkilökohtaisesti ja kannusti minua tekemään tutkijana rohkeasti omat ratkaisut ja perustelemaan ne eksaktisti.

Halusin menetelmän soveltamisella auttaa tarinoita kirjoittavia opiskelijoita pohtimaan sitä, mitkä asiat heidän arjessaan ovat heille elämyksellisiä. Halusin kuvilla havainnollistaa näkökulmaa elämykseen. Näyttämäni valokuvat olivat paitsi minun henkilökohtaisia elämyksiäni, ne ovat myös sellaisia ilmiöitä, joiden ohi arjessa helposti kulkee pysähtymättä. Hurtig (2010, 25) on luennoillaan näyttänyt opiskelijoille luentomateriaalin ohessa luontokuvia ja toteaa niiden olevan pysäyttäviä, jolloin ne auttavat katsomaan tuttuja asioita hieman uudella tavalla. Eläytymismenetelmällä on Lapin yliopistossa tehty vuosien 2000–2010 aikana kaikissa tiedekunnissa yhteensä noin 50 Pro gradu -tutkielmaa. Yhdessäkään näistä opinäytteistä eläytymismenetelmää ei ole sovellettu esimerkiksi käyttämällä aineiston keruun tilanteissa virikkeitä. Kaikissa Lapin yliopiston eläytymismenetelmällä toteutetuissa Pro gradu -tutkielmissa on käytetty sen passiivista muotoa.

Virikkeenä olevissa kuvissa pääosissa olivat nurmikko (jolla lapsi), rumpu, vauva, laulu, luminen metsä, merimaisema ja imetys. Vain yksi arjen elämystarina kertoi lapsen syntymästä, muuten kirjoitetut tarinat eivät liittyneet vauvoihin. Yhdessäkään tarinassa ei musiikki liittynyt olennaisena osana elämyksen syntyyn. Jos analysoidaan yhteneväisyyksiä kuvasarjan ja kirjoitettujen tarinoiden välillä, ainoastaan luonto ja lapset olivat sellaiset teemat, joista tarinoita kirjoitettiin. Näin ollen en usko kuvasarjan vaikuttaneen kirjoittajien aiheen valintaan, vaan kuvasarja on toiminut juuri niin kuin sen oletinkin toimivan: johtolankana ja virikkeenä.

Pohdin tutkimusprosessin aikana sitä, puhuttelivatko virikkeenä esitetyt kuvat enemmän naisia kuin miehiä. Tästä on mahdotonta vetää luotettavaa johtopäätöstä. Tarinoiden kirjoittajista vain noin viidesosa oli miehiä. Kuvissani esiintyneet asiat voivat yhtä lailla olla miehillekin elämyksiä. Koko aineistossa oli 39 tarinaa, joista seitsemän oli miehen kirjoittamia. Näistä seitsemästä miehen kirjoittamasta

elämystarinasta kaksi kertoi elämyksestä lapsen kanssa ja kolme elämystarinaa liittyi luontoon. Oleellista luontokontekstiin sijoitetuissa elämystarinoissa oli maisema tai säätila, yksi tarina liittyi aiemmin vietettyyn ulkomaanmatkaan ja yksi tarina oli opiskelukokemus. Vastaavassa suhteessa naisten kirjoittamista tarinoista nousivat luonnossa koetut elämykset tai tarinat, joissa lapsi esiintyi merkittävässä roolissa.

Tarinallisuus on aina ollut osa ihmiselämää ja sillä on ollut oma merkityksensä ihmisen kokemusmaailman jäsentäjänä. Sisäinen tarina on oma mielensisäinen prosessinsa, jolla voidaan tutkia elämää. Tarinankerronta on ihmisyyttä, eikä ihminen elä tyhjiössä, vaan henkilökohtaisetkin tarinat kumpuavat kulttuurisista käsityksistä. (Hänninen 1999, 19–21.)

2.3 Kerätty aineisto

Eläytymismenetelmän passiivinen muoto tuottaa aineistoksi kirjoitettuja tarinoita. Olen tarkastellut opiskelijoiden hyvin subjektiivista näkökulmaa elämykseen, mutta samalla nivonut ajatuksia elämyksestä laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin ja ajankohtaiseen keskusteluun. Olen halunnut tarkastella elämystä läheltä opiskelijoiden omaa kokemusmaailmaa ja olen valinnut Lapin yliopiston opiskelijat ryhmäksi, joka on tuottanut minulle tutkimusaineiston kirjoittamalla tarinoita. Näitä tarinoita olen tarkastellut merkityksellisinä ja tulkinnallisina. Tarinankerronta on yksi viestinnän vanhimmista muodoista, ja sen tavoitteena ei ole välittää informaation tavoin tapahtumaa sinänsä, vaan se upottaa sen kertojan elämään antaakseen sen kuulijoille kokemuksena (Benjamin 1986, 17).

Lähestyin aineiston keruun tilanteiden järjestämiseksi neljäätoista Lapin yliopiston opetushenkilöstöön kuuluvaa työntekijää ja pyysin heiltä mahdollisuutta tulla keräämään tutkimusaineistoa heidän luentonsa tai ryhmän kokoontumisen yhteydessä. Paras tilanne aineiston keräämiselle on valita sellainen ryhmän kokoontu-

mistilanne, jossa tutkittavat ovat varautuneet kirjoittamaan (Eskola & Suoranta 1998, 115). Keräsin aineistoa 27.1.–21.3.2011 välisenä aikana ja aineiston keruun tilanteita oli yhteensä kahdeksan. Tilanteissa oli läsnä 1–9 henkilöä. En tiedä mistä Lapin yliopiston tiedekunnista tarinoiden kirjoittajat ovat, enkä näe sillä olevan merkitystä tämän tutkielman tulosten kannalta.

Yhdellä aineiston keruun kerralla pääsin keräämään aineistoa sellaisessa tilanteessa, että opiskelijoiden luento vielä jatkui tarinoiden kirjoittamisen jälkeen. Muissa tilanteissa sain mennä keräämään aineistoa luennon jälkeen, jolloin luento oli jo päättynyt ja minun vuoroni oli vasta sen jälkeen. Yhdelläkään kerralla kyseisen kurssin vastuhenkilö ei jäänyt seuraamaan aineiston keruun tilannetta. Pysin tekemään aineiston keruun tilanteen aina samanlaiseksi ja suunnittelin kaavan, jota noudatin jokaisella kerralla täsmällisesti.

Esittelin aina ensin itseni, kerroin tutkielman aiheen ja lyhyesti perusasiat eläytymismenetelmästä. Tämän jälkeen sanoin soveltavani menetelmää näyttämällä opiskelijoille kuvasarjan, jonka jälkeen näytin 70 sekunnin kuvasarjan opiskelijoille. Kerroin, että kuvasarjan kuvat esittävät minun arjen elämyksiäni, ja että niiden tavoitteena on toimia johtolankana ja virikkeenä tarinoiden kirjoittamiselle. Sanoin myös sen, että tarinan muoto on täysin opiskelijan omassa harkinnassa. Samalla jaoin opiskelijoille kehyskertomukset ja vastasin kysymyksiin, mikäli niitä joillekin heräsi. Kysymykset, joita tässä vaiheessa heräsi, liittyivät siihen, milloin voi aloittaa kirjoittamisen tai onko kirjoittamisen tyyliä jotenkin määrätty etukäteen. Kaikki kirjoitukset oli kirjoitettu tarinamuotoon, vaikka opiskelijoilla oli mahdollisuus itse valita kirjoittamisen tyyli ja muoto.

Joillakin opiskelijoilla oli kiire, ja he olisivat halunneet ottaa kehyskertomuksen mukaan, kirjoittaa sen kotona ja palauttaa sen myöhemmin, mutta tälle toimintatavalle en antanut mahdollisuutta. Halusin, että kaikki aineistossa olevat tarinat ovat syntyneet yhtä spontaanisti samankaltaisissa olosuhteissa, ja että kaikilla opiskelijoilla on tarinoiden kirjoittamiseen varattu sama aika. Kehyskertomusten jakamisen jälkeen opiskelijat alkoivat kirjoittaa tarinoita. Kukaan ei jättänyt tyhjää paperia, eli kaikki tutkielmaan osallistuneet opiskelijat kirjoittivat yhden tarinan tämän tutkielman aineistoksi. Lapin yliopiston opiskelijat olen valinnut tarinoiden

kirjoittajiksi sen vuoksi, että olen yksi heistä. Koen heihin voimakasta yhteenkuuluvuuden tunnetta ja olen kiinnostunut heidän ajatuksistaan ja kokemuksistaan. Olen saanut tutkielmalla aineistoksi vertaisryhmän kokemuksia elämyksestä. Tässä kohderyhmässä on melko kattava läpileikkaus erilaisissa elämäntilanteissa olevista ihmisistä, ja sen vuoksi heidän kirjoittamansa tarinat poikkeavat toisistaan.

Opiskelijoille annettiin kolmenlaisia kehyskertomuksia. Näissä kehyskertomuksissa varioitiin ohjeistuksen sisältöä ensinnäkin sen suhteen, onko kysymys positiivisesta vai negatiivisesta arkielämyksestä. Halusin erityisesti selvittää, millaisia negatiivisia miellelyhtymiä elämykseen voidaan liittää. Latomaa (2010a) kertoi, että elämyksellisyys voi olla positiivista tai negatiivista ja on osa kaikkea mielessä olevaa. Kolmannessa kehyskertomuksessa ei arvoitettu elämystä millään tavoin. Tällä tavoin sain selville, tuliko spontaanisti esille myös negatiivisia elämyksiä. Kaikki arvottomat kehyskertomukset tuottivat vain positiivisia arjen elämystarinoita, joten tästä voidaan päätellä, että elämys mielletään pääosin positiiviseksi kokemukseksi. Tässä menetelmässä vastaajat ovat saaneet itse keksiä tarinoita ja tutkielmani aihe, 'arjen elämys' houkutteli esiin mielenkiintoisia pieniä kertomuksia. Seuraavat kehyskertomukset (ks. myös Liite 1) johdattavat vastaajat elämysten äärelle:

Kehyskertomus 1: Olet juuri kokenut elämyksen arjessa ja kokemus oli mielestäsi hyvin positiivinen. Mitä koit ja mitkä tapahtumat johtivat elämykseen. Miltä sinusta tuntuu? Miten tilanne jatkuu elämyksen jälkeen? Käytä mielikuvitustasi ja kirjoita lyhyt tarina.

Kehyskertomus 2: Olet juuri kokenut elämyksen arjessa ja kokemus oli mielestäsi hyvin negatiivinen. Mitä koit ja mitkä tapahtumat johtivat elämykseen. Miltä sinusta tuntuu? Miten tilanne jatkuu elämyksen jälkeen? Käytä mielikuvitustasi ja kirjoita lyhyt tarina.

Kehyskertomus 3: Olet juuri kokenut elämyksen arjessa. Mitä koit ja mitkä tapahtumat johtivat elämykseen. Miltä sinusta tuntui? Miten tilanne jatkuu elämyksen jälkeen? Käytä mielikuvitustasi ja kirjoita lyhyt tarina.

Esitetasin kehyskertomukset kolmessa ensimmäisessä aineiston keruun tilanteessa 27.1.–8.2.2011. Tässä vaiheessa minulla oli yhteensä 21 tarinaa analysoitavana, joista viisi oli tuotettu positiivisen kehyskertomusvariaation pohjalta, seitsemän oli tuotettu negatiivissävyytteisen kehyskertomusvariaation pohjalta ja yhdeksän tarinan kehyskertomuksessa ei arvotettu elämystä lainkaan. Sain esitestauksen perusteella ensiarvoista tietoa, joka vakuutti minut siitä, että kehyskertomusvariaatiot olivat onnistuneita ja että saisin tällä tavoin kerätyllä aineistolla vastauksen tutkimusongelmiini.

Oleellinen tieto oli se, että negatiivisia tarinoita oli aivan yhtä helppo kirjoittaa kuin muitakin tarinoita. Niiden luomisessa ei ollut mitään vaikeutta, joten vakuutuin siitä, että elämys voidaan mieltää myös negatiiviseksi kokemukseksi. Negatiiviset tarinat olivat kerronnaltaan niukempia kuin positiiviset tarinat. Toinen oleellinen tieto tässä vaiheessa oli se, että arvottomat tarinat tuottivat vain positiivissävyytteisiä elämystarinoita, joten näytti siltä, että elämys kuitenkin mielletään pääosin positiiviseksi kokemukseksi. Kolmanneksi huomasin, miten erilaisia ja hyvin kuvaavia tarinoita olin saanut aineistooni. Luin tarinoita kymmeniä kertoja ja matkasin mielikuvissa kirjoittajan maailmaan. Halusin saada tarinoita lisää. Kehyskertomustarinoiden esitestauksen perusteella päätin pidättäytyä alkuperäisessä suunnitelmassa ja kerätä varsinaisen aineiston juuri näillä kolmella kehyskertomuksella. Esitestauksessa mukana olleet tarinat ovat nyt osa tutkielmani varsinaista aineistoa. Tarinan etukäteen testaaminen on järkevää, sillä jo muutamasta tarinasta näkee, minkä tyyppisiä tarinoita kehyskertomus synnyttää (Eskola & Suoranta 1998, 116).

Elämyksen yllätyksellisyys tekee sen tutkimuksen luonnollisissa tilanteissa miltei mahdottomaksi ja olen valinnut eläytymismenetelmän tutkimusmetodiksi ja ai-

neistonkeruumenetelmäksi sen vuoksi, että siinä käytetään hyväksi kokeellista asetelmaa. Tämä näkyy niin, että kehyskertomuksista varioidaan yhtä oleellista seikkaa ja tutkitaan, miten variaointi vaikuttaa tuotettuihin kertomuksiin (Rajala 2001, 20). Menetelmän passiivinen muoto tuottaa aineistoksi kirjoitettuja tarinoita. Uskon kirjoittamisen olevan hyvä tapa pohtia asioita ja saada esille opiskelijoiden käsityksiä. 2010-luvulla yliopistossa opiskelijoita rohkaistaan ajattelemaan itse ja sen sanotaan olevan yksi tärkeimmistä asioista liittyen tutkimusentekoprosessiin ja oppimiseen (Hurtig 2010, 12–13). Tässä on yksi hyvä syy, miksi menetelmä sopii hyvin tähän tutkimukseen. Opiskelijoilla on mahdollisuus ajatella itse ja miettiä rauhassa tarinoita, korjata niitä tarvittaessa ja viimeistellä ne sellaisiksi, kuin haluavat. Tarinoilla on tärkeä merkitys arkielämän ymmärryksen välineenä (Mäkisalo-Ropponen 2007, 31), ja niitä voidaan käyttää laadullisen tutkimuksen resurssina (Eskola & Suoranta 1998, 23). Tarinallisuus on yksi ihmisen keino jäsentää kokemuksia ja tarinamuoto on loogisen ajattelun ohella tapa tehdä selkoa todellisuudesta (Bruner 1986, 15–43).

Aineiston hankintamenetelmänä tarinoiden kirjoittaminen sopii tähän tutkimukseen hyvin, koska tutkielman tavoitteena on saada selville opiskelijoiden kokemuksia erilaisista elämyksistä. Tällä menetelmällä saan parhaiten tietoa siitä, mitä opiskelijat ajattelevat ja mitä mieltä he ovat tutkittavasta aiheesta. Minulla itselläni tutkijana oli nyt mahdollisuus uusien näkökulmien löytämiseen. Menetelmän perusteluna on usein käytetty sitä, että aineiston kerääminen tällä tavoin on melko vaivaton prosessi. Tämä on tässä tutkielmassa osoittautunut harhaluuloksi, sillä monien yhteensattumien summana jouduin keräämään aineistoa useampaan kertaan. Kyseisessä periodissa Lapin yliopiston kurssien koot olivat joko valtavan suuria tai hyvin pieniä. Olisin kokenut nolona tilanteen, jossa minun olisi pitänyt pyytää vain osa suuresta luentokurssista osallistumaan tutkimukseeni ja siksi pidättäydyin keräämään aineiston useammassa erässä. Koskaan en ennakkoon tiennyt, moniko pystyi sillä hetkellä jäämään luennon jälkeen kirjoittamaan tarinoita, sillä opiskelijoilla oli luonnollisesti omia kiireitään. Koin aineiston keräämisen vaiheen koko tutkimusenteon prosessin työläimmäksi vaiheeksi.

Koko aineistossani on yhteensä 39 tarinaa. Niistä 12 on tuotettu positiivisen kehystomuksen innoittamana, 12 tarinaa on tuotettu negatiivisen kehystomusvariaation avulla ja 15 tarinan kehystomuksessa ei arvotettu elämystä lainkaan. Nämä kaikki arvottomat tarinat olivat sävyiltään positiivisia, joten näyttää siltä, että Lapin yliopiston opiskelijat ymmärtävät elämyksen intuitiivisesti positiivisena kokemuksena. Negatiivisella kehystomusvariaatiolla tuotetuista tarinoista puolet oli sävyiltään positiivisia tarinoita. Lapin yliopiston opiskelijoille ei ole haastavampaa kertoa omista elämyksistään silloin, kun niissä onkin negatiivisia piirteitä.

Tutkielmaan osallistuneiden opiskelijoiden ikä vaihteli 20–55 vuoden välillä ja seitsemän 39 vastaajasta oli miehiä. Olin itse paikalla kaikissa aineiston keruun tilanteissa ja näytin virikkeenä olleen kuvasarjan ensin. Aikaa tarinoiden tuottamiseen varattiin 20–30 minuuttia ja tarinoiden tuottamiseen opiskelijoilla meni keskimäärin 15–20 minuuttia. Varaamani aika riitti aineiston keräämiseen hyvin. Ne opiskelijat, jotka jäivät vastaamaan tutkimukseen, paneutuivat tehtävään hyvin ja osoittivat kiinnostuksensa aihetta kohtaan. Keskustelut aineiston keruun tilanteiden jälkeen useiden opiskelijoiden kanssa vahvistivat sen, että heidän kirjoittamansa tarinat perustuvat pitkälle heidän omiin kokemuksiinsa.

Tarinoita oli miellyttävä lukea ja kertosin aineistoa kymmeniä kertoja. Kirjoittajan iällä tai sukupuolella ei ole merkitystä tutkielman tuloksen kannalta, joten olen koodannut aineiston siten, että kirjoitin tarinat puhtaaksi kehystomusvariaatioittain. Tämän jälkeen numeroin tarinat järjestyksessä niin, että ensimmäisen positiivisen tarinan kirjoittaja oli vastaaja 1 ja viimeisen arvottoman tarinan kirjoittaja oli vastaaja 39. Vastaajat 1–12 kirjoittivat tarinan positiivisen kehystomuksen mukaan, vastaajat 13–24 kirjoittivat tarinan negatiivisen kehystomuksen perusteella ja vastaajien 25–39 tarinat on kerätty arvottomalla kehystomuksella.

Ensin pyrin kiteyttämään kustakin tarinasta elämyksen. Hyvin usein elämys oli luonto- tai maisemaelämys, johon liittyi säätila ja läheiset ihmiset. Listasin jokaisen elämyksen ja samat teemat toistuivat elämyksissä yllättävän paljon. Elämys oli esimerkiksi valon lisääntyminen, säätilan muutos, maisemaelämys, jälleennä-

keminen rakkaan kanssa, yhdessä laitettu illallinen, luentokokemus tai toisen ihmisen kertoma tarina, jota keskittyi kuuntelemaan. Esitin aineistolle ja sen jokaiselle tarinalle kysymyksiä, joihin vastasin lukemalla tarinan huolellisesti. Luonnossa ja lähiympäristössä koettuja elämyksiä oli paljon, joten kiinnostuin siitä, missä muualla elämyksiä koettiin. Listattuani vastaukset huomasin, että arjen elämyksiä koettiin myös kotona, yliopistolla tai työpaikalla ja usein niihin liittyivät muut ihmiset. Näin muodostin luokittelun, josta tuli koko tutkielman keskeinen sisällön erittely. Tutkielmani sisältöluokat ovat arjen elinympäristö, luonto- ja lähiympäristö sekä sosiaalinen ympäristö. Näissä kaikissa sisältöluokissa tarkastelen arkea, elämyksiä sekä onnellisuutta, joka keskeisenä tunteena nousi aineistosta esille.

2.4 Analyysimenetelmä

Ei ole olemassa tarkkoja ohjeita siitä, miten eläytymismenetelmällä kerättyä aineistoa pitäisi käsitellä. Tällä menetelmällä tuotettu aineisto on sellaista, jota on vaikea ennakoida. (Eskola 1998, 74, 130.) Teoreettisesti erittäin mielenkiintoista tässä menetelmässä on se, että tutkija on pakotettu aktiiviseen teoreettiseen työhön (Eskola 2010, 80). Minulla oli 39 arjen elämystarinaa analysoitavana ja lähdin liikkeelle siitä, että kirjoitin nuo tarinat puhtaaksi sitä mukaa kun keräsin aineistoa. Ihan ensin luin kunkin tarinan huolellisesti läpi. Tarinat ovat kuin pieniä novelleja tai kertomuksia, jotka houkuttivat lukemaan niitä yhä uudelleen ja uudelleen. Eläytymismenetelmällä tuotettuun aineiston analysointiin on monta erilaista mallia ja niitä käytetäänkin usein lomittain. Aineistoa on mahdollista taulukoida tai järjestää sitä eri tavoin teemojen mukaan. On mahdollista myös tyypitellä aineistoa tai tarkastella sitä diskursiivisesti. (Eskola 1998, 129–144.) Jako erilaisiin tapoihin ei ole selkeä ja harvoin aineistolle voidaan soveltaa vain yhtä luku- ja analyysitapaa (Eskola 1997, 99). Tavoitteenani on ollut tuoda kirjoittajat samaan keskusteluun, vaikka heidän tarinansa on tuotettu yksilöllisinä, erillisinä kerto-

muksina. Tekstit toimivat ikään kuin puheena, jonka tulkitsemisessa puhujan elämäkerralla ei ole ratkaisevaa merkitystä, vaan tärkeää on puhujan henkilökohtainen kokemus ja elämäntilanne.

Eläytymismenetelmä itsessään tuottaa jo yhden luokittelutavan kehyskertomuksittain, joten käytin tätä luokittelua aineiston haltuunoton aikana hyödyksi ja luin aineistoa läpi kehyskertomustyypeittäin. Halusin tutustua aineistoon mahdollisimman hyvin ja käydä sitä järjestelmällisesti läpi. Lähdin aineistoon tutustumisen jälkeen perehtymään niihin asioihin, joita aineistosta näytti nousevan tarinoita lukiessa. Käytin aineistolähtöistä analyysimenetelmää, jonka analyysiprosessin vaihteita ovat luokittelu, analysointi ja tulkinta (Ruusuvuori, Nikander & Hyväriinen 2010).

Etsin jokaisesta tarinasta elämyksen ja kiteytin sen. Loin taulukot kehyskertomustyypeittäin ja erittelin elämykset taulukkoon. Tarinoiden välillä oli paljon yhteneväisyyksiä. Kaikki kehyskertomustyyppit tuottivat tarinoita, joissa elämys liittyi jotenkin luontoon tai säätilaan. Kaikki kehyskertomusvariaatiot tuottivat elämyksiä, joita koettiin yhdessä läheisten ihmisten kanssa. Analysoin aineistoa tunnistamalla tarinoista erilaisia teemoja ja ryhmittelemällä ne näiden teemojen mukaisesti. Muodostin tutkielmani sisältöluokiksi arjen elinympäristön, luonto- ja lähiympäristön sekä sosiaalisen ympäristön. Nämä sisältöluokat muodostavat opiskelijan elämismaailman ja ne ovat konteksteja, joissa elämyksiä koettiin. Kaikki tarinat olivat luokiteltavissa johonkin näistä luokista. Koska elämys oman määritelmäni mukaan on kokemus, jolla on merkitystä, voidaan näitä konteksteja ajatella opiskelijoille merkityksellisiksi elämismaailmoiksi.

Arjen elinympäristö, luonto- ja lähiympäristö sekä sosiaalinen ympäristö ovat siis tämän tutkimusraportin oleellisin luokittelu ja Lapin yliopiston opiskelijan elämismaailma. Se kuvaa hyvin niitä konteksteja, joissa elämyksiä koettiin. Tarkastelen kussakin sisältöluokassa sitä, millaisena arki siinä näyttäytyy ja millaisia elämyksiä koetaan. Tuon yhteen luokittelutyön tuloksia ja vertailen niitä keskenään sekä haen analyysiini tukea ajankohtaisesta keskustelusta ja kirjallisuudesta. Olen esittänyt aineistolleni analyttisiä kysymyksiä ja tulkinnut niitä. Tästä pohdinnasta olen saanut materiaalia, jolla lopulta vastaan itse asettamiini tutkimusongelmiin.

Koska onnellisuus osoittautui koko aineistoa kokoavaksi teemaksi ja asiaksi, joka toistuu kaikissa luokissa, tarkastelen sitä yhtenä osa-alueena kussakin sisältöluokassa.

Löysin mielenkiintoisen seikan, kun tarkastelin aineistosta sitä, mikä tai kuka elämyksen aiheuttaa. Elämyksen aiheuttaja oli helposti istutettavissa jo aiemmin esiin tulleisiin ympäristöihin: arjen elinympäristöön, luontoon ja lähiympäristöön tai sosiaaliseen ympäristöön. Elämyksiä aiheuttivat esimerkiksi luonto, maisemat, ystävät, lapsi tai hiljaisuus. Luin tarinoita tarkasti siitä näkökulmasta, millaisena arki niissä näyttäytyi. Arjen kuvaukset liittyivät siihen elinympäristöön, jossa opiskelijat elivät ja luontoon sekä lähiympäristöön tai sosiaaliseen ympäristöön. Arki näyttäytyi erilaisena kotona ja yliopistolla, luonnossa ja lähiympäristössä sekä sosiaalisessa ympäristössä. Olen tutkielmassani pyrkinyt keskustelemaan aineistoni kanssa syvällisesti ja tämän keskustelun pohjalta olen tehnyt oman tulokintani siitä, millaisena arjen elämykset näyttäytyvät Lapin yliopiston opiskelijoiden kokemuksissa.

Seuraavaksi luin tarinoita siitä näkökulmasta, mitä merkityksiä elämyksillä oli opiskelijoiden elämään. Merkitykset jakaantuivat kahteen luokkaan. Ne olivat positiivisia tunteita tai positiivisia kokemuksia. Elämys määritellään usein kokemuksena. Elämyksiä voidaan kokea ilman yllätystä tai ilman järjestettyä konkreettista tapahtumaa, se voi olla vain miellyttävän muiston jättävä tapahtuma ihmisen mielen sisällä. Jos elämystä tarkastellaan merkityksellisenä kokemuksena, korostuvat ne asiat, jotka tuottavat kokijalle elämyksen. (Karppinen & Latomaa 2007, 13, 15–16.)

Kaikissa tarinoissa oli kuvattu valtavasti erilaisia tunteita. Luin tarinoita eritellen ja analysoiden niiden sisältämiä tunteita, jolloin havaitsin, että positiivisten elämysten tarinoissa esiintyi vain positiivisia tunteita, mutta negatiivissävytteisissä elämystarinoissa esiintyi sekä positiivisia että negatiivisia tunteita. Aineiston analyysissa keskustelen Lapin yliopiston opiskelijoiden kirjoittamien tarinoiden kanssa. Kysyn tarinoilta erilaisia kysymyksiä ja haen tarinoista niihin vastauksia.

3 ELÄMYS

Tässä luvussa tarkastelen tämän tutkielman teoreettista lähestymistapaa. Liitän siihen aihealueeltaan samankaltaisen aiemman tiedon, joka mahdollistaa tutkittavan ilmiön määrittelyä ja auttaa sen monimuotoisuuden ymmärtämisessä. Analysoin aineistoa Schulzen elämisyhteiskuntateorian näkökulmasta ja tarkastelen sitä LEO:n elämyskolmiomallin läpi. Tarkastelen elämystä oppimisen näkökulmasta ja avaan merkityksen ja merkityksenannon käsitteitä. Lopuksi vielä kerron, miten media liittyy Lapin yliopiston opiskelijoiden arjen elämyksiin.

Elämys liitetään usein erityislaatuisiin tilanteisiin, joilla on merkitystä ja jotka muistetaan pitkään. Gelter (2006) on perehtynyt elämykseen ja tarkastelee sitä erityisesti merkittävyyden kautta. Hän kuvaa arjen elämyksiä vähemmän merkityksellisiksi ja nostaa vastakohtaksi huippuelämyksen (*Peak Experience*), johon hän liittää erityisen voimakkaat ulkoilma-aktiviteetit, kuten esimerkiksi vuorikiipeilyn. Gelterin mukaan me elämme jatkuvassa elämysten virrassa, ja koemme elämyksiä jopa unissa tiedostamattamme. Eletyt elämykset muodostavat ”elämämme elokuvan”, jossa jotkut tapahtuvat merkitsevät erityisen paljon ja toiset taas vähemmän. Huippuelämykset säilyvät muistoissamme pitkään ja arjen elämykset unohtuvat helposti. (Gelter 2006, 33–36.)

Tämän tutkielman toteuttamisen jälkeen suhtaudun kriittisesti Gelterin ajatuksiin. En näe, että arjen elämysten ja huippuelämysten välillä olisi suurta eroa. Päinvastoin. Elämys on aina elämys ja jos ihminen itse määrittelee jonkun tapahtuman itselleen elämykselliseksi, se jo osoittaa tapahtuman olevan hänelle merkityksellinen. Ihminen ei helposti unohtaa hänelle merkityksellistä tapahtumaa.

3.1 Elämys — teoreettinen lähestymistapa

Elämys-sanana ensiesiintymisen on kirjallisuudessa tapahtunut jo vuonna 1544, kun Mikael Agricola Rucouskiriassaan viittasi sillä ”elämään, elämän sisältöön” (Jussila 1998, 38; Itkonen 1992, 103). Historiallisesta perspektiivistä katsottuna viitataan vanhaan ilmiöön ja elämys-sanana juuret ovat syvällä suomen kielen historiassa. Sanalla on viitattu myös talonpitoon (Latomaa 2010a). Sittemmin elämyksellisyys on noussut yhdeksi 2000-luvun tietoyhteiskunnan vastavoimaksi ja tavoitteeksi, jossa korostuvat ihmisen henkilökohtaiset tunteet (Veijola 2002, 97; Perttula 2002, 39–40). Mediapsykologi Anu Mustonen (2001, 68, 170) puhuu elämysten ylikyllästyksestä, joka voi johtaa tunnemaailman turtumiseen ja tunneaktioiden loivenemiseen. Näiden ääripäiden väliin mahtuu paljon. Nykyään on alettu puhua jopa inflaatiosta sanan elämys yhteydessä, sillä se liitetään usein kaupallisiin tavoitteisiin ja mielletään jopa palvelun korvikkeeksi (Tarssanen & Kylänen 2009, 8).

Lähes kaikista tuotteista ja tavaroista on mahdollista tehdä elämyksellisiä. Aikamme merkittävimmän elämysyhteiskuntateoreetikon Gerhard Schulzen mukaan kaikki me elämme elämysyhteiskunnassa, jonka lähtökohtana on tavallinen kuluttaja ja arjen estetiikka. (Noro 1996, 124; Schulze 2005, 13–16.) Ihmisillä on modernisaation myötä yhä enemmän taipumusta valita tavarat tai palvelut omien mieltymystensä perusteella. Elämysyhteiskunnan taustalla on runsauden ja kulutuksen yhteiskunta, jossa sen jäsenet ovat pikemminkin valitsijoita kuin vaikuttajia. (Noro 1995, 121–123.) Tämä tutkielma osoittaa, että Lapin yliopiston opiskelijoiden arkeen eivät oleellisesti liity tavarat, eikä niiden kulutus, vaan arjen merkitykselliset asiat ovat sellaisia, joille ei voida määritellä hintaa.

Pine ja Gilmore (1999, 16) toteavat elämyksiä olevan kaikkialla ja viittaavat ajamis-, lukemis-, kokkaamis-, istumis-, kuivaamis- tai pesemiselämykseen. Heidän mukaansa kaupankäynnin ensisijaisena kohteena ovat tavaroiden ja palvelujen sijaan elämykset (1999, 1–6). Tyypillistä on puhua tavaroiden kulutuksen sijaan elämysten kulutuksesta ja siitä, miten tavaroiden merkitys tehdään elämykselli-

seksi (Väyrynen 2010, 20; Alanen 2007). Bauman (1996, 29) sanoo ihmisen päämääränä olevan aina uuden elämyksen etsiminen sitä mukaa, kun tutusta irtoavat ilot kuluvat pois ja lakkaavat siten viehättämästä.

Inkinen (2007, 2) kuvaa nykyaikaista kaupunkilaista nautiskelijaksi, joka ostaa tavaroiden sijaan elämyksiä. Kaupungit profiloituvat shoppailuelämysten tuottajina ja luovat visioita, joissa näitä korostetaan. Rakennetaan suuria ”ideaparkkeja” ja kauppakeskuksia, jotka lupaavat toinen toistaan huikempia elämyksiä. *Koko maailmako elämyspuistoksi?* kysyy Karvonen (2004, 59–80) aiheellisesti. Työ- ja elinkeinoministeriön matkailun ja elämystuotannon klusteriohjelma tarjoaa uutta tietoa elämystalouden hyödyntämiseen matkailussa. Osaamisklusteriin osallistui vuonna 2010 yhteensä 1084 yritystä ja 115 koulutus- ja tutkimuslaitosta (Osaamiskeskusohjelma OSKE 2011). Yksi tärkeä painopistealue on elämysten johtaminen (OSKE 2011). Itse haluan korostaa elämyksen henkilökohtaisuutta ja pysäyttävyyttä, sitä voimakasta tunnetta, joka liittyy ihmiselle merkitykselliseen kokemukseen. Elämys on sellainen kokemus, joka jää mieleen.

Englannin kielessä elämystä ei eroteta kokemuksesta, vaan yksi sana ”*experience*” kuvaa näitä molempia sanoja. Englanninkielisenä hakusanana ”*experience*” on täten todella haasteellinen. Ruotsin kielessä ”*uppleva*” on yhtä kuin elää ja ”*upplevelse*” merkitsee elämystä, joten morfologia on sama kuin suomen kielessä. Kokemukselle ruotsin kielessä on oma sanansa ”*erfarenhet*”. Elämys nykymerkityksessään teoreettisena terminä on melko uusi germaanisten kielten erikoinisuus, sillä se on tullut yleisesti käyttöön 1800-luvun lopulla Saksassa. (Väyrynen 2010, 22.) Elämys-sana suomen kielellä on vahva ilmaisultaan ja englannin kielen vastaava ”*experience*” puolestaan huomattavasti laimeampi.

Ihmiset ovat erilaisia. Toiset haluavat jatkuvasti kokea elämyksiä, he suorastaan hakeutuvat elämysten luo. Löfblom (1999) on tutkinut elämyshakuisuutta ja elämysten merkitystä nuorille ja toteaa, että nuoret kokevat hyvin erilaisia asioita elämyksellisiksi. Nuoret ovat arvioineet elämykset merkityksellisiksi ja mieleenpainuviksi asioiksi ja tapahtumiksi, joista osittain muodostuu kunkin ihmisen yksilöllinen elämäntarina. Tutkimuksen mukaan elämykselle on tunnusomaista yksilöllisyys, moninaisuus, ainutlaatuisuus, yllätyksellisyys ja merkittävyys. Vaikka

elämykseksi kuvattiin sekä positiivisia että negatiivisia kokemuksia, ne olivat kuitenkin pääsääntöisesti positiivisia kokemuksia. Löfblom toteaa, että aikuisten elämykset sisältävät mitä luultavimmin samanlaisia ominaisuuksia kuin mitä nuoret ovat liittäneet elämyksellisinä kuvaamiinsa hetkiin. Tämä tutkielma osoittaa Löfblomin aavistuksen oikeaksi. Luultavasti asioiden merkitykset muuttuvat iän myötä ja samoista asioista voidaan saada elämyksiä eri syistä. (Löfblom 1999, 176–177.)

Toisia elämykset ahdistavat, ja he liittävät elämykset enemmänkin riskinottoon kuin miellyttävään kokemukseen. Tässäkin on kunnioitettava yksilöllisiä eroja. (Perttula 2002, 34–35.) Minä uskon, että ihmisillä on halu voida hyvin ja liitän elämykset ihmisen hyvinvointiin sekä tyytyväisyyteen heidän elämäntilanteeseensa. Oleellinen käsite on merkityksenanto, sillä sitä, minkä ihminen itselleen elämykseksi määrittelee, ei voi kyseenalaistaa. Uskon, että onnelliset ja tyytyväiset ihmiset kokevat enemmän elämyksiä.

Kokemukset eivät synny tyhjästä, vaan ihmisen kokemukset syntyvät hänen elämäntilanteessaan. Ihminen luo merkityksiä kokiessaan. (Perttula 2007b, 64.) Kokemus toteutuu merkityssuhteena, ja ihminen kokee elämyksiä silloin, kun tajunnallinen toiminta valitsee kohteensa ja näin todellisuus saa merkityksensä (Perttula 2008b, 116). Näitä merkityssuhteita analysoimalla on mahdollista arvioida erilaisten tapahtumien elämyksellisyyttä (Karppinen & Latomaa 2007, 16). Elämys-sanalla viitataan pääasiassa positiivisiin kokemuksiin (Saarinen 2002, 5). Benjamin (1986, 56) nostaa modernin ihmisen elämykseen kiihkeän kaupunkiryntämin, jatkuvat shokkiärsykkeet, koneellistumisen ja sirpalemaisesta informaatiövälityksen. Hänen mukaansa elämykset ovat hetkellisiä ja aina vaihdettavissa olevia. Tämän ajatuksen vastakohtana Nylander puhuu elämyksistä ja ”leppoistamisesta” (Elämysklubi 2010) ja kirjoittaa parhaillaan kirjaa *Metsäkellijän 13 perustaitoa*, tekee väitöskirjaa voimaantumisen sekä siitä, miten se vapauttaa luovuutta. (YLE uutiset 23.9.2010.)

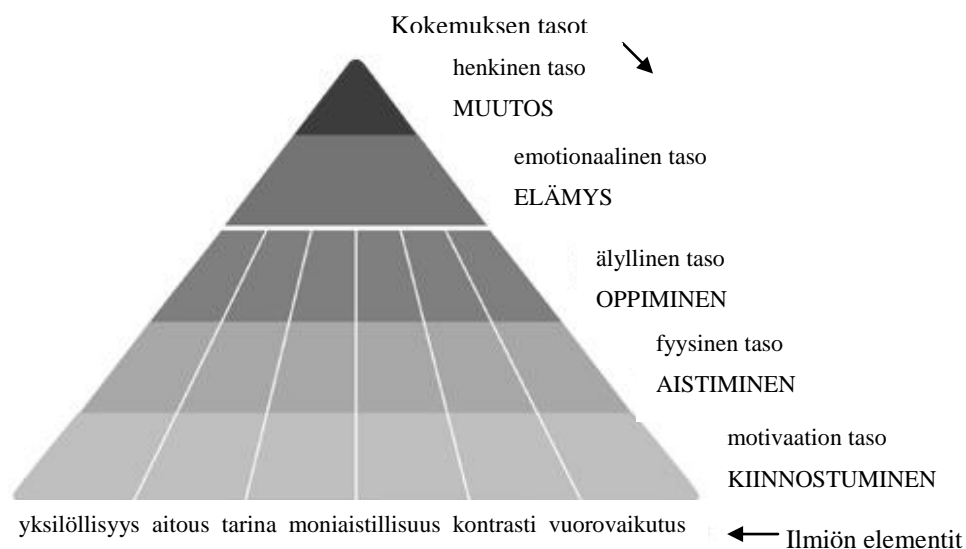
Kokemus liittyy aina ihmisen henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen, ja se tuo asialle merkityksen, joka tekee elämyksen (Perttula 2007a, 55). Elämys on tärkeä tunne, joka voi syntyä oivalluksena tai intuitiivisena valon välähdyksenä (J. Pert-

tula, luento 28.10.2010). Kun elämystä tarkastellaan kokemuksen elementtinä, painottuu merkityssuhde, joka kokijalle muodostuu. Tällöin elämystä tarkastellaan mentaalisenä ilmiönä. Tämän näkemyksen mukaan voimme tarkastella, millä tavalla kokemukset ovat kokijalleen merkityksellisiä. (Karppinen & Latomaa 2007, 15–16.)

Latomaa (2007, 27) sanoo kokemuksen muodostuvan merkityksestä ja elämyksestä, jolloin elämys ja merkitys ovat kokemuksen kaksi aspektia. Kaikki ihmisen mielessä rakentuu mielikuvina, ja elämys ja merkitys ovat kokemuksen kaksi puolta. Elämys on siis mentaalinen tila, ja jokainen elämys tuntuu joltakin. Joissakin kokemuksissa painottuu elämys voimakkaampana kuin merkitys ja toisinpäin. (Latomaa 2010b, 96–97.) Olen Latomaan kanssa samaa mieltä ja ajattelen, että elämys on tärkeä kokemus, joka jää mieleen. Vaikka elämys saattaa olla ihmiselle voimakaskin tunnekokemus, ei sitä välttämättä ulkoapäin huomaa; ihminen saattaa kokea elämyksen suuressa väkijoukossa ilman, että kukaan sitä näkee.

3.1.1 Elämyskolmiomalli

Pohjoismaisen elämyskeskustelun kiteytys on kuviossa 1 esitelty elämyskolmiomalli, joka tarjoaa apuvälineen elämyksellisyyden ymmärtämiseen ja analysoimiseen. Tämä malli on ideaalityyppi, jonka avulla elämyksellisyyttä tarkastellaan niin ilmiön elementtien tasolla kuin myös yksilön kokemuksen tasolla. Elämys määritellään moniaistiseksi, positiiviseksi ja kokonaisvaltaiseksi tunnekokemukseksi, joka voi johtaa kokijan henkilökohtaiseen muutokseen. (Tarssanen 2009, 10–12.)

KUVIO 1. Elämyskolmio (Tarssanen 2009, 11).

Elämyskolmiossa ovat tarkastelun kohteena ilmiön elementit: yksilöllisyys, aitous, tarina, moniaistisuus, kontrasti ja vuorovaikutus. Olen tässä tutkielmassa muodostanut itselleni käsityksen arjen elämyksestä ja vertaan elämyskolmiomallin elementtejä siihen. Toisena tarkasteltavana asiana mallissa on asiakkaan kokemus: kiinnostuminen, aistiminen, oppiminen, elämys ja muutos. Tässä tutkielmassa katson, että kyseessä on Lapin yliopiston opiskelijan kokemus arjen elämyksestä, jolloin analysoin tämän mallin avulla kokemuksia heidän näkökulmastaan.

Yksilöllisyys arjen elämyksessä näkyy siinä, että ei ole olemassa kahta samanlaista elämystä. Jokainen arjen elämys on erilainen ja ainutlaatuinen. *Aitous* näissä arjen elämystarinoissa näkyy tarinoiden uskottavuutena ja tarinat kuvastavat oivallisesti Lapin yliopiston opiskelijan arjen elämismaailmaa ja merkityksellisiä kokemuksia siinä. *Tarina* korostuu tämän tutkielman aineistossa, sillä se koostuu pienistä arjen elämystarinoista, joissa jokaisella on oma alku, keskikohta ja loppu. Tarinat ovat hyvin mielenkiintoista luettavaa, ja ne tempaisevat mukaansa. Tarinat kertovat arjen elämysten merkityksistä, ja ne puhuttelevat rehellisyydellään ja aitoudellaan.

Tarinoiden kokemuksia on kuvattu hyvin eri tavoin, ja niissä elämyksen kokemisen tilanteissa on näkyvillä tietynlainen *moniaistisuus*. Tarinat ovat visuaalisia kuvauksia, joissa voi paitsi nähdä kauniin tilanteen maisemineen myös kuulla

luonnon äänet ja äänimaisemat. Hiljaisuuden kuvaukset olivat hyvin koskettavia. Moniaistisuus lisää tarinoiden immersivisyyttä eli mukaansatempaavuutta. *Kontrasti* toteutuu hyvin monessa tarinassa, jossa onkin tehty joku asia normaalista poikkeavalla tavalla ja siitä on syntynyt arjen elämys. Kontrasti näkyy myös tarinoiden erilaisuudessa, toiselle elämys on jotakin suurta, kuten lapsen syntymä, ja toiselle elämykseksi riittää pysähtyminen pakkasella kauniin maiseman eteen. *Vuorovaikutus* tarinoissa toteutuu erityisesti sosiaalisen ympäristön kuvauksissa, ja näyttää siltä, että arjen elämys hyvin usein koetaan jonkun läheisen ihmisen kanssa. Tähän liittyy voimakas yhteenkuuluvuuden tunne, ja elämys voidaan saada jopa siitä, kun nähdään toisen riemua ja iloa.

Siirryttäessä tarkastelemaan arjen elämystä sen kokijan, Lapin yliopiston opiskelijan näkökulmasta, näkyy *motivaatio* siinä, että elämys koetaan mielekkäässä tilanteessa, johon on tietoisesti hakeuduttu, vaikkei elämystä ole odotettukaan. On lähdetty ulos, kun on ollut erityisen kaunis sää, vietetään mukava ilta laittamalla juhla-ateria puolison kanssa tai lähdetään mato-ongelle kesäiltia viettämään ja odotukset tapahtuman onnistumisesta ovat korkealla. Tarinoiden kirjoittajilla on ollut tietynlainen halu kokea miellyttävä asia.

Fyysisellä tasolla ympäristö on koettu monen eri aistin kautta, ja elämys on saatanut tuntua henkeäsalpaavalta tai se on edellyttänyt tietynlaista fyysistä aktiivisuutta ja toimintaa. *Älyllisellä tasolla* on tiedostettu tilanteen merkitys arjen elämän kannalta ja opitaan ymmärtämään sitä, mitkä asiat ovat tärkeitä. Toisinaan on ihan konkreettisesti opittu uutta. *Emotionaalinen taso* korostui näissä arjen elämystarinoissa ja näyttää siltä, että elämyksessä on valtavan paljon erilaisia, lähinnä positiivisia tunteita. Tunnereaktiot ovat olleet melko voimakkaitakin ja ne ovat aiheuttaneet itkua ja naurua, liikutusta ja mielialan nousua.

Henkisellä tasolla ollaan tekemisissä jo henkilökohtaisen muutoksen tilanteessa, ja hyvin monessa tarinassa tuli ilmi se, mitä voimakas tunnereaktio voi parhaimmillaan saada aikaan. Sen jälkeen kaikki ei välttämättä enää ole ennallaan, vaan oivalletaan jotakin uutta. Näin arjen elämyksen kokijan mielentila muuttuu pidemmäksi aikaa. Arjen elämyksen jälkeen on voinut käydä myös niin, että on tie-

dostettu omat voimavarat ja saatu lisää itseluottamusta ryhtyä johonkin, mitä on jo pidemmän aikaa haaveillut.

3.1.2 Elämisyhteiskuntateoria

Schulzen (2005) teorian mukaan kaikki ihmiset elävät elämisyhteiskunnassa (Schulze 2005). Se on yltäkyläisyyden yhteiskunta, jossa ihminen kokee elämyksiä, halusipa hän sitä tai ei (Schulze 2005, 41, 44). Teoria lähtee liikkeelle rutiineista arkipäivien episodeissa ja sen lähtökohtana on arjen estetiikka (M. Luthje luento 25.1.2011; Noro 1996, 125). Schulze puhuu elämisyhteiskunnasta ja tarkoittaa sillä sitä, että ihminen pyrkii toimimaan niin, että hän saisi tajunnassaan aikaan kauniita elämyksiä, joilla on hänelle myönteinen arvo. Elämisyhteiskunnassa elämisyhteiskunnaisuus on kaikkien elämäntyylien taustalla oleva yhteinen perusta. (Schulze 2005, 22, 41.)

Schulzen mukaan elämykset ovat ihmisen kehossa ja tajunnassa tapahtuvia subjektiivisia prosesseja. Elämys syntyy jostakin ihmisen sisällä olevasta, kuten unista tai aiemmista elämyksistä, joita kokija työstää edelleen. Ihmisen tajunnassa tapahtuvilla prosesseilla ei välttämättä ole mitään tekemistä sen kanssa, mitä tajunnan ulkopuolella tapahtuu. Ihminen itse työstää elämyksen sisällään yhdistämällä ulkoa tulevan materiaalin omaan subjektiiviseen taustaansa. (Luthje 2010b, 33–34; Schulze 2005, 44–48.) Taulukossa 1 teen yleiskatsauksen Lapin yliopiston opiskelijoiden arjen elämyksiin.

Taulukko 1. Yleiskatsaus opiskelijoiden arjen elämyksiin Schulzea (2005, 163) mukaellen

Arkipäivän esteettiset skeemat ja ympäristöt	Esimerkit, merkitykset
Triviaaliskeema: Arjen elinympäristö Koti, työpaikka, opiskelupaikka	Esimerkki: Yllättävä tilanne, pitkän harkinnan jälkeen tehty päätös, menestyminen
	Merkitys: Hyvä mieli, nautinto, arjen arvostaminen, oivalukset siitä, miten hyvin asiat ovat
Korkeakulttuuriskeema: Luonto- ja lähiympäristö Oma pihapiiri, lähialueet, metsä, kesämökki, muut vapaa-ajan viettopaikat	Esimerkki: Luontoelämykset, hiihtoretki jäällä, mökkielämys
	Merkitykset: Hyvän olon tunne, vapaus, voimaantuminen, nautinto
Jänniteskeema: Sosiaalinen ympäristö Perhe, ystävät, työkaverit, opiskelukaverit	Esimerkki: Yhdessäolo ystävien kanssa, toisen riemun katsominen
	Merkitykset: Yhteinen elämys, ystävyys, yhdessäolon merkitys

Schulzen elämisyhteiskuntateorian toimijoita ovat tavalliset ihmiset heidän omassa arjen estetiikassaan ja rutiinit heidän arkipäivien tapahtumisissaan. Schulze muodostaa näistä skeemoja eli elämysten kokemisen kulttuurisia malleja. Näitä ovat triviaali-, korkeakulttuuri- ja jännitysskeemat, joista on löydettävissä yhtenevyydet tämän tutkielman konteksteihin. (M. Lüthje luento 25.1.2011; Noro 1996, 124–137.)

Tutkittaessa arjen elämyksiä korostuvat triviaaliskeemat, joissa elämysten aiheet ovat yksinkertaisia eivätkä rasita kehoa tai mieltä. Niiden tavoitteena on mukava,

kodekas, rento, tuttu ja turvallinen elämys, joka nautitaan tuttujen ihmisten seurassa. Korkeakulttuuriskeeman tavoitteena ovat esimerkiksi valaistuminen tai liikutuminen, ja tällöin kehon tulee olla hiljainen tai rauhallinen, jotta elämys voidaan kokea. Nautinnon kaavana on mietiskely, joka edellyttää mielen ja kehon keskittymistä. Jännitysskeemassa tärkeää on dynaamisuus ja toiminta, jatkuva liikkeelläolo. Ihmisen keho on tärkeässä osassa, se on voimakkaiden ärsykkeiden vastaanottaja. Olennaista on vaihtelu, ja jotta perusjännitys pysyy yllä, tarvitaan alati jotakin uutta. (M. Lüthje luento 25.1.2011.)

Tässä tutkielmassa triviaaliskeema on arjen elinympäristö, johon liittyy koti, yliopisto ja työpaikka. Tyypillistä elämykselle tässä skeemassa on tilanteen yllättävyys, jolloin elämys koetaan sen vuoksi, että jotakin odottamatonta tapahtuu. Elämys voidaan kokea tässä skeemassa myös sen kautta, että on pitkään harkittu jotakin asiaa ja sen eteen on tehty paljon työtä. Kun viimein asia saadaan päätökseen, syntyy elämys. Menestyminen voi aiheuttaa elämyksen triviaaliskeemassa, jolloin kyseessä on onnistuminen yli odotusten vaikka opinnoissa tai töissä.

Korkeakulttuuriskeemana tässä tutkielmassa toimii luonto- ja lähiympäristö, johon luetaan oma pihapiiri, lähialueet, metsä, kesämökki ja muut vapaa-ajanviettopaikat. Tyypillinen tunnusmerkki tässä skeemassa koetulle elämykselle on se, että elämys syntyy silloin, kun luonto itse yllättää ja järjestää tilanteen, jota ihminen pääsee seuraamaan. Tämä tilanne voi tapahtua esimerkiksi mökillä tai hiihtoretellä ja tilanteen ainutkertaisuus pysäyttää ihmisen.

Sosiaalinen ympäristö luo tässä tutkielmassa jännitysskeeman. Siinä korostuu yhdessä toimiminen ja yhdessä tekeminen. Tyypillistä tässä tilanteessa on, että elämys koetaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa ja se tekijä on niin oleellinen, ettei elämystä syntyisi ilman muita. Elämys voi syntyä myös siten, että läheinen ihminen, kuten oma lapsi kokee jotakin erittäin merkityksellistä ja sen tilanteen seuraaminen aiheuttaa elämyksen. Lapin yliopiston opiskelijoiden arjen elämykset jakautuvat melko tasan näiden kolmen skeeman välillä.

Schulze jakaa merkitykset nautintoihin, distinktion eli erottautumiseen ja elämänfilosofiaan (Noro 1996, 125). Koska tässä tutkielmassa perehdytään nimen-

omaan arjen elämyksiin kuluttamisen sijaan, korvaan distinktion kokemuksella. Tässä tutkielmassa tutkittavien rooli ei ole niin määräävässä asemassa kuin Schulzen teoriassa, jossa ihminen on selkeästi kuluttaja. Opiskelijoiden arjen elämykset eivät ole sellaisia asioita, joilla opiskelijat keskenään tekisivät vertailua tai joita asettaisivat johonkin tärkeysjärjestykseen elämässään. Ne ovat pikemminkin asioita, joita ei ole tullut ajatelleeksi ennen kuin nyt, kun niistä erityisesti ollaan kiinnostuneita ja halutaan tietoa. Sekä Schulzen teoriassa että tässä tutkielmassa elämysten merkitykset liittyvät oleellisesti positiivisiin tunteisiin ja nautintoon. Peilaamalla tämän tutkielman aineistoa Schulzen (2005) teoriaan olen osoittanut sen, että arjen elämys sisältää juuri ne samat elementit kuin mikä tahansa erityistilanteessakin koettu elämys. Elämyksen perusominaisuudet ja merkitykset ovat aina samankaltaiset.

3.2 Elämykset oppimisen näkökulmasta

Opettaja voi järjestää oppimisen olosuhteet suotuisiksi, mutta hän ei voi taata oppimista. Samalla tavalla voidaan ajatella elämyksestä. Kukaan ei voi taata elämystä, vaikka sen toteutumiseksi on mahdollista järjestää suotuisat olosuhteet. (Gelter 2006, 34.) Arjen elämysten kohdalla yksilö itse tiedostamattaan järjestää elämässään olosuhteita niin, että elämyksiä voi syntyä. Sukupolvia on kautta aikain yhdistänyt elämysten ja kokemusten kautta oppiminen, se on ollut luonnollinen tapa selviytyä ja kehittyä (Lehtonen 1998, 7). Mielenkiintoista on, että yleisesti puhutaan myös ”ahaa-elämyksestä” tai onnistumisen elämyksistä, joilla tarkoitetaan hetkellistä oivallusta jonkun ongelman äärellä ja onnistumista siinä tilanteessa. Tässä tutkielmassa korostuivat oivallukset, ja pidänkin näitä arjen elämystarinoita osin positiivisten tapahtumien tiedostamisena ja arjen asioiden arvostamisena. Olipa sitten kyse tämältyyppisestä lyhytkestoisesta elämyksestä tai siitä tunteesta, jonka voi saada yhteistoiminnassa ystävien kanssa, elämyksellä on oppimiseen liittyvä aspekti.

Oman kokemuksen synnyttämiä merkityksiä on aina yritetty ymmärtää ja tulkita, eivätkä ihmiset aina edes tiedosta niitä. Merkityksenanto on tärkeä sisäinen prosessi ja merkityksellä tarkoitetaan jostakin kohteesta saatuja elämyksiä. Elämyksestä tulee kokemus siinä vaiheessa, kun sille annetaan merkitys. (Ojanen 2006, 132.) Monessa tarinassa tuotiin ilmi se, mitä elämys aiheutti kokijalleen ja mitä siitä seurasi.

Positiivisessa tarinassa, jonka elämys oli yhdessäolo ystävien kanssa ja toisten riemun katsominen, kuvattiin elämystä näin:

”Elämyksen tunne on kuin adrenaliinipiikki, joka ei hetkeen haihdu. Hyvä mieli ja energia säilyy loppupäivän” [Vastaaja 3]

Elämys aiheutti kokijalleen positiivisen tunteen, joka kesti loppupäivän. Positiivisessa tarinassa, jonka elämys oli oivallus siitä, miten hyvin asiat ovat, tapahtui seuraavaa:

”Sinä päivänä soitin useille ihmisille ja kerroin heille, kuinka paljon heistä välitän!” [Vastaaja 7]

Tällöin tarinan kirjoittaja oli oivalluksen jälkeen tiedostanut ystäviensä merkityksen ja halusi heille kertoa, miten tärkeitä he hänelle olivat. Elämys siis suorastaan aiheutti toimintaa. Eräässä elämystarinassa kuvataan elämystä vastapareilla:

”Minut on hyväksytty sellaisena kuin olen... voin toteuttaa itseäni, harjoittaa itseäni, iloita ja nauttia lähi-ihmisistä ja maailman tarjoamista elämyksistä. Samalla koen ne vaatimukset, jotka velvoittavat aikuisia / vanhempia elämään — ei vain itselleen — vaan jonkun toisen hyväksi...” [Vastaaja 1]

Negatiivisessa elämystarinassa, jonka elämys kiteytyi tapahtumaan, jossa kirjoittajan polkupyörä varastettiin, koettiin tapahtuman kautta opetus:

”Tämän jälkeen olen aina lukinnut pyöräni kettingillä myös pyörätelineeseen kiinni.” [Vastaaja 17]

Mezirov painottaa oppimisessa ihmisen kokonaisvaltaista tarkastelua, ja aikuisen oppimisessa on otettava huomioon tiedon lisäksi kokemukset, tunteet ja toiminta. Oppiminen on prosessi, jossa tietyn kokemuksen merkitys tulkitaan uudelleen. Tätä tulkintaa tarkistetaan siten, että uusi tulkinta ohjaa myöhempää ymmärtämistä, arvottamista ja toimintaa. (Mezirov 1996, 17–18.) Asioiden perusteellinen ajatteleminen ja toiminnan tarkasteleminen eli reflektio johtaa merkityksenantoon ihmiselle itselleen ja syvällisempään ymmärrykseen itsestään, mitä kautta tapahtuu oppimista (Mezirov 1996, 18–20). Merkitysperspektiivi tarkoittaa Mezirovin mukaan yksilön henkilökohtaista viitekehystä, joka ohjaa hänen havaintojaan, tunteitaan ja toimintaansa ja toimii suodattimena, joka valikoi informaation tulvasta keskeiset kysymykset ja teemat. Se integroi uusia kokemuksia aiempiin ja jäsentää ihmisen tapaa ymmärtää maailmaa. (Mezirov 1996, 30–31.)

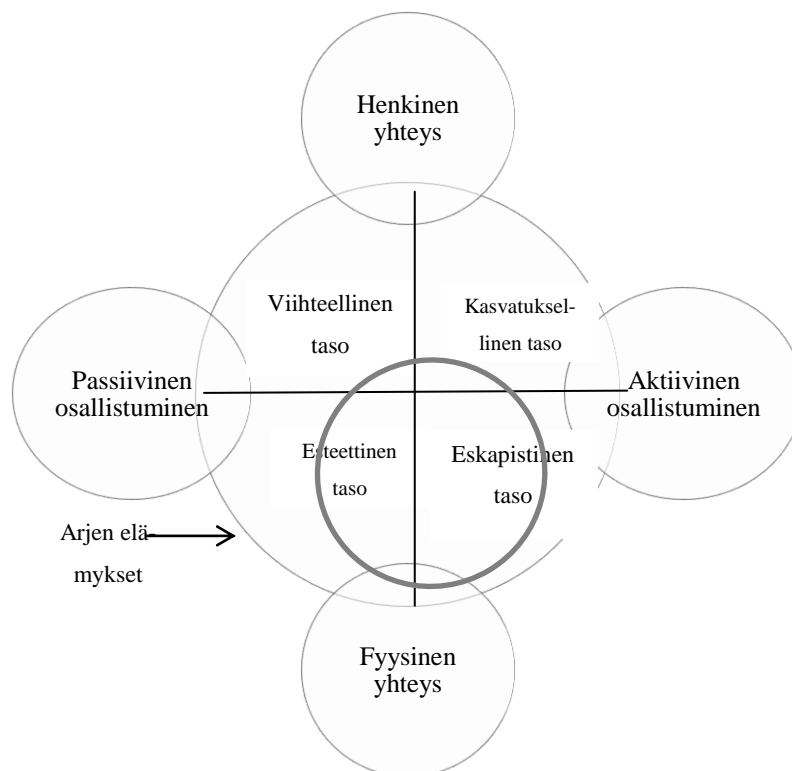
Ihminen ei aina ole tietoinen omista merkityksistään. Merkitysten antaminen on omien kokemusten tulkintaa ja ymmärtämistä, ja ihmisen elämä on jatkuvaa merkityksenantoa. Merkitys on se olennainen asia, joka tuottaa elämyksen ja kun annamme elämykselle merkityksen, siitä syntyy kokemus. Kokemuksia ei koskaan voi sellaisenaan siirtää toiselle henkilölle niin, että toinen tyhjentävästi ymmärtäisi niiden merkityksen. Tämä tutkielma on Lapin yliopiston opiskelijoiden kokemusten tulkintaa. (Ojanen 2006, 132–133.) Oppimiseen sisältyy aina oppijan todellisuuden tulkintaa, ja mitä enemmän ihminen tiedostaa ja oppii ymmärtämään omia kokemuksiaan, sitä vahvempi hänestä tulee. Ihmisellä on luontainen pyrkimys löytää elämälleen merkitystä, mikä edistää korkeatasoista oppimista. (Ojanen 2006, 134.)

Eräässä tarinassa elämys koettiin, kun tuntematon mies kuuli opiskelijoiden talvisotaan liittyvän keskustelun ja istui opiskelijoiden pöytään kahvilassa. Hän kertoi opiskelijoille tarinaa sodan jälkeisestä arjesta:

”Hän kertoi meille omia muistojaan sodan jälkeisestä elämästä. Hän kertoi meille asioita, joita en ollut osannut kuvitellakaan... Sota-aika sai uutta kiinnostusta ja nyt haluaisin tietää ja lukea siitä enemmän... Kuinka hienoa oli saada kuulla oman kaupungin historiasta mieheltä, joka oli sen itse kokenut... ja mieheltä, joka oli sitä aikaa oikeasti elänyt. Ja se oli minulle elämys, koska en voi kuulla vastaavia tarinoita isovanhemmiltani, jotka ovat kuolleet...” [Vastaja 39]

Opiskelijoilla oli ollut meneillään keskustelu talvisodasta, joten aihe kiinnosti heitä. Opiskelijoiden pöytään istuneella miehellä oli omakohtaista kokemusta talvisodasta ja näin hän pystyi antamaan opiskelijoille tietoa, jota he eivät olisi voineet opiskella mistään oppikirjasta. Tapahtuman merkityksellisyys korostui tilanteessa vastavuoroisesti, sillä mies pääsi jakamaan hänelle tärkeitä kokemuksia ja opiskelijat oppivat tätä kautta uutta.

Pine ja Gilmore (1999, 30) kuvaavat kokemusta neljän eri tason kautta, kuten kuviossa 2 esitetään. Olen lisännyt tämän tutkielman tuottaman tiedon arjen elämyksestä tähän kuvioon.

KUVIO 2. Arjen elämykset kokemuksen tasojen kautta Pinea ja Gilmorea (1999, 30) mukaellen.

Kasvatuksellinen kokemus (esim. yliopistoluento) yhdistää henkisen sitoutumisen ja aktiivisen osallistumisen tason. Kokemus vaikuttaa aktiivisesti mieleen ja lisää osallistujan tietoja ja taitoja aiheesta. Todellisuutta pakenevassa eli eskapistisessa kokemuksessa osallistuja on fyysisesti syventynyt asiaan ja ympäristö on aktiivi-

nen osa kokemuksta (esim. tivoli tai metsä). Esteettisessä kokemuksessa yhdistyvät osallistujan passiivinen osallistuminen ja fyysinen syventyminen tapahtumaan (esim. maisemaelämys). Viihteellinen kokemus on sellainen, että osallistujat ovat passiivisia, mutta osallistujien henkinen yhteys on korkea (esim. teatteriesitys). (Pine & Gilmore 1999, 30.) Lapin yliopiston opiskelijoiden kirjoittamissa arjen elämystarinoissa ovat näkyvillä kaikki kokemuksen tasot. Eniten aineiston tarinoissa painottuvat esteettiset kokemukset luonnossa ja lähiympäristössä ja ajatellen, että eskapistisuus tässä tutkielmassa näyttäytyy enemmänkin taukona arjen rutiineissa kuin pakona todellisuudesta.

Tässä tutkielmassa Lapin yliopiston opiskelijat kirjoittivat tarinoita omista arjen elämyksistään. He valitsivat tarinansa aiheen miettimällä omista kokemuksistaan sellaisia, joita kokivat merkityksellisiksi. Tarinoissa he pohtivat kokemusten merkitystä itselleen, kuvasivat tunteitaan ja toimintaansa tilanteissa ja oppivat uutta itsestään.

3.3 Arjen elämykset ja media

Mediapsykologia tutkii ihmisen ja median välistä suhdetta eli sitä, mihin käytämme mediaa ja mitä siitä seuraa. Kun puhutaan mediakäyttämisen tarpeista ja tavoitteista, nousee tärkeäksi tutkimusaiheeksi mediaelämys. (Mustonen 2001, 9.) Tämän tutkielman yksi tulos on se, etteivät Lapin yliopiston opiskelijoiden arjen elämykset olleet mediaelämyksiä, mutta media liittyy hyvin usein niihin tilanteisiin, joissa elämys koetaan. Tämän tutkielman tarinoissa media ei ollut pääosassa, mutta merkittävässä sivuroolissa kuitenkin. Media liittyy oleellisesti Lapin yliopiston opiskelijoiden arkeen.

Media on kehittynyt elämysmyllyksi, joka muun viihdeteollisuuden tärkeänä osana tuottaa tunteita, vauhtia ja uutisia ja näin välittää ihmisille elämyksiä (Mustonen 2001, 17–19). Elämysten kaipuu on yksi tunnepohjainen syy siihen, miksi

ihmiset käyttävät mediaa (Mustonen 2001, 78). Nykypäivän elämyskasvatuskeskustelun taustalla on ajatus siitä, että vapaa-aika ja media luovat omat ulottuvuutensa kodin, koulun ja muiden kasvatusinstituutioiden tarjoamaan kasvun materiaaliin. Yleisesti puhutaan jo elämyskulttuurista, joka liitetään mediavälitteiseen elämyksellisyyteen. Kulttuuri ymmärretään kasvattavana ja se on käsitteellisesti jopa noussut haastamaan koulua tuomalla nykymedian lähelle oppilaita. (Saarinen 2002, 115–117.)

Myös Kupiainen ja Suoranta (2002, 115, 126) liittävät elämyksellisyyden mediateknologiaan ja puhuvat tästä nimellä elämyskulttuuri. Heidän mukaansa siihen liittyy vahva pedagoginen lataus, jolloin kodin ja koulun sekä muiden kasvatustieteiden tarjoaman kasvatuksen ohella kasvattajina toimivat myös vapaa-aika ja media. Mustonen (2001, 170–171) muistuttaa, että ihminen kaipaa elämysten lisäksi medialta myös älyllisiä ja tiedollisia virikkeitä, sillä pelkkä viihtyminen ei riitä elämän sisällöksi. Hän epäilee, että tuskin kannattaa pelätä sivistyksen hukkumista elämysten mereen, sillä ihmisten uteliaisuus ja tiedonjano huolehtivat median monisisältöisyydestä. Tämän tutkielman aineistosta media nousi kehyskertomuksittain esille seuraavassa kuviossa 3 esitetyn mukaisesti.

Positiivinen	Negatiivinen	Ei arvotusta lainkaan
<ul style="list-style-type: none"> • Sähköposti • Puhelin x 3 • Tekstiviesti x 2 • Sanomalehti (ei nimetty) • Lapin Kansa 	<ul style="list-style-type: none"> • Musiikki (teatteriesitykseen liittyvä) • Internet • Vanhat valokuvat • Kuvasarja luennolla 	<ul style="list-style-type: none"> • Valokuvaus, kamera • Sanomalehti (ei nimetty) • Kiikarit • Tietokone • Televisio • Lempimusiikin kuunteleminen • Kännykkäkameran kuva • Videokuvaus kännykällä

KUVIO 3. Media Lapin yliopiston arjen elämyksissä

Lähes kaikissa tarinoissa oli mainittuna joku median elementti ja voidaan päätellä, että media on luonnollinen osa Lapin yliopiston opiskelijan elämää. Tietokone,

sähköpostit ja Internet kuuluvat jo oleellisena osana Lapin yliopiston arkipäivään. Sanomalehti pitää pintansa tilanteissa, joissa on hetki aikaa istahtaa, olipa sitten bussimatkalla ystävän luo tai halusipa ottaa kupin kahvia kävelylenkin jälkeen. Sanomalehden selaaminen liittyi tämän tutkielman aineistossa rauhoittumisen tilanteisiin.

Matkapuhelinten kautta tapahtuva yhteydenpito on arkipäivää ja puhelinta käytetään muutenkin kuin perinteisessä merkityksessä keskusteluun. Seuraavassa tarinassa elämys oli viesti ihastukselta:

”Mietin usein, mitä hänelle kuuluu, mitä hän tekee ja ajatteleeko hän minua koskaan. Sitten yhtäkkiä, yhtä nopeasti kuin yhteydenpito katkesi, hän lähettää minulle tekstiviestin. Olin matkalla kotiin täysin ajatuksissani ja kun vilkaisin puhelinta, siellä oli viesti. Viesti oli lyhyt, vain pari sanaa, mutta se lämmitti mieltä. Hän ei ollut unohtanut kokonaan! Mielialani nousi monta askelta ja koin iloa ja jopa lapsellista jännitystä.” [Vastaja 9]

Elämys haluttiin usein dokumentoida ja tallentaa, mikä käy ilmi seuraavasta elämystarinasta:

”Ulkopaikkakuntalaisena koen tämän elämyksen arvattavasti eri tavalla kuin syntyperäiset rovaniemeläiset seuralaiseni. Otan pari kuvaa ja lyhyen videon kännykälläni siltä varalta, että haluan palauttaa kokemuksen mieleeni myöhemmin, talvella, kun tivoli on mennyt aikoja päiviä ja kesän henki on muisto vain.” [Vastaja 38]

Media ja elämykset yhdessä olisivat mielenkiintoinen tutkimuskohde. Tietokoneita ja sähköpostia käytetään arkipäivän tilanteissa esimerkiksi opiskeluihin, tai työhön liittyen melko paljon. Opiskelijoiden kirjoittamissa tarinoissa tietokone ja sähköposti liittyivät oleellisesti arkeen, ei niinkään vapaa-aikaan. On mahdollista, että on helpompi kirjoittaa luonnossa koetuista elämyksistä ja kuvata sitä ympäristöä, joka on meille tuttua. Paljon haastavampaa olisi ollut kuvata sanoin vaikka sosiaalisen median maailmaa puhumattakaan virtuaaliympäristön kuvauksista. Tiedän sosiaalisen median liittyvän Lapin yliopiston opiskelijan arkeen, mutta tämän tutkielman aineistossa se ei näkynyt millään lailla.

Tutkimusaiheeni ovat Lapin yliopiston opiskelijoiden arjen elämykset ja seuraavissa sisältöluvuissa kuvaan kussakin kontekstissa sen, millaisena arki niissä näytetään ja minkälaisia elämyksiä niissä koetaan. Avaan myös kaikissa yhteyksissä sitä, miten onnellisuus niissä näkyy. Elämyksen kokemisen kontekstit ovat arjen elinympäristö, luonto- ja lähiympäristö sekä sosiaalinen ympäristö.

4 ARJEN ELINYMPÄRISTÖ

Tämä tutkielma piirtää kuvaa yliopisto-opiskelijan arkielämästä ja tässä tutkielmassa arki on Lapin yliopiston opiskelijoiden elämismaailma. Se on aika ja paikka, jossa opiskelijat elävät ja jossa heillä kaikilla on omat henkilökohtaiset kokemukset, voimavarat ja ominaisuudet. Lapin yliopiston opiskelijoiden arki on kotona, yliopistolla tai työpaikalla. Se on myös näiden kontekstien välimaastossa eli työmatkalla tai kodin ja yliopiston välisellä matkalla. Arjen elinympäristöön liittyvät myös harrastuspaikat, joissa opiskelijat käyvät arjessaan. Arkinen elämismaailma näyttää aineiston mukaan liittyvän rutiineihin, jotka edesauttavat jokapäiväisen elämän sujumista kodin, työ- tai opiskelupaikan ja harrastusten välillä.

Kaikilla ihmisillä on jonkinlainen arki, ja jo siitä syystä arjen tutkiminen ei ole yhdentekevää. Suomalaista arkea on tutkittu kärsimyksen näkökulmasta, ja teoksessa *Arki satuttaa* (Honkasalo, Utriainen & Leppo 2004) siitä luodaan hyvin pessimistinen ja ahdistava ilmiö. Haluan painottaa, että arjessa on myös positiivisia puolia ja että näiden kautta ihmisen elämä koetaan jonakin. Lapin yliopiston opiskelijoiden arki näyttää tämän tutkielman perusteella olevan monimuotoinen ja ilmeikäs. Arjessa on oma järjestyksensä ja rytmensä, ja siinä ilmenee suuriakin tunteita.

Heikkinen (2005, 12–13) on tehnyt arkitekstitutkimusta ja tutkinut arkea kaikenlaisista teksteistä, mitä yhteiskunnassa voi kohdata esimerkiksi opaskilvissä, uutisissa, lomakkeissa, elintarvikepakkauksissa, tekstiviesteissä jne. Hän toteaa näiden tekstien tutkimuksen perusteella, että arki on ankea paikka tai olotila ja se on pakonomaista ja puuduttavaa, sitä täytyy päästä pakoon ja siitä pitää pystyä irtau-

tumaan. Arjesta puuttuvat elämykset näiden tekstien perusteella. (Heikkinen 2005, 12–13.) Tämän tutkielman aineiston perusteella arjessa on elämyksiä, eikä arki näyttäydy ankeana. Yhteneväistä tässä tutkielmassa ja Heikkisen tutkimuksessa on se, että molemmissa arjesta irtautuminen koettiin tärkeäksi.

Ajankohtainen arkikeskustelu on yhteiskunnassamme vilkasta. Vuonna 2011 Tieteen päivien teemana oli arki ja päivien otsikkona ”Arjen arvoitus”. Arki innosti yleisöä ja kävijöitä oli lähes 13 000. (Tieteen päivät 12.–16.1.2011 Helsinki.) Ajankohtaisesta keskustelusta käy hyvin ilmi se, että arjen harmaus voi olla näköharha ja arki voi näyttäytyä myös suunnattoman rikkaana ja monivärisenä kokonaisuutena (Andersson, Hetemäki, Mustonen & Sihvola 2011, 6). Tämän tutkielman aineisto osoitti täsmälleen saman tuloksen.

4.1 Arjen elinympäristön arki

Knuutilan (2003, 198) mukaan arki on juhlan totaalinen vastakohta, mutta tämän tutkielman aineistossa arjessakin on omat juhlan hetket. Lapin yliopiston opiskelijat haluavat toisinaan arkeen ripauksen juhlan tuntua, ja sen voi toteuttaa esimerkiksi laittamalla normaalia juhlavamman aterian tai käymällä teatterissa. Arjessa näyttäisi olevan oma arkensa ja juhlansa. Arjessa on myös vapaa-aikaa, joka näyttäytyy hieman erilaisena kuin se aika, joka vietetään opiskellessa tai työssä. Silloin irtaannutaan rutiinista ja tehdään jotakin tavallisesta arjesta poikkeavaa: Vietetään erilainen vapaapäivä, johon suunnitellaan erityistä ohjelmaa, toteutetaan mökkireissu viikonloppuna tai vietetään aikaa yhdessä ystävien kanssa. Arkiset puuhut voivat vaikuttaa vähäpätöisiltä ja itsestään selviltä asioilta, jotka ovat yleensä hyvin kaukana elämyseskustelusta. Sitten, kun elämys tapahtuu ja se tiedostetaan, se antaa voimaa ja uutta energiaa arkeen. Tässä tutkielmassa arki ja elämykset ovat yhtä. Arjesta voi saada nautintoja.

”Kotiuduttuamme lenkiltä hyvän olon tunne säilyi pitkälle päivään, eikä kotitalouden pyörittäminenäkään tuntunut sinä päivänä enää niin raskaalta.” [Vastaja 4]

Perttula (2008a, 280) käsittää arjen valtavan laajasti. Hän sanoo, että arki on kaikkea sitä, mihin suhteessa ihminen elää. Se kattaa kaikki aistein havaittavat asiat, ihmisten väliset säännöt ja tavat, oman elävän kehon osoittamat paikat sekä itse mielessä rakennetun henkisen todellisuuden. Perttulan (2009, 119) mukaan elämysten tunnistaminen arkielämässä on vaikeaa. Hän kysyy, mitä ovat kaikista kokemuksista henkilökohtaisen tärkeytensä vuoksi erottuvat kokemukset ja ovatko ne elämyksellisesti kaikkein henkilökohtaisimpia kokemuksia (Perttula 2009, 119). Tämän tutkielman mukaan näyttää siltä, ettei arjen elämysten tunnistamisessa ole haasteita. Ne tunnistetaan kyllä, mutta ne ovat hyvin henkilökohtaisia kokemuksia, jotka useasti pidetään vain omana tietona. Positiiviset elämykset on helpompi jakaa muiden kanssa kuin negatiiviset elämykset.

Arki sisältää tässä tutkielmassa ajallisesti paitsi sen ajan, kun toimitaan arjen elinympäristössä eli työssä, yliopistolla tai kotona, myös arjen vapaa-ajan iltaisin tai viikonloppuisin. Tällöin vietetään aikaa perheen tai ystävien parissa ja käydään esimerkiksi teatterissa. Lapin yliopiston opiskelijoiden arki näyttyy positiivisena aikana, paikkana ja tilana, jota osataan arvostaa ja jossa on hyvä olla. Tämä löytö nojaa vahvasti Ylioppilaiden Terveystieteiden YTHS:n tutkimustuloksiin, joissa todettiin Lapin yliopiston opiskelijoiden olevan maan tyytyväisimpiä opiskelijoita (Lapin yliopisto 30.8.2010). Arki näyttyy monipuolisena, ja siinä on valtavan paljon vivahteita ja arkea rikastuttavia piirteitä.

”Viimeisin arjen elämys, jonka koin, oli laittaessani ruokaa kumppanini kanssa. Olemme molemmat innokkaita ruoan laittajia. Katsoimme kaikki mahdolliset kokkikisat tv:stä, syömme paljon ulkona ja snobbailemme salaa aiheesta keskenämme... Päätimme kokeilla jotakin uutta ja teimme vaikean kalaruoan, jonka valmistamiseen meni aikaa... Sulava tiimityö ruokaa laittaessa, yhdessä tekeminen ja illan viettäminen tärkeiden asioiden parissa oli elämys paitsi ihmissuhteen, myös harrastuksen suhteen.” [Vastaja 31]

Lapin yliopiston opiskelijoiden arjessa on rutiineja, jotka toistuvat kotona, työpaikalla ja opiskeluissa. Näiden rutiinien toteuttaminen poikkeavalla tavalla on arkea värittävä asia. Ihmisen elämässä arki on todella merkittävässä roolissa ja tyytyväisyys arkeen syntyy siitä, miten mielekkäällä tavalla sovitetaan yhteen oleelliset arjen elementit, kuten perhe-elämä, parisuhde, kotityöt, opiskelut ja vapaa-ajan vietto.

4.2 Arjen elinympäristön elämykset

Voiko elämystä tuotteistaa myytäväksi paketiksi? Tämä tutkielma osoittaa, että arjen elämystä ei voi myydä eikä ostaa, eikä näin ollen arjen elämystä voida tuotteistaa. Voiko elämyksen luvata ihmiselle? Lüthje (2005, 287) kritisoi elämyksen ylituotteistamista ja toteaa, että tuttuakin kohde voi olla elämyksellinen. Silloin siitä on kuitenkin löydettävä jotakin uutta ja yllätyksellistä. Jostakin tietystä kokemuksesta ei loputtomiin voi saada elämyksiä, vaan kohde lakkaa olemasta elämyksellinen silloin, kun ihminen saa siitä tarpeeksi kokemuksia. Tavallinen, tuttu kohde voi olla elämyksellinen, jos siitä löytyy jotakin uutta tai yllättävää. (Lüthje 2005, 287.) Tämä tutkielma tukee Lüthjen ajatuksia. Elämyksiin liittyy joku yllättävä tilanne. Vaikka kaikki elämykset kuvattiin arjen tilanteissa, ne eivät koskaan olleet odotettavissa, vaan joka kerta ne yllättivät kokijansa.

Arjen elinympäristössä koettiin hyvin monenlaisia elämyksiä. Positiivisia elämyksiä olivat esimerkiksi harvinainen vapaapäivä, bussimatka ystävän luo, itse ottaman valokuvan julkaiseminen sanomalehdessä tai hyvä arvosana. Elämykset, joita arjen elinympäristössä koetaan, näyttäytyvät usein oivalluksina siitä, miten hyvin asiat oikeastaan arjessa ovat. Nämä hetket vietetään usein yksin.

”Tänään kaikki oli toisin. Heräsin ilman herätyskelloa auringon nousuun ja innostuin lähtemään ulos pieneen talvipakkaseen. Oli kaunista. Valo, lumi ja aamun hiljaiset heräilevät äänet toivat mieleen lapsuuden. Tänään vedin syvään raikasta ilmaa, palasin sisään ja aukaisin

verhot. Aamukaakao maistui paremmalta kuin muistinkaan.” [Vastaja 12]

”Kotiin päästessäni laitan lempilevyäni soittimeen ja kahvin keittymään. Istun keittiön pöydän ääreen kahvikupin kera ja nautin omasta rauhasta ja valoisuudesta. Arjen kokemukset ovat parhaimmillaan, yksinkertaisia. Mitään mullistavaa ei tarvita, vain pieni oma juhla keskellä kiirettä. Elämyksen jälkeen osaa taas arvostaa kaikkea tavallista.” [Vastaja 35]

Arjen elinympäristössä positiivisia elämyksiä koetaan harvinaisena, keskelle viikkoa osuvana vapaapäivänä tai vapaa-aikana. Myös negatiivisia elämyksiä koettiin arjen elinympäristössä. Tällainen oli esimerkiksi irtisanoutuminen työstä, jossa oli pitkään paha olla. Tarinassa korostui voimakas positiivinen lataus ja toivo paremmasta.

”En muista milloin askel on ollut näin kepeä töistä lähtiessä ja mieli sekä aistit niin avoimina ulkomaailmalle. Kuinka kaunis maisema onkaan...” [Vastaja 16]

Samanlaisia positiivisia tunteita nousi eräässä tarinassa, jossa negatiivinen elämys oli ero pitkästä suhteesta.

”Olo tuntui yhtä aikaa tyhjältä, helpottuneelta ja iloiselta. Yhdessä vietettyjen vuosien muisteleminen oli aiemmin tuntunut nostalgiselta ja saanut toiveita yhteen palaamisesta heräämään, mutta nyt eroon joutanut päätös tuntui ainoalta oikealta vaihtoehdolta ja tiedän tulevani näin onnellisemmaksi ja olevani tyytyväisempi elämäni.” [Vastaja 21]

Hyvin usein elämyksiin viitataan silloin, kun keskustellaan kulttuurista. Venkulan (2003, 72) mielestä elämys on mentaalisen järjestelmän toiminnan kokonaisvaltaisin huippuhetki. Hänen mukaansa elämys voi jopa muuttaa ihmisen persoonaa. Se jättää ihmiseen jäljen, joka ei ole käsitteellisesti kuvattavissa, mutta joka muuttuu sieluntilaksi, jota ei voi saada aikaan mitenkään muuten kuin elämyksellä. Ihminen voi kokea taide-elämyksen ja yksityinen, hyvin intensiivinen elämys taiteen äärellä on oman autenttisen minän kohtaamisen hetki (Linko 1998, 57). Tässä

tutkimuksessa määritän teatterin taiteeksi ja viittaan elämystarinaa, jonka kontekstina oli teatteri.

Pine ja Gillmore (1999) liittävät hyvin useasti elämyksen teatteriin ja vertaavat teatterin termein menestyvää yritystä ”elämysten näyttämölle asettajaksi” (1999, 12). Elämykset ovat kokemuksellisen tiedon huippuja ja aito taide vaikuttaa ihmiseen elämyksellisesti, joskus suorastaan fyysisesti värinä iholla (Venkula 2003, 71). Olen Venkulan kanssa samalla kannalla siitä asiasta, että mieltä voidaan valmistaa elämyksille antamalla niiden esiintuloon ulkoisia mahdollisuuksia. On vaikea saada musiikkielämyksiä, jos ei kuuntele musiikkia tai käy konserteissa, tai on vaikea kokea taide-elämystä näytelmää katsoessa, jos ei koskaan käy teatterissa. (Venkula 2003, 75.)

”Olin teatterissa... Esitys oli todella outo ja hiukan pelottavakin. Toisaalta taas hyvällä tavalla erikoinen ja lumoava...” [Vastaaja 13]

Eräässä tarinassa koettiin voimakas positiivinen elämys onnistumisen kokemuksesta, joka liittyi valokuvaukseen. Siinä kirjoittaja oli harrastanut valokuvausta ja osallistui kilpailuun, jonka seurauksena hänen kuvansa julkaistiin lehdessä. Taiteen tekemistä kuvataan elämykselliseksi ja tärkeäksi asiaksi liittyen ihmisen elämän mielekkyyteen. Onnistumisen tunteet auttavat taiteen tekijää esimerkiksi valokuvaajaa saavuttamaan jopa sisäisen eheytyksen ja mielenrauhan. (Linko 1998, 53–56.)

”Voittoa kilpailusta ei minulle tullut, mutta se riitti, että kuvani julkaistiin lehdessä. Sain siitä paljon lisää itseluottamusta ja intoa harrastukseeni. Kuvan näkeminen lehdessä oli huikea elämys ja sai minut hyvälle tuulelle pitkäksi aikaa. Tämän myötä ajattelin, että ehkä minusta onkin valokuvaajaksi. Kuvat lehdessä ovat arkisia asioita, mutta kun olet itse ottanut jonkun niistä, muuttuu sen merkitys täysin.” [Vastaaja 27]

Itse olen taiteellinen ja musikaalinen ja kokenut hyvin mieleenpainuvia musiikkielämyksiä. Joskus minun täytyy herätä keskellä yötä kirjoittamaan joku melodia

tai teksti muistiin, jotta voin jatkaa untani. Olen saanut kokea voimakkaita taide-elämyksiä ja liikuttunut niistä. Tähän tutkielmaan kuvattuja arjen elämyksiä voidaan katsoa Tarssasen (2009, 11) elämyskolmiomallin läpi. Tilanteessa, jossa elämys koetaan, on monenlaisia vivahteita ja elementtejä. Elämyskolmiossa ilmiön elementit ovat yksilöllisyys, aitous, tarina, moniaistisuus, kontrasti ja vuorovaikutus. Elämyskokemusta voi kuvata monella eri tavalla ja siihen voidaan katsoa liittyvän erilaista toimintaa. Elämyskolmiomallissa toiminta on kuvattu kiinnostumisena, aistimisena, oppimisena, elämyksenä ja muutoksena. (Tarssanen 2009, 11.) Mitä useampi elämyskolmion tarkastelun kohteena olevista elementeistä toteutuu ja mitä monipuolisempi kokemus on, sitä voimakkaampi on koettu elämys.

4.3 Onnellisuus arjen elinympäristössä

Lähes kaikkia tarinoita yhdistävä tekijä on onnellisuus. Se näyttäisi olevan asia, joka toistuu kaikissa tarinoissa, olipa sitten kyse positiivisesta tai negatiivisesta arjen elämyksestä. Onnellisuus kuvataan tarinoissa olotilana, joka antaa elämykselle sen merkityksen, mikä sillä on. Se on oivalluksen omainen asia, jolla voidaan selittää sitä, miten ihmiset kokevat asioita ja tilanteita. Tarinoiden kautta kuvattiin valtavasti positiivisia tunteita, joita liitettiin elämysten yhteyteen. Nämä tunteet näyttäisivät liittyvän oleellisesti onnellisuuteen.

”Lävitseni kulkee aalto. Kutsun aaltoa onnellisuuden puuskaksi” [Vas-
taaja 8]

Perttula on tutkinut suomalaisten aikuisten onnellisuutta ja sanoo, että onnen tunteminen kietoutuu moniin kokemuksiin ja vasta sitä kautta näyttäytyy onnellisuutena. Aikuinen ei siis voi valita onnellisuutta, vaikka aikuisen ihmisen elämä on valintoja täynnä. Nämä valinnat voivat olla yhtäältä kovin arkisia asioita tai toisaalta elämän suurimpia kysymyksiä. Näistä valinnoista ihmisen arki muodostuu,

ja näitä valintoja tehdessään ihminen luo suhteen itsensä ja kohtaamiensa asioiden välille. (Perttula 2001, 72–73.) Tähän tutkielmaan kirjoitetut tarinat ovat yhdenlaisia kokemuksia Lapin yliopiston opiskelijoiden elämästä. Ne ovat kokemuksia muiden kokemusten joukossa, ja niillä on oleellinen merkitys ajateltaessa ihmisen tyytyväisyyttä hänen omaan elämäntilanteeseensa.

”Onnellisuuden hetki oli lyhyt, mutta tulen muistamaan sen aina”
[Vastaaja 2]

Timonen (2005) kirjoittaa Hyvinvointikatsauksessa julkaistussa artikkelissaan arjen onnesta ja siitä, miten arkiset askareet tuottavat monelle iloa ja mielihyvää. Hän puhuu vapaa-ajan arvostuksen lisääntymisestä ja elämisyhteiskuntakeskustelusta, jossa elämys mielletään arjen ja kodin vastakohtaksi. Tässä artikkelissa korostuu se, miten arkeen ja kotiin liittyvät asiat muodostavat koko hyvinvointimme perustan. Timonen sanoo suomalaisille kodin olevan elämän luksusta ja elämän laadun ja sisällön olevan materiaa keskeisemmän asian elämässämme. (Timonen 2005, 4.) Tässä tutkielmassa arjen elämykset olivat mielihyvää ja iloa tuottavia kokemuksia. Ne lisäsivät arjen merkitystä ihmisen elämässä ja saivat heitä pohtimaan sitä, mikä on tärkeää.

”Voiko olla suurempaa onnea kuin oma lapsi?” [Vastaaja 26]

Arjen elinympäristön kontekstiin kirjoitetuissa tarinoissa ilmeni paljon onnellisuutta ilmentäviä positiivisia tunteita. Yleisimpiä näistä olivat onni, ilo, nautinto, hyvän olon tunne ja mielenrauha.

”... Sain työstäni erinomaisen arvosanan, joka toi minulle aivan uskottoman tunne skaalan. Ilo, onni, helpotus ja autuus valtasivat mieleni. Uurastukseni palkittiin vihdoinkin...” [Vastaaja 29]

”... Istuin keittiön pöydän ääreen kahvikupin kera ja nautin omasta rauhasta ja valoisuudesta...” [Vastaaja 35]

”...Sinisellä taivaalla paistava aurinko nauroi, elämä on hyvää.” [Vastaaaja 36]

”Elämyksen siitä teki se, että kyseessä oli harvinainen keskelle viikkoa osunut vapaapäivä ja ilma oli erityisen kuulas pakkasilma ja taivas oli kauneimmillaan. Mieli tuntui levolliselta, mutta samalla virkeältä, hyvältä kaikin puolin.” [Vastaaaja 4]

4.3.1 Tunteet

Tunteet ovat kaiken aikaa läsnä elämässämme, halusimmepa sitä tai emme. Koemme tunteita monenlaisissa arkipäivän tilanteissa, ja tunteiden perustehtävä on edistää hyvinvointiamme ja ohjata toimintaamme. Ihmisillä on kyky tiedostaa tunteensa ja analysoida niitä. Tunteet tekevät ihmisen elämän merkitykselliseksi (Ojanen 2006, 132). Ihminen osaa kätkeä tunteensa, tai hän voi jakaa ne muiden kanssa, jolloin tunteista seuraavat ulospäin havaittavat reaktiot aiheuttavat muutoksia käyttäytymisessä. Tunteiden havaitseminen auttaa meitä ymmärtämään toisiamme. (Nummenmaa & Sams 2011, 31–39.) Seuraavassa esimerkissä elämys oli jälleennäkeminen rakkaan ihmisen kanssa kolmen kuukauden tauon jälkeen.

”Olemme kirjoitelleet ja soitelleet paljon kolmen kuukauden aikana ja odotamme mielettömästi toistemme tapaamista... Vihdoin ovi pamahtaa ja juoksen poikakaverini kaulaan ja olemme molemmat onnesta soikeina... Mahtava olo, vaikkakin lähtö on vaikea ja ikävä puskee saman tien päälle.” [Vastaaaja 6]

Damasio (2003) on tutkinut tunteiden olemusta ja nostaa ne ja emootiot mielen toiminnan keskeisiksi ohjaajiksi. Ilo, suru, pelko ja muut tunteet ovat arkisen elämän perustoja. Tässä tutkielmassa, joka on tehty yliopisto-opiskelijoiden arjesta, nousi esiin valtavan laaja skaala erilaisia tunteita. Damasio on aivotointojen

tutkija ja yksi hänen avainkysymyksiään onkin ”tuntevatko aivot?” Damasio määrittelee tunteet aistimuksiksi, joiden tärkein aistimiseen liittyvä tuki on aivojen muodostamissa kehon kartoissa. Nämä kartat liittyvät kehon osiin ja kehon tiloihin ja jonkinlainen mielihyvän tai kivun vaihtelu on johdonmukainen aistimuksen sisältö, jota voimme kutsua tunteeksi. (Damasio 2003, 87.)

”Suljen lapsen syliini ja vuodatan muutaman kyöneleen silkasta iloista, hellyydestä, rakkaudesta ja helpotuksesta.” [Vastaja 16]

”Tunne on aistimus tietystä kehontilasta ja aistimus tietystä ajattelutavasta ja tiettyyn teemaan liittyvistä ajatuksista” (Damasio 2003, 87). Se, että tunteet ovat kehontilan karttoja, tarkoittaa sitä, että tunteet kuvaavat aktiivisessa prosessissa olevaa kehoa. Jos siitä poistetaan olennainen, tunteen käsite katoaa. Kun siis tunne poistetaan, ei voida sanoa, että ’tunnen’ iloa. Pikemminkin sitten voidaan ilmaista, että ’ajattelen’ iloa. Tietyn tunteen, esimerkiksi mielihyvän kokeminen on sitä, että aistimme kehon tietyllä tavalla, jolloin tämä edellyttää aistikarttoja, joista mielen kuvat voidaan johtaa. (Damasio 2001, 88–89.)

”Tunne on yhtä aikaa rento ja levollinen, mutta samalla jännitän, josko koho taas liikahtaisi. Nykäisy... toinen kala! Tämä on todella mukavaa! Rakastan kesää! Rakastan miestäni. Rakastan yhteisiä hetkiämme...” [Vastaja 34]

Aineistona olevista tarinoista löytyi valtava tunteiden kirjo. Jos kaikki tunteet riisuttaisiin pois tarinoista ja aineistosta, jäisi siitä puuttumaan jotakin aivan oleellista. Tarinoista, jotka olivat sävyltään positiivisia, löytyi ainoastaan positiivisia tunteita. Negatiivisista tarinoista löytyi sekä positiivisia että negatiivisia tunteita. Samoin niissä tarinoissa, joissa kehystetymuksessa ei ollut lainkaan arvotusta, oli sekä positiivisia että negatiivisia tunteita. Tunteet jakautuivat samalla tavalla kaikissa tutkielman konteksteissa: arjen elinympäristössä, luonnossa ja lähiympäristössä ja sosiaalisessa ympäristössä. Tunteita ei voitu luokitella erityisesti jossakin kontekstissa tapahtuviksi, mutta luonnollisesti positiivinen / negatiivinen luokittelu on mahdollinen. Tämän luokittelun mukaan yliopisto-opiskelijoiden arjen elämyksiin voidaan liittää pääsääntöisesti positiivisia tunteita.

Yleisimpiä tunteita, joita tarinoihin oli kuvattu, olivat ilo, onni, nautinto, hyvän olon tunne, rakkaus, onnellisuus ja onnistumisen ilo. Paljon koettiin myös sellaisia tunteita, kuten henkeäsalpaava tunne tai mahtava olo, mahtava tunne, mielenrauha sekä empatia. Harvemmin esiintyviä tunteita olivat jännitys, pelko, ylpeys ja helpotus. Negatiivisia tunteita esiintyi selvästi vähemmän kuin positiivisia tunteita. Negatiivisissa tarinoissa oli paljon positiivisiakin tunteita.

Määttä (2006, 48) pohtii teoksessa *Tunteiden rakkaus ja rikkaus*, että onko rakkauden tutkiminen mahdotonta sen vuoksi, että rakkaus on ”jotain mystistä, selittämätöntä, kaiken maallisen ylittävää?” Olen taipuvainen ajattelemaan elämyksensä samalla tavalla, joten rakkaudella ja elämyksellä on jotakin yhteistä. Mutta se ei ole tämän tutkielman aihe.

4.3.2 Positiivisten ja negatiivisten elämystarinoiden vertailua

Tässä tutkielmassa elämys mielletään intuitiivisesti positiivisena kokemuksena, mutta se voi olla myös negatiivinen kokemus. Kaikki arvottomat kehyskerotukset tuottivat spontaanisti positiivis-sävytteisiä elämystarinoita ja näin negatiiviset elämystarinat jäivät aineiston vähemmistöön. Aineistossa on yhteensä 12 negatiivista elämystarinaa, joista seitsemässä tarinassa on hyvin positiivinen kaiku. Negatiivisissa tarinoissa tarinan kirjoittaja oli pääosin yksin kokemuksensa kanssa. Ne olivat kokemuksia, joita ei jaettu muiden kanssa. Negatiiviset elämykset kuvattiin tarinoissa usein tilanteina, jotka ovat yksilöllisiä, ikäviä kokemuksia, vaikka niissä saattoi olla muitakin ihmisiä osallisina.

”Herätyskello soi. Lapsi huutaa, että ”Äiti herää jo”. Olen saanut unenpäästä kiinni tunti sitten. Olen kuoleman väsynyt. Odotan jo aamulla, että olisipa pian ilta, että pääsisin nukkumaan.” [Vastaja 15]

Elämys voi olla negatiivinen kokemus, jonka jälkeen seuraa tyydytys. Tällöin elämys voi olla kokonaisvaltainen rohkeuden osoitus, joka vahvistaa itsetuntoa. (Väyrynen 2009, 86.)

”Tänään se tapahtui!... Nyt riitti kiusaaminen työpaikalla. Enään ei oloa helpota itku naisten WC:ssä. Loppupäivän töissä käytän irtisanomisilmoituksen kirjoittamiseen ja vien sen sille esimiehen kuvatuk-selle töistä lähtiessäni... Illalla katselen vanhoja kuvia ja ihmettelen mihin ovat hävinneet pari viime vuotta, joista on vain ahdistavia tuntemuksia jäljellä. Kuvien myötä löydän noiden vuosien ilon ja hyvät kokemukset uudestaan... Tällä hetkellä minua ei edes huolestuta mitä puoliso ratkaisustani sanoo, sillä tiedän jossakin sisimmässäni hänen ymmärtävän ja tukevan minua. Kliseemäisesti sanottuna ”loppuelämäni ensimmäinen päivä on tänään!” [Vastaja 16]

Tällaisina elämyksinä näyttäytyivät aineiston negatiiviset elämystarinat. Niissä negatiivisia elämyksiä olivat esimerkiksi ero, irtisanoutuminen työstä tai ikävä jumppakokemus.

”Olin mennyt iloisella mielellä ja voimani tunnossa suosikki ryhmäliikuntatunnilleni, mutta tunnin ohjaaja olikin huono sijainen enkä jaksanut tehdä juurikaan mitään ja puolessa välissä tuntia minulle iski kamala päänsärky ja reisilihakseni tärisivät. Huono olo johtui kai vähäisestä syömisestä päivän aikana. On kamalaa kun punnertaessa alkaa itkettää.... menin kotiin huonolla tuulella, söin, laitoin nukkumaan ja aamulla menin samalle tunnille... opin, että mainoksen sanonta ’hyvä ruoka, parempi mieli’ pitää todellakin paikkansa.” [Vastaja 19]

Kaikissa näissä korostui se, miten rohkeasti tilanteesta nousevista ikävistä tunteista huolimatta opiskelijalta löytyi rohkeutta jatkaa ja nähdä asioissa positiivinen puoli.

”Tulevat vuodet merkitsevät aina menneitä enemmän, joten nyt on aika miettiä omaa, itsenäistä tulevaisuutta ja muistella menneitä vuosien päästä kasvattavana kokemuksena ilman katkeruutta.” [Vastaja 21]

Positiiviset tarinat tuottivat kerronnaltaan rikkaampia ja monivivahteisempia tarinoita, kun taas negatiiviset elämystarinat jäivät sisällöltään niukemmiksi. Positiivisissa tarinoissa oli käytetty runsaammin kuvailevia adjektiiveja ja tunneilmauksia ja negatiiviset elämykset olivat enemmän tilannekuvauksia. Negatiivisissa

elämystarinoissa tulee esille huomattavasti kapeampi kirjo tunteita ja emootioita kuin positiivisissa arjen elämystarinoissa.

Elämyksen ymmärtämisen kannalta on olennaista unohtaa kahtiajako myönteisiin ja kielteisiin kokemuksiin. Sille, ettei elämys voisi olla kokemuksellisesti myös kielteisesti arvioitu kokemus, ei ole estettä. Kun halutaan kuvata koettua maailmaa, ei ole tarkoituksenmukaista käyttää vain kielteistä ja myönteistä kategoriaa tähän, vaan oleellinen kysymys on se, minkälaisia kokemuksia ihmiset pitävät elämyksinä. (Perttula 2009, 117–118.) Tämä tutkielma vastaa osittain tähän Perttulan esittämään kysymykseen. Se kuvaa Lapin yliopiston opiskelijoiden arjen elämyksiä ja aineiston perusteella voidaan tulkita, minkälaisia positiivisia tai negatiivisia kokemuksia he pitävät elämyksinä.

5 LUONTO JA LÄHIYMPÄRISTÖ

Luonto on ihmisille tärkeä paikka, ja suomalaisen kulttuuriin liittyy olennaisesti luonnon arvostaminen. Luonto on voimakkaasti läsnä nykyihmisen toiminnassa, ja luonnon ja ihmisen välistä kanssakäymistä voidaan tarkastella vuorovaikutuksena. Luonto linkittyy ihmisen arkeen, ja luonnosta nauttiminen koetaan tärkeäksi. Luonnolla on vaikutusta myös ihmisen psyykkiseen hyvinvointiin. (Tyrväinen, Silvennoinen, Korpela & Ylen 2007.) Näen luonnon ja lähiympäristön arvostamisen olevan meidän kulttuurillemme tyypillinen ominaisuus ja uskon näiden asioiden korostumisen aineistossa johtuvan juuri tästä.

Timonen (2008, 63) on tehnyt kuluttajatutkimusta elämyksistä ja lähiluonnosta ja toteaa *Ympäristö ja Terveys* -lehdessä, että maailmanlaajuiset ympäristöongelmat vaativat uudenlaista ymmärrystä siitä, miten luonto voi tulla osaksi ihmisen arkea kestäväällä tavalla. Hän korostaa, miten tärkeää olisi ymmärtää luonnon läsnäolo arjen nautinnoissa. Tämä tutkielma vastaa suoraan tähän vaatimukseen ja antaa eväitä siihen, minkälaisia elämyksiä lähiluonnossa voidaan kokea ilman, että ympäristöä kuormitetaan lainkaan.

Lapin yliopiston opiskelijoiden arjen elämismaailmassa on olennaisena osana luonto ja lähiympäristö. Tähän liittyy kodin oma pihapiiri ja lähiympäristön lenkipolut sekä ympärillä oleva luonto ja metsä. Liitän tähän kategoriaan kuuluvaksi myös kesämökin ja välimatkan mökille sekä matkat ystävien luokse toiselle paikkakunnalle. Aineistosta nousivat esille matkailuelämykset ja kaikki arjen elämystarinoiden matkat tehtiin kotimaassa.

Elämykset ovat ydinasia matkailussa ja matkailun avulla ihminen haluaa saada lisäsisältöä hyvinvointiinsa. Elämys voi olla jopa matkan tarkoitus, ja jokainen ihminen kokee elämyksen henkilökohtaisella tavalla. (Verhelä & Lackman 2003, 34–35.) Tässä tutkielmassa osa elämyksistä koettiin matkalla. Yhdessä tarinassa elämys johtui juuri koetusta ulkomaanmatkasta, mutta pääasiassa Lapin yliopiston opiskelijoiden arjen matkat näyttäisivät suuntautuvan lähiympäristöön. Matkaan liittyi olennaisesti myös sosiaalinen aspekti.

Matkailun tavoitteena on toteuttaa ihmisen inhimillisiä tarpeita, kuten rentoutumisen ja kuntoutumisen tarvetta, yhteisyyden tunteen lisäämistä ja sosiaalista hyväksyntää sekä esteettisten elämysten tarvetta (Aho 2001, 32–34). Matka on monelle vuoden kohokohta. Silti se on usein sen verran pitkä ajanjakso, että matkallakin koetaan arki. Matkailija ei välttämättä tiedostetusti odota elämystä, mutta hän saattaa pettyä, mikäli hän ei sellaista koe. Tämän tutkielman matkat eivät olleet sellaisia, jossa olisi käytetty julkisia matkailupalveluja. Kaikkien tarinoiden matkat olivat opiskelijoiden itse järjestämiä matkoja ja voidaan päätellä, ettei arjen matkojen järjestämiseen tarvita matkatoimistoa tai suurta budjettia.

Suomen matkailustrategiaan on kirjattu visio maastamme vuonna 2020: ”Suomi on Euroopan huipulla; houkutteleva, helposti saavutettava työ- ja vapaa-ajan matkailumaa, jossa yritykset menestyvät tarjoamalla elämyksiä eri vuodenaikoina hyödyntämällä puhdasta luontoa, suomalaista kulttuuria ja kestävän matkailun periaattein rakennettuja matkailukohteita.” (Valtakunnallinen matkailustrategia-työryhmä 2006, 19.) Kritisoin strategiassa sitä, että elämyksen kokemisen vastuu on tässä jätetty yksin yritysten varaan. Lapin matkailun visiossa elämyksellisyys ja se, että elämys on ihmisen henkilökohtainen kokemus, näkyy huomattavasti selkeämmin. ”Lappi on vetovoimainen, kansainvälinen ja helposti saavutettava matkailualue, jonka monipuoliset matkailupalvelut, puhdas luonto ja elämykselliset aktiviteetit tarjoavat matkailijalle lappilaista ELÄMÄNVOIMAA — kaikkina vuodenaikoina.” (Lapin Liitto 2008, 32.) Tässä tutkielmassa toteutui Lapin matkailun visio erinomaisesti: Lapin luonto näyttäytyi vetovoimaisena ja helposti saavutettavana matkailualueena, ja Lapin yliopiston opiskelijat saivat tutkielman mukaan luonnosta elämänvoimaa.

Elämyksiin, joita luonnossa ja lähiympäristössä koettiin, liittyi usein kaunis sää ja nämä elämykset koettiin ulkona. Koska aineisto koottiin pääasiassa kevättalvella pitkän kaamoksen jälkeen, nousee tarinoista esiin hyvin voimakkaasti myös auringon valon merkitys ihmisen hyvinvoinnille. Valoa arvostettiin, ja sitä oli kaivattu kaamosaikaan.

”Herään aamulla varhain ja huomaan valon lisääntyneen huomattavasti, sitten talven synkkien aamujen. Nousen ylös ja lähden lenkille. Ulkona ei ole ketään, mutta hiljaisuus ja rauha saa minut latautumaan tulevaa päivää varten. Kotiin päästyäni keittelen kahvia ja suunnittelen päivän aikataulua.” [Vastaja 5]

”Tuntui hienolta nähdä ja kokea sellainen valon määrä ja talven värit ympärillä. Lyhyen pysähdyksen ja auringosta sekä maisemasta nautitun hetken jälkeen jatkoin matkaani. Mieli tuntui iloiselta – aurinko näkyy jälleen, päivä päivältä pidempään.” [Vastaja 25]

Airaksinen (2009) on tutkinut luontokokemuksia ja ihmisen suhdetta luontoon ja vertaa näitä kahta toisiinsa. Vaikka ihmisellä on taipumus ajatella, että hän olisi osa luontoa ja näin kuuluu yhteen luonnon kanssa, on luonto silti eri asia kuin ihminen. Ihminen haluaa kokea luonnon kauniina, innostavana ja jalostavana ja siksi hän estetisoi luonnon. Hän maalailee ajatuksiinsa uljaana sinisellä taivaalla liitävän kotkan tai upean auringonlaskun, mutta unohtaa tietoisesti räntäsateen piiskaamat puut tai auton alle jääneen jäniksen. Luonnon estetisoimisella teemme ihmisistä turisteja, jotka hakevat elämyksiä. Luontoa parannellaan, kohennetaan ja väritetään niin, että elämys syntyy. Airaksisen mukaan elämyksen voi saada syntymään, jos löytää oikean mielen vireen. (Airaksinen 2009, 63–66.) Luontoon mennään oikealla hetkellä, kuten tämän tutkielmankin elämystarinoissa tapahtui. Kun nähtiin, että sää oli kirkas ja suotuisa elämyksen syntymiselle, lähdettiin ulos varmistamaan miellyttävä kokemus. Tarinan kirjoittamisen hetkellä luontoa vielä kohennettiin ja väritettiin niin, että elämyksen kuvaus saatiin ilmeikkääksi.

5.1 Luonnon ja lähiympäristön arki

Luontoa voidaan tutkia luontoelämyksen kokemisen tilanteena eli arkena, jolloin voidaan jäsentää luontoelämyksen situationaalisia kiintopisteitä. Tällöin luontoelämyksen arkinen ulottuvuus olisi luontotapahtuma. (Perttula 2009, 118.) Arkiiset luontokokemukset rakentavat ihmisen henkilökohtaista suhdetta luontoon. Mitä arkisin ilmiö suomalaisille on kesämökkeily (Timonen 2008, 63), ja tämä nousi esille myös tutkimusaineiston analyysissä, sillä monet tämän tutkielman arjen positiivisista elämyksistä koettiin mökillä.

”Istuimme kaveriporukan kanssa mökkilaiturilla. Katselimme yhdessä auringon laskua ja juttelimme niitä näitä. Tunsin oloni onnelliseksi siitä, että sain viettää illan hyvin ystävien kanssa kauniissa ympäristössä, poissa kaupungin melusta... Auringon laskiessa aloimme pikkuhiljaa siirtyä ylämökkiin...” [Vastaja 2]

”... olin mökillämme, joka sijaitsee joen rannalla...” [Vastaja 27]

”... Olemme mieheni kanssa mökillä kahden. On jo aika myöhä ilta ja syötyämme päätämme lähteä järvelle kokeilemaan kalaonnea...” [Vastaja 34]

Pentti ja Maarit Alasuutari ovat tutkineet suomalaisille tyypillistä vapaa-ajanviettotapaa, mökkeilyä ja tutkimuksessaan etsineet syitä sille, mihin mökin viehätys perustuu. Tutkimuksen mukaan suurin syy tähän on se, että mökkeilyn avulla ihminen pääsee irrottautumaan omasta arjestaan. (Alasuutari P. & Alasuutari M. 2010, 105–107.) Kuluttajatutkimuksessa on tiedostettu kesämökkikulttuurin muutokset ja todetaan mökkeilyn olevan tärkeä asia aikuisille ja keski-ikäisille. Syyt mökillä viihtymiseen ovat nuorille enemmän yhdessäolossa ystävien ja perheen kanssa kuin mökillä tehtävissä askareissa. (Timonen 2008, 66.) Väyrynen (2009, 75) pitää suoranaista ihmeenä sitä, miten suosittua perinteinen suomalainen kesämökkielämä on ja ennustaa, että siitä saattaa tulla kaupallisen elämyksellisyyden vastavoimana uusi trendi.

Arki näyttäytyy tutkielman aineiston mukaan oman lähiympäristön ja pihapiirin tapahtumissa. Se on osa vapaa-ajan ulkoilua ja viikonloppujen viettoa ja luonnossa ja lähiympäristössä ollaan joko yksin tai yhdessä perheen tai ystävien kanssa. Luontoon ja lähiympäristöön liitetään myös lenkkipolut ja kävelyreitit kaupungin halki tai kauniiden maisemien ohi sekä metsä. Tässä tutkielmassa lähiympäristön arki näyttäytyi myös tilapäisinä vapaa-ajanviettopaikkoina, kuten esimerkiksi jumppasalilla tai mielikahvilassa.

5.2 Luonnon ja lähiympäristön elämykset

Luonnollisuus ja luonto mielletään puhtaaksi, neitseelliseksi ja alkuperäiseksi, mikä suomalaisessa kulttuurissa mielletään hyveeksi. Jo tämän hyveen miettiminen ja kokeminen voi olla nautittava elämys, jonka takia kannattaa hakeutua luontoon. (Airaksinen 2009, 67.) Pitkänen (2006, 91–92) on tutkinut retkeilijöiden elämyksiä ja toteaa, että luonnossa elämys koetaan aistien kautta. Hänen mukaansa elämykset ovat pääsääntöisesti positiivisena koettuja voimakkaasti vaikuttavia tilanteita ja tapahtumia. Eräässä tarinassa elämys oli ensimmäinen Rovaniemellä koettu hiihtoretki:

”En ole muutamaan vuoteen hiihtänyt. Aurinko paistoi upeasti, kun rauhassa hiihtelimme monen muun hiihtelijän kanssa joen jäällä. Hiihtelyseurani oli mitä parhain. Monot vähän hankasivat, nenu vuosi koko ajan. Kotiin päästyämme oli komiat rakot jaloissa ja veto ihan kokonaan pois, mutta olo mahtava. Ilta olikin ihana viettää kuuman juoman ääressä lämpimässä kainalossa.” [Vastaja 32]

Luontoelämykset korostuivat erityisesti 1900-luvun alkupuolen elämyspedagogiikassa (Väyrynen 2009, 80). Sen tunnetuimpia kehittäjiä lienee Kurt Hahn (1886–1974), joka yhdisti kasvatukseen elämyksellisyyttä lähinnä seikkailun avulla (Karppinen 2005; Telemäki 1995, 48; 1998, 13–18; Väyrynen 2009, 80). Seikkailukasvatus on kokemuksellinen ja elämyksellinen käytännön kasvatusmenetelmä, jossa seikkailutoimintaa hyväksikäyttäen yksilön kasvu ja oppiminen rakentuvat

toivottuun suuntaan. Se on myös seikkailupainotteista elämyspedagogiikkaa, jossa yhtenä tekijänä on erilaisten elämysten ja kokemusten avulla tapahtuva kasvatus. (Karppinen 2010, 118.) Elämyskasvatus rinnastetaan myös seikkailukasvatukseen, jossa korostuu paitsi ryhmän välinen interaktio myös vuorovaikutus luonnon kanssa (Lehtonen 1998, 109–110).

Latoma suosittelee koko seikkailukasvatuksen kenttään viitattaessa käyttämään käsitteenä elämys- ja seikkailupedagogiikkaa. Silloin pedagogiikka-sana viittaa elämyksellisen ja seikkailutoiminnan käyttämiseen tai soveltamiseen pedagogisessa eli sivistyksellisessä tarkoituksessa, opetuksessa, kasvatuksessa, ohjauksessa, tutoroinnissa ja niin edelleen. Jotta voidaan puhua elämys- ja seikkailupedagogiikasta, se edellyttää kolmen ehdon täyttymistä. Ensinnäkin toiminnan täytyy olla elämyksellistä ja sellaista, että se koetaan seikkailuna. Toiseksi toiminnassa täytyy olla mukana pedagoginen intentio eli toiminnan järjestäjällä tulee olla ajatus siitä, että toiminnassa on pedagogiset tavoitteet. Kolmanneksi se, mikä on koettu elämyksellisenä ja seikkailuna käsitteellistetään, eli toimintaan liittyy aina reflektio. (T. Latomaan luento 10.12.2010.)

Jo 1900-luvun alkupuolella puhuttiin yleisesti luontoelämyksistä (Väyrynen 2010, 28). Elämyspedagogiikalle on olemassa sosiaalinen tilaus (Kupiainen & Suoranta 2002, 124). Se on käytännöllistä ja teoreettista pedagogis-kasvatustieteellistä toimintaa, johon seikkailukasvatus kytkeytyy kokemuksellisen oppimisen teorian kautta (Karppinen 2010, 119). Kokemuksellisessa oppimisessa on kysymys prosessista, jossa kokemuksia tulkitaan, pohditaan ja jäsennellään uudestaan ja taas kokeillaan. Nämä kokeilut tuottavat uusia kokemuksia, ja kiertokulku jatkuu. (Kupias & Peltola 2009, 121–123.) Seikkailuelementtien lisääminen opetukseen on tutkittu parantavan sosiaalista koheesiota eli yhteenkuuluvuutta (Pullola & Ukkola 2001, 60).

Tässä tutkielmassa luonnon ja lähiympäristön tapahtumat ja siellä koetut elämykset olivat erittäin merkittävässä roolissa. Luonto ja lähiympäristö olivat osaltaan myös se paikka, jossa yliopisto-opiskelija pohti omaa tilannettaan ja ajatteli syvällisesti asioita. Perttula (2009, 124) kertoo luontoelämyksen toteutuvan silloin, kun elämyksen kriteerit täyttävä kokemus yhdistää luontotapahtuman persoonan laa-

jempaan elämäntilanteeseen. Näin luonnossa koetut elämykset vaikuttavat siihen, minkälainen persoona ihmisestä tulee.

Elämyspedagogiikkaa sovelletaan nykyään sosiaalisten ongelmien ehkäisyyn ja lievittämiseen (Hämäläinen 1998, 149) ja sen avulla etsitään ratkaisumalleja syrjäytymisen ehkäisyyn ja nuorison käytösongelmiin (Karppinen 2005, 15). Tämän tutkielman tulokset antavat viitteitä siihen, että elämyspedagogiikkaa voitaisiin käyttää yhtenä elementtinä haluttaessa lisätä jonkun opiskelijoille suunnatun tapahtuman vetovoimaa. Tällöin voitaisiin korostaa myös toiminnallisuutta, sosiaalista vuorovaikutusta ja osallistujien omaa aktiivisuutta.

Luonto näyttäytyy tämän tutkielman aineistoksi kirjoitetuissa tarinoissa ihmeellisenä, kauniina, aurinkoisena ja valoisaan paikkana, mutta todellisuudessa siinä on toinenkin puoli. Jos ajatellaan tiedepohjaisia luontofilmejä ja -dokumentteja, näemme yleensä juuri oman elämämme pohjalta ymmärrettävät puolet. (Väyrynen 2009, 88.) Tämän tutkielman tarinoiden luontoelämyksissä yritettiin tavoitella jotakin koskematonta ja mennä esimerkiksi lähelle luonnon eläimiä. tarinat kuulosivat ”luonnon omilta näytelmiltä”, jotka olisivat hyvin voineet olla osana kotimaista luontoelokuvaa. Seuraavassa esimerkissä elämyksen aiheuttivat kettu ja hiiri, joita ihminen pääsi seuraamaan kiikareilla. Kirjoittaja kuvasi elämystä näin:

”Tunne oli kuin olisi katsonut erinomaisesti laaditun luontodokumentin, tai oli se parempi, olihan se omalla pihalla ja luonnon oma näytelmä. Tilanteen aikana pelkäsin jonkin häiritsevän kettua ja pyynnin keskeytyvän, jännitin ketun puolesta saako se saalista. Huomasin olevani jopa ylpeä ketun puolesta, kun hiiri oli saatu. Tilanne kesti ehkä viisi minuuttia, näin lyhyen ajan ja muistan sen edelleen selkeästi, eli hyvä elämys kantaa kauas.” [Vastaaja 28]

Seuraava elämys koettiin omassa kotipihassa, jonka aitassa tarinan kirjoittaja tapasi toisinaan nukkua.

”Aitan ikkunasta näin pellon laidalla seisovan hirven. Hiippailin ulos aitasta aamukasteiselle pellolle. Kosteaa ruoho tuntui kylmältä. Juoksin päästäkseni lähemmäs hirveä. Hirvi huomasi minut ja pakeni metsään, vaikka olin yrittänyt edetä hiljaa. Palasin aitalle, ja kuivasin aamukasteen kastelemat jalkani ennen sisään astumista.” [Vastaaja 37]

Myös maisema voi olla vahvan elämyksen aiheuttaja (Kostiainen 2002, 22; Lovén 2001, 98) ja luontomatkailun vetovoimatekijä, jolla on oma merkityksensä elämystaloudessa (Uusitalo 2006, 11–13). Lovén (2001, 100) kuvaa maisemaelämyksen tyypillisiä ilmenemismuotoja siten, että silloin havainnon tekijä viipyy tarkkailemassa maisemaa, hän kokee olevansa jotakin arvokasta ja haluaa kokea saman uudelleen, hän kokee elämyksen, jolle hän voi määrittellä vaihtoarvon rahassa tai hän ilmaisee elämystä vaikkapa huokaisemalla ääneen. Näiden ilmenemismuotojen avulla maisemaelämyksestä tulee helpommin analysoitava ja mitattava asia, sillä silloin elämyksen laatua tai sen voimakkuutta kuvataan vaikka viipymisaikana, maksuhalukkuutena tai sanallisten ilmaisujen voimakkuutena. (Lovén 2001, 100.)

Erään tarinan elämys oli bussimatka ystävän luokse toiselle paikkakunnalle. Kirjoittaja kuvailee hyvin yksityiskohtaisesti näkemäänsä:

”...Rentouduin matkan edetessä. Rakastan upeita maisemia, joita saa seurata pohjoiseen mennessä bussin ikkunasta. Peltoja, joki, maalais-taloja, joulualeja... Ikkunan maisema oli kuin ajasta ennen 2000-lukua... Pienet kyläkaupat & baarit hupsuine valomainoksineen... Pohjoisen reissu on aina pysäytys ajattomaan tilaan. Sen jälkeen arki-set huolet unohtuvat (oman opiskeluarjen) ja se saa asiat oikeaan mitasuhteeseen.” [Vastaja 11]

Seuraava arjen elämys oli siinä mielessä poikkeuksellinen, että se koettiin tivolin maailmanpyörässä.

”Pyörän nostaessa korimme ylemmäksi avautuivat Rovaniemen kesäiset ja vehreät maisemat ympärillemme. Pyörän pysähtyessä vähäksi aikaa korkeus huimasi päätä mutta samalla maisemat toivat hienoisen henkeäsalpaavan tunteen.” [Vastaja 38]

Tietokirjailija ja luontotoimittaja Laaksonen väittää, että suurimpien elämysten eteen on nähtävä vaivaa. Häntä oli haastateltu Lapin Kansassa, jossa hän kertoi omasta luontoharrastuksestaan ja intohimostaan luontoon. Laaksonen kannustaa kaikkia ihmisiä retkelle luontoon (Kalliokoski 2011, 6.) Tässä tutkielmassa suuri elämys saattoi tulla myös arjessa ja yllättäen. Elämysajattelu saattaa ilmetä ulko-

naisesti hyvin yksinkertaisissa tapahtumissa, kuten tähtitaivaan kirkkaudessa tai rauhallisessa kävelyssä kolmenkymmenen asteen pakkasessa (Salonen 2009, 139–140). Tämä tutkielma vahvistaa Salosen epäilyn todeksi. Elämys näyttäytyi tässä tutkielmassa esimerkiksi hauskaksi pilkkimiskokemukseksi tai rakot kantapäihin aiheuttaneeksi hiihtoretkeksi.

Perttulan (2007b) tutkimuksessa hahmotettiin opiskelijoiden tärkeitä matkailukokemuksia, ja aineiston perusteella hän laati kuvauksen siitä, minkälainen on matkailuelämys ja mitä olennaisia asioita siihen liittyy. Hän hahmotti niistä kahdeksan ydinteemaa: kontrasti, matkailutavan tiedostaminen, onnistuminen, kokemusten määrä, vahva tunnetila, yhteisyys, uppoutuminen ympäristöön ja kokonaisvaltainen muutos (2007b, 66–74). Vertaan tässä tutkielmassa opiskelijoiden arjen elämyksiä näihin matkailuelämyksiin. Matkailuelämyksessä korostuu kontrasti (Perttula 2007b, 66) ja ihminen matkustaa, jotta hän pääsisi irti arjestaan. Tässä tutkielmassa näkyi *kontrasti* myös hyvin voimakkaasti. Yhtä lailla tämän tutkielman kohteena olevat opiskelijat halusivat irtaantua hetkeksi pois arjen tiukoista rutiineista ja tekivät pieniä irtiottoja, kuten lähtivät luontoon kävelyille tai vaikka viikonlopuksi mökille. Arjen elämys koettiin silloin, kun joku asia tehtiinkin eri tavalla kuin yleensä.

Matkailutavan tiedostaminen on yksi oleellinen osa opiskelijan matkailuelämystä (Perttula 2007b, 68). Tässäkin tutkielmassa opiskelija havahtuu ajattelemaan arkeaan, pohtii syvällisesti sitä, mikä merkitys arjella elämässä on ja tiedostaa oman tilanteensa. Näin ollen voisi ajatella, että arjen tiedostaminen on yksi olennainen elementti arjen elämyksen ominaisuuksien hahmottamisessa. *Onnistuminen* on yksi ominaisuus, joka liittyy sekä opiskelijoiden matkailuelämykseen (Perttula 2007b, 68) että arjen elämykseen. Ihmisen arjessa on monenlaisia haasteita ja hänellä on unelmia, joita hän haluaa toteuttaa. Kun vaikeasta asiasta päästään yli tai kun ylitetään itsemme ja onnistutaan, koetaan elämys arjessa. *Kokemusten määrä* oli tekijä, joka kuvasi Perttulan (2007b, 70) tutkimuksessa opiskelijoiden matkailuelämystä. Myös tässä tutkielmassa Lapin yliopiston opiskelijat havahtuivat olevansa keskellä kokemusten virtaa, ja tällöin kokijana oleminen tiedostaminen tuntui tärkeältä. Molemmille tutkimuksille on yhteistä myös

vahva tunnetila ja Perttula vertaakin tätä arkikielessä elämykseen (2007b, 71.) On mahdollista, että vahva tunnetila on yksin elämyksen aiheuttaja, oltiinpa sitten matkalla tai elettiinpä tavallista arkea.

Perttulan (2007b, 72) tutkimuksen mukaan ihminen ei jää paikoilleen silloin, jos hän vakuuttuu siitä, että matkustaminen on mahdollisuus löytää tärkeitä ihmisiä elämäänsä. *Yhteisyys* on siis yksi oleellinen asia matkailuelämyksessä ja arjen elämyksessä. Vahva yhteenkuuluvuuden kokemus on merkittävä asia elämykseen liittyen. Matkailuelämykseen liittyy oleellisesti *uppoutuminen ympäristöön* (Perttula 2007b, 73), ja samoin näyttää olevan arjen elämyksen kohdalla. Olennaista on se, että aika pysähtyy ja tiedostetaan nykyhetken merkitys ja voima sekä ympäristön merkitys tässä tilanteessa.

Matkailuelämys halutaan kokea, jotta saataisiin aikaiseksi *kokonaisvaltainen muutos* (Perttula 2007b, 73–74). Matka voi muuttaa ihmisen elämän ja se tiedostetaan etukäteen. Arjen elämysten tutkimisessa ollaan siinä mielessä erilaisessa tilanteessa, että arjen elämyksiä ei voi suunnitella. Ei toki matkailuelämyksiäkään suunnitella, paitsi matkanjärjestäjien toimesta, mutta matkaa kuitenkin. Kaikki edellä mainitut matkailuelämyksen ominaisuudet kuvastavat erinomaisesti myös arjen elämyksiä. Tutkimuksen tulokset ovat hämmästyttävän yhteneväisiä. Arjen elämyksissäkin korostuu muutos siinä mielessä, että elämyksen jälkeen ihminen on ehkä oppinut jotakin, hän tiedostaa omat voimavaransa ja hänen itsevarmuutensa lisääntyy. Hän vakuuttuu siitä, miten hyvin asiat ovat ja saattaa olla, että hän kääntää kokonaan uuden lehden elämässään tämän kokemuksen vuoksi.

Ympäristöpsykologiasta lähtöisin oleva käsite restoratiivisuus kuvastaa hyvin Lapin yliopiston opiskelijoiden ja ympäristön välistä suhdetta. Ihmisillä on taipumus hakeutua sellaisiin ympäristöihin, jotka he kokevat kauniiksi ja joilla on heihin positiivinen vaikutus. He haluavat viettää aikaa luonnossa ja lähiympäristössä, koska siellä he voivat levätä ja elpyä ja näin he kestävät taas paremmin arjen haasteita kotona, työssä ja opiskelujen parissa. (Poikela 2010, 224.) Ihminen tarvitsee restoratiivisia kokemuksia, joiden peruselementit ovat arjen rutiineista irtautuminen (*being away*), rentoutunut tekeminen ja viihtyminen (*fascination*) kiinnostavassa ympäristössä, jossa voi kokea ajattomuuden tai rajattomuuden tunteen (*ex-*

tent). Sopusointuisuuden (*compatibility*) kokeminen tarkoittaa sitä, että ihminen kokee olevansa ympäristönsä kanssa yhtä. Nämä neljä restoratiivisen kokemuksen peruselementtiä mahdollistavat elämyksen, jossa yksilö palautuu ja kerää voimavaraansa, jotta hän kykenee jälleen kohtaamaan arjen vaatimukset. Restoratiivinen kokemus syntyy silloin, kun liikutaan fyysisesti ja käsitteellisesti miellyttävässä ympäristössä. (Kaplan 2001, 482–483.)

On hyvin mielenkiintoista huomata, miten merkittävässä roolissa aineistossa olivat luonnossa ja lähiympäristössä koetut elämykset. Se on ymmärrettävää, sillä luontoon hakeudutaan arjessa silloin, kun halutaan olla hetki yksin. Näissä tilanteissa ei ole kiirettä ja kokemukset ovat miellyttäviä ja rauhoittavia.

5.3 Onnellisuus luonnossa ja lähiympäristössä

Tässä tutkielmassa onnellisuus luonnossa ja lähiympäristössä näyttäytyi mahdollisuutena pysähtyä tarkastelemaan omaa ympäristöä uusin silmin ja sitä kautta oivaltaa, miten hienosti asiat arjessa ovat. Positiivisista tunteista päällimmäisenä onnellisuuden lisäksi olivat vapaudentunne, hyvän olon tunne ja voimaantumisen. Tilanteissa korostui niiden ainutkertaisuus ja niissä ymmärrettiin, etteivät nämä tilanteet koskaan tule toistumaan tällaisena uudelleen. 21-vuotias nainen kirjoittaa elämänsä ensimmäisestä pilkkiretkestä:

”Ilma selkeni ja aurinko paisto lämpimästi kun pääsimme perille Uijua-altaalle. Nautin auringosta, lumisesta aavasta maisemasta ja sopivasta fyysisestä rasituksesta, kun kahlasin järven jäällä lumessa. Kaipasimme reikiä vuorotellen. Onnistumisen tunne oli hieno, kun viimein aloimme pilkkiä! Elämyksen jälkeen ajoimme tyytyväisenä takaisin kotiin.” [Vastaja 10]

Luontoon ja lähiympäristöön liittyvissä elämyksissä oltiin hyvin usein yksin, ja silloin olennaista näissä tilanteissa oli hiljaisuus. Vierimaa (2006, 107–108) on

tutkinut opiskelijoiden hiljaisuuden kokemuksia ympäristötaideleirillä ja toteaa, että elämyksiä voi syventää keskittymällä ja kiinnittämällä niihin tietoisesti lisää huomiota. Hiljaisuus voi Vierimaan mukaan olla elämys. Kokemukset eroavat toisistaan, ei ole olemassa kahta täsmälleen samanlaista kokemusta. Ne voivat erota kestoltaan, jolloin kokemusta määritellään ajallisesti. Kokemukset voivat erota myös laadun ja jatkuvuuden suhteen ja sen suhteen, missä tilanteessa ja ympäristössä ne tapahtuvat. (Antikainen 1996, 251–253.)

”Herään aamulla varhain ja huomaan valon lisääntyneen huomattavasti, sitten talven synkkien aamujen. Nousen ylös ja lähdän lenkille. Ulkona ei ole ketään, mutta hiljaisuus ja rauha saavat minut latautumaan tulevaa päivää varten.” [Vastaaaja 5]

Ihmisen on helpompi ymmärtää luontoa, kun hän oleilee siellä aistit avoimena. Tällöin ihminen voi herkistyä tulkitsemaan omia aistimuksiaan ja hän voi ymmärtää luonnon sanatonta puhetta. Ihminen löytää itseään löytäessään luontoa. (Salonen 2009, 167–168.) Tämän tutkielman oleellisinta antia on se, että tässä korostuvat Lapin yliopiston opiskelijoiden arvot. Arvot ovat elettyjä, koettuja ja oivallettuja ‘hyviä’ ja tässä tutkielmassa korostuivat vitaaliset (elämä, terveys) esteettiset (kauneus), intellektuaaliset (totuus), eettiset ja luonnon kunnioittamiseen liittyvät arvot (Väyrynen 2009, 85), jotka kaikki ovat tyypillisiä suomalaisessa kulttuurissa. Tarinoissa korostuu oivallus siitä, miten hyvin asiat oikeastaan ovat. Säällä ja ympäristöllä on hyvin tärkeä merkitys liittyen ihmisen onnellisuuteen ja hyvinvointiin. Luonnon ja lähiympäristön kontekstiin kirjoitetuissa tarinoissa esiintyi eniten sellaisia tunteita, kuten nautinto, hyvä mieli ja hyvän olon tunne.

6 SOSIAALINEN YMPÄRISTÖ

Sosiaalinen ympäristö on hyvin tärkeässä roolissa Lapin yliopiston opiskelijoiden elämässä. Siihen kuuluvat ne sosiaaliset suhteet, joita opiskelijoilla on perheenjäsenten, ystävien, opiskelu- tai työkavereiden kanssa. Yli puolet arjen elämystarinoista sijoittui sosiaaliseen ympäristöön, ja hyvin usein arjen elämykset koettiin yhdessä tärkeän ihmisen kanssa. Ahonen (2010) on tutkinut koululaisten psykososiaalista hyvinvointia Barentsin alueella ja tuloksissaan hän tarkasteli sitä myös sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvien tekijöiden kautta eli sosiaalisen ympäristön näkökulmasta. Vilkas sosiaalinen kanssakäyminen ja aktiivinen vuorovaikutus ystävien kanssa vapaa-ajalla näyttivät liittyvän siihen, että oppilaat olivat selvästi tyytyväisempiä elämäänsä. Tässä tutkielmassa on havaittavissa samaan tapaan sosiaalisten suhteiden merkitys Lapin yliopiston opiskelijoiden psykososiaaliseen hyvinvointiin.

Leppiman (2010, 85) korostaa elämyksen yhteisöllisiä аспекteja ja väitöstutkimuksessaan hän kuvaa elämyksen olevan tärkeä tekijä sosiaalisen kokemuksen muodostumisessa. Hänen mukaansa sosiaalinen kokemus (*social experience*) on yhteiskunnasta saatua ja siihen liittyy sosiaalinen tilanne ja vuorovaikutussuhteet, joista ihmisille kehittyy käsityksiä, merkityksenantoja ja käyttäytymismalleja. Jokaisella ihmisellä on oma historiansa ja kulttuurinsa sekä sosiaalinen ympäristö, jossa tapahtuu toimintaa. (Leppiman 2010, 73–76.)

Ihminen tarvitsee toista ihmistä. Sosiaalisten suhteiden merkitys korostuu nyky-yhteiskunnassa ja sosiaaliset suhteet muodostavat ihmiselle resurssin. Sosiaalisista suhteista puhutaan yleisesti sosiaalisena pääomana, jolloin siitä tulee ihmiselle

merkittävää omaisuutta. Tätä pääomaa tai resurssia ihminen hyödyntää arjessaan eri tavoin riippuen siitä, minkälaisesta sosiaalisesta verkostosta on kysymys. Ystävät ja läheiset henkilöt ovat erilaisessa asemassa kuin työ- tai opiskelukollegat, joita ei henkilökohtaisella tasolla tunne niin hyvin. Ihmisen sosiaaliseen ympäristöön kuuluvat hänen elinolosuhteensa ja kaikki ne yhteisöt, joihin hän kuuluu.

6.1 Sosiaalisen ympäristön arki

Sosiaalisen ympäristön arki näyttäytyy tässä tutkielmassa yhtäältä yhdessäolona kotona perheen kanssa ja toisaalta arjessa yliopistolla tai työpaikalla, jolloin ollaan vuorovaikutuksessa opiskelu- tai työkavereiden kanssa. Tämän tutkielman mukaan tärkeässä roolissa näyttää olevan opiskelijan lapset ja perhe. Ystävät, kaverit ja sosiaalinen vuorovaikutus merkitsevät Lapin yliopiston opiskelijalle paljon. Sosiaalinen ympäristö kattaa suuren osan Lapin yliopiston opiskelijan elämämaailmasta.

Lapin yliopiston opiskelija on tässä tutkielmassa paitsi osa perhettään ja ystävyys-suhteen osapuoli, myös osa laajempaa yhteisöä. Hän kuuluu opiskelijana yliopistoon, hän on mahdollisesti osa työyhteisöä. Hän asuu tai ainakin käy säännöllisesti Rovaniemellä, ja hän vaikuttaa suomalaisessa yhteiskunnassa yhtenä sen jäsenenä.

Leppiman (2010, 84) on suunnitellut elämyksellisiä perheleirejä ja tutkinut syrjäytymisuhan alla oleville perheille suunnattuja tukitoimia ja liittyy elämyksellisyyteen toiminnallisuuden aspektin. Hän väittää, että ihmiselle merkityksellinen toiminta mahdollistaa elämyksellisyyttä. Leppimanin mukaan elämys kehittyy yhteisöllisesti vaikuttavan kokemuksen seurauksena ja siihen liittyy tunne-, tieto- ja motivaatiokokemukset. Yksilö on aina myös elämyksen tuottaja, jolloin on kyse siitä, että tarjotaan kehys elämyksen kokemiseen jossakin tilassa ja ajassa (Saari- nen 2002, 9).

Tämä tutkielma tukee Leppimanin (2010, 84) väitettä ja näyttää siltä, että toiminnallisuudella ja elämyksellä on yhteys. Elämyksen kokemuksen tilanteessa yleensä tehdään jotakin tärkeää tai mielenkiintoista, jonka yhteydessä koetaan elämys. Hyvin usein elämys jäisi syntymättä, jos tilanteessa ei olisi mukana sosiaalista ulottuvuutta. Tilanteen tiedostaminen on oleellista elämyksen syntymisen kannalta, samoin kuin motivaatio, ihan kuten Leppiman on todennut.

6.2 Sosiaalisen ympäristön elämykset

Tämän tutkielman aineistona olevissa elämystarinoissa oli hyvin yleistä se, että olennaista elämyksen kokemisessa olivat muut tärkeät ihmiset, jotka olivat tarinan tapahtumissa mukana. He olivat vaikuttamassa siihen, että elämys ylipäättään koettiin. Csikszentmihalyi (2005) on tutkinut vuosikymmeniä inhimillisen kokemuksen myönteisiä puolia ja sanoo kokemuksen laatuun vaikuttavan suuresti sen, olemmeko tällöin yksin vai muiden seurassa. Koemme toiset ihmiset tärkeinä, ja ihmissuhteissamme onnistuminen vaikuttaa elämän laatuun. (Csikszentmihalyi 2005, 237.)

Ystävien kanssa voidaan keskittyä siihen, mikä on mielekästä ja mukavaa, jolloin saamme hyvällä syyllä siirtää joskus ikävystyttävältä tuntuvia arkirutiineita sosiaalisten suhteiden varjolla pois (Csikszentmihalyi 2005, 267). Elämykset sosiaalisessa ympäristössä näkyvät yhdessäolona tärkeiden ihmisten kanssa arjen elinympäristössä sekä luonnossa ja lähiympäristössä. Näyttää siltä, että Lapin yliopiston opiskelija nauttii myös siitä, kun hän saa seurata hänelle läheisen ihmisen tai lemmikkinsä onnistumista.

”Elämykseni oli osin toisen riemun katsomista, siihen osallistumista ja osin omaa onnen hetkeä. Maalaistalosta kerrostalon arkeen hienosti sopeutunut koirani sai jäisellä ja lumisella lammella jättää kaikki estot ja olla vain se äänekäs, aktiivinen, leikkisä ja vikuroivakin eläin, joka se luonnostaan on. Se juoksi päätä pahkaa edestakaisin, sukelteli hanteen ja haukkui, ulvahteli ja mölisi onnellisena silmät loistaen. Ta-

pasimme koirani koira- ja ihmisystäviä, jotka jakoivat tämän toiminnallisen ilon ja onnen hetken kanssamme arjen keskellä...” [Vastaaja 3]

”Menimme naapureiden kanssa yhdessä leikkimään heidän tekemäänsä lumilinnaan. Minulle elämyksen tilanteessa aiheutti tyttöjen tutustumisen seuraaminen ja sen huomaaminen, kuinka nopeasti 2-vuotiaat tytöt löysivät leikkiessään yhteisen sävelen. Tyttärelleni elämys oli tutustua uuteen ihmiseen ja leikkiä hienossa lumilinnassa, jota rakensimme yhdessä hieman lisää. Kyseessä oli siis tavallaan kaksi arjen elämystä.” [Vastaaja 33]

Arjen elämyksiä, joissa oleellisessa roolissa oli sosiaalinen ympäristö, olivat esimerkiksi jälleennäkeminen rakkaan kanssa, ihastuksen yllätysviesti, yhdessä laitettu illallinen tai yllättävä kalasaalis ensimmäisellä yhteisellä onkiretkellä. Elämyksiin liittyi toisen ilosta nauttiminen, ja se koettiin elämyksellisenä.

6.3 Onnellisuus sosiaalisessa ympäristössä

Onnellisuus on vuorovaikutusta ja ihmisten keskinäistä kanssakäymistä. Se on tasapainon löytämistä, jossa ihmiset antavat toisilleen paljon luopumatta oleellisesta. Kun sosiaalinen maailma yhdistyy aikuisen elämään, elää ihminen ikäänsä, asemaansa ja perhetaustaansa liittyvien odotusten mukaisesti, jolloin aikuinen ihminen on onnellisimmillaan. (Perttula 2001, 190.)

Tämä tutkielma osoitti, että jos ihminen itse kokee jotakin positiivista ja mieluisaa, jonka mieltää elämykseksi, se tuntuu todella hyvältä ja merkitsee paljon. Mutta jos tässä tapahtumassa on osallisena vielä joku tärkeä ihminen, kokemus on kaksin verroin parempi. Vanha sananlasku ”jaettu ilo on kaksinkertainen ilo” pitää paikkansa tässä tutkielmassa.

Lapin yliopiston opiskelijan arjessa arvostetaan ystäviä, ja tämä näkyy erityisen hyvin tarinassa, jonka elämys oli arki-illan retki kesämökille.

”Tunsin oloni onnelliseksi siitä, että sain viettää illan hyvien ystävien kanssa kauniissa ympäristössä, poissa kaupungin melusta. Onnellisuuden hetki oli lyhyt, mutta tulen muistamaan sen aina... Sain kokea onnellisuuden hetken ja tunsin oloni onnekkaksi saadessani tuntea ihana ystäväni.” [Vastaja 2]

Arjen elämys on sellainen, että sen voi jakaa ystävän kanssa. Siitä puhutaan ja jutellaan läheisille. Onnellisuus sosiaalisessa ympäristössä näkyy myös oivalluksina siitä, miten hyvin asiat arjessa ovat:

”Katselen taivaalle, siellä täällä leijuu pilvenhattaroita. Oloni on huoleton. Tekisi mieli hyppiä. Lävitseni kulkee aalto. Kutsun aaltoa onnellisuuden puuskaksi. Olen yksin, mutten yksinäinen, nautin olostani. Kotona minua odottaa lehti ja kuppi kahvia, läheisiä ihmisiä. Perhe.” [Vastaja 8]

Sosiaalisen ympäristön kontekstiin kirjoitetuissa tarinoissa esiintyi eniten sellaisia tunteita, kuten empatia, rakkaus, ilo, onni ja nautinto.

7 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Lapin yliopiston opiskelijat kokevat elämyksiä arjessaan. Lapin yliopiston opiskelijoiden elämismaailma näyttäytyy tämän tutkielman perusteella jakautuvan kolmenlaisiin konteksteihin. Ensimmäinen on arjen elinympäristö, johon kuuluu koti, opiskelupaikka ja työpaikka, sekä välimatkat näiden välillä. Tähän kontekstiin sisältyvät myös tilapäiset arjen ajanviettopaikat, kuten harrastuspaikat ja tilat, joissa toisinaan vietetään aikaa, esimerkiksi lempikahvila tai teatteri. Toinen hyvin merkittävä konteksti Lapin yliopiston opiskelijalle on luonto ja lähiympäristö, johon sisältyvät oma pihapiiri, lähiympäristön alueet, joille suunnataan, kun halutaan lähteä esimerkiksi kävelylenkille ja metsä.

Tässä tutkielmassa liitän luontoon ja lähiympäristöön kuuluvaksi alueeksi myös perheen kesämökin sekä kotimaan matkailun kohteet. Kolmas oleellinen konteksti, joka liittyy Lapin yliopiston opiskelijan elämismaailmaan, on sosiaalinen ympäristö. Se sisältää kaikki ihmissuhteet kotona perheen kesken, ystävien ja opiskelukavereiden tai työkavereiden kesken ja vuorovaikutuksen muiden ihmisten kanssa. Nämä kontekstit ovat lomittaisia ja päällekkäisiä ja niissä vietetty aika kuvastaa hyvin tutkielman kohderyhmän arkea.

Lapin yliopiston opiskelijoiden arki on kaikkea muuta kuin tylsää ja ankeaa. Vaikka arkeen kuuluvat sen rutiinit, saa arjen helposti katkaistua vaikkapa heräämällä aamulla pikkuisen aikaisemmin ja ottamalla itselle aikaa ja lähtemällä virkistävälle aamukävelyllä. Arjessa on oma ”arkensa” ja oma ”juhlandsa” ja arjen yksitoikkoisuutta voi hyvin ehkäistä tekemällä asioita välillä eri tavalla kuin yleensä. Arjessa koetaan elämyksiä. Niitä koetaan yhdessä läheisten ihmisten

kanssa, ja ne usein liittyvät luontoon ja lähiympäristöön. Elämykset ovat yleensä hyvin positiivisia kokemuksia, jotka koskettavat ja jäävät mieleen. Lapin yliopiston opiskelijat arvostavat arkeaan. He ovat oivaltaneet sen, miten pienillä asioilla voi saada aikaiseksi suuria tunteita ja miten pienestä ihmisen tyytyväisyys omaan itseensä ja elämäntilanteeseensa on kiinni.

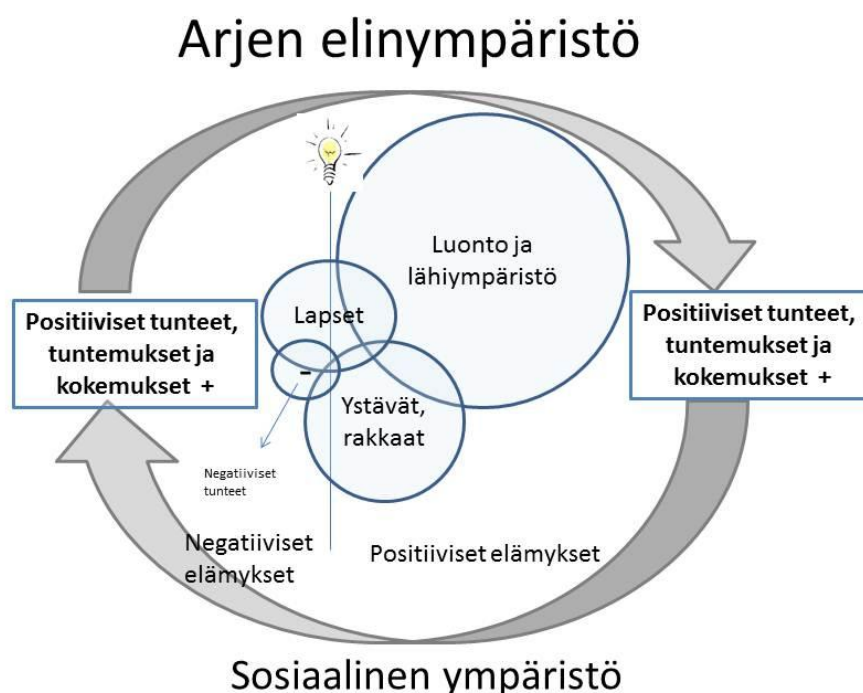
Arki näyttäytyy voimakkaasti luonnossa ja lähiympäristössä, kaupungin halki kulkevilla pyöräteillä ja joenrannan maisemissa sekä metsässä. Luonto on lähellä ja se on helposti saavutettavissa, sinne mennään silloin, kun halutaan kerätä voimia ja ajatella rauhassa asioita. Luontoon voidaan mennä yhdessä myös esimerkiksi hiihtoretkelle tai pilkille, ja silloin pääpaino on ajanvietossa yhdessä rakkaiden kanssa. Luonnossa koetut elämykset voivat olla ainutlaatuisia tilanteita, joissa luonto näyttää ihmiselle oman salaisen puolensa esimerkiksi siten, että ihminen pääsee aitiopaikalta seuraamaan kahden luonnon eläimen kohtaamista. Maisema-elämykset ovat voimakkaita ja niitä koetaan paljon, maisemat pysäyttävät ja saavat välillä Lapin yliopiston opiskelijat haukkomaan henkeään. Täällä Rovaniemellä on hyvä olla.

Sosiaalisen ympäristön arki sijoittuu kotiin ja opiskelupaikkaan tai työpaikkaan, ja olennaista on vuorovaikutus niiden ihmisten kanssa, joiden kanssa ollaan kulloinkin tekemisissä. Vaikka jotkut arjen elämykset koetaan yksin, näyttää siltä, että toisen riemun kokeminen voi olla suuri elämys Lapin yliopiston opiskelijalle. Jotkut elämykset ovat sellaisia, että yksin ne eivät olisi tuntuneet elämyksiltä, vaan elämyksen kokemuksesta teki juuri se yhdessäolo ja nauttiminen muiden seurasta. Arjen elämys mielellään koetaan yhdessä muiden kanssa.

Lapin yliopiston opiskelijoille arjen elämys on aito, inhimillinen ja merkityksellinen kokemus, joka koskettaa ja jää mieleen. Oleellisia ovat kaikki positiiviset tunteet ja tuntemukset, joita arjen elämys aiheuttaa. Arjen elämys on intuitiivisesti positiivinen kokemus ja sen merkitys liittyy positiivisiin tunteisiin ja tuntemuksiin, joita elämys aiheuttaa. Arjen elämys merkitsee sitä, että voi kokea olevansa onnellinen. Se merkitsee sitä, että oivalletaan, miten hyvin asiat ovat ja miten paljon arjessa on merkityksellisiä asioita. Merkitys näkyy vapautena, onnellisuutena, latautumisenä, hyvän olon tunteena ja arkisten huolien unohtamisena. Elämys on

jotakin suurta ja ainutkertaista ja siitä tulee hyvä mieli. Vaikka elämyksessä olisi myös negatiivisia piirteitä, on niissäkin paljon positiivisia tunteita. Negatiiviset tunteet kuuluvat negatiivisiin elämyksiin ja niitä voi olla esimerkiksi ikävä kokemus ja pettyminen liittyen opintoihin, irtisanoutuminen työpaikasta, kauhea jumpakokemus tai väsymys. Spontaanisti arjen elämys mielletään positiiviseksi kokemukseksi ja Lapin yliopiston opiskelijat näyttäsivät olevan varsin tyytyväisiä omassa arjessaan.

On ollut mielenkiintoista huomata, miten paljon yhtenevyyttä on Perttulan (2007b) matkailuelämysmäärittelyllä ja LEO:n elämyskolmiomallilla. Molemmista löytyy samansuuntaisia ominaisuuksia, ja tämä antaa vahvan tuen myös sille tulkinnalle, jonka minä olen tässä tutkielmassa tehnyt Lapin yliopiston opiskelijoiden arjen elämyksistä. Kuvaan tulkintaani Lapin yliopiston opiskelijan arjen elämyksistä visuaalisesti kuviossa 4.

KUVIO 4. Lapin yliopiston opiskelijoiden arjen elämyksiä

Lapin yliopiston opiskelijan elämismaailma muodostuu arjen elinympäristöstä, luonnosta ja lähiympäristöstä sekä sosiaalisesta ympäristöstä, ja nämä kontekstit

toteutuvat osin yhtä aikaa. Merkittävä osa elämyksistä koetaan luonnossa ja lähiympäristössä ja hyvin usein elämyksiin liittyy joku toinen henkilö. Positiivisia elämyksiä on paljon enemmän kuin negatiivisia elämyksiä, ja vaikka elämykset olisivat negatiivisia, niihin liittyy paljon positiivisia tunteita. Negatiivisiin elämyksiin liittyy eniten negatiivisia tunteita, joita kuvataan vähemmän kuin positiivisia tunteita. Sekä positiivisiin että negatiivisiin elämyksiin liittyy oleellisesti oivallus siitä, miten hyvin asiat arjessa ovat.

Tässä tutkielmassa elämys on ihmiselle merkittävä tai tärkeä kokemus (Perttula 2007a, 56), joka koskettaa ja jää mieleen. Jos ajatellaan, että elämys on se, mitä Perttula ja minä sanomme, niin on loogisesti mahdotonta puhua elämysten tuottamisesta tai tuotteistamisesta (Perttula 2009, 117). Elämystä ei voida ihmiselle taata tai luvata, eikä elämystä voida ostaa eikä myydä. Olisi mielenkiintoista tietää, onko kuluttajasuojaan liittyen koskaan jollekin viralliselle taholle reklamoitu siitä, että tuotteen tai palvelun luvattiin antavan elämyksen kaupan päälle, eikä elämystä sitten syntynytkään.

Näyttää siltä, että Lapin yliopiston opiskelijoille elämys ei ole keskeinen elämän päämäärä. Päinvastoin. Heille elämys on pieni ”paratiisi” arjen keskellä. ”Paratiisi” siksi, että tätä sanaa kuvattaessa yhtä lailla tulevat mieleen vain positiiviset, kauniit asiat. Elämys mielletään spontaanisti hyvin positiivisena kokemuksena, joka herättää tunteita eli koskettaa ja joka muistetaan vielä pitkän ajan päästä. Lapin yliopiston opiskelijoiden arjen elämykset eivät kuormita ympäristöä eikä niille voida määritellä hintaa. Tämän tutkielman mukaan arjen elämys on aina kokemus. Se on ajalliselta kestoaltaan melko lyhyt hetki, se on oivalluksenomainen tila, joka heijastaa Lapin yliopiston opiskelijoiden arvomaailmaa ja kulttuuria. Lapin yliopiston opiskelija arvostaa arkeaan, sen sosiaalista ympäristöä sekä luontoa ja lähiympäristöä.

Tämän tutkielman pääongelma on: Millaisena arjen elämykset näyttäytyvät opiskelijoiden kirjoittamissa tarinoissa? Arjen elämykset näyttäytyvät oivalluksina siitä, miten hyvin asiat ovat. Ne näyttäytyvät myös merkittävänä kokemuksina yksin tai läheisten ihmisten kanssa, niihin liittyy oleellisesti luonto ja lähiympäristö sekä sen arvostaminen. Arjen elämys koetaan usein toiminnallisessa tilanteessa,

silloin ollaan tekemässä jotakin mukavaa ja tavoitteena on tällöin usein kontrastin luominen tavanomaiseen arkeen.

Tarkastellessani sitä, mitä merkityksiä elämyksillä oli Lapin yliopiston opiskelijoille, huomasin hyvin mielenkiintoisen seikan. Jokaisesta positiivisesta tarinasta ja arvottomattomasta, kuitenkin positiivisesta tarinasta oli helppo löytää tämä merkitys. Negatiivisista tarinoista ei tätä merkitystä löytynyt, paitsi kahdesta, joissa sen merkitys oli samanlainen kuin positiivistenkin tarinoiden merkitys. Merkitykset jakautuivat kahteen luokkaan. Ensinnäkin ne antoivat opiskelijoille positiivisia tunteita ja tuntemuksia ja lisäksi ne olivat positiivisia kokemuksia. Kaikista positiivisista tarinoista voi tunnistaa arjen arvostamisen ja oivalluksen siitä, miten hyvin asiat oikeastaan arjessa ovatkaan. Positiiviset arjen elämykset näyttävät tämän tutkielman perusteella olevan Lapin yliopiston opiskelijoille tärkeitä kokemuksia.

Tarinoista löytyy suoria elämymäärityksiä. Elämystä kuvataan niissä *aidoksi ja inhimilliseksi* ja olotilaa elämyksen jälkeen *iloiseksi, onnelliseksi, helpottuneeksi ja autuaaksi*. Elämyksellä tuntuu olevan voimaannuttava olemus, jota kuvattiin esimerkiksi näin: *Hiljaisuus ja rauha saavat minut latautumaan*. Elämys antoi arjelle positiivisia sävyjä: *Elämys oli pysäytys ajattomaan tilaan, sen jälkeen arkiset huolet unohtuivat*. Elämyksen sanottiin olevan *jotakin suurta* ja ainutkertaista *...ja se oli minulle elämys, koska en voi kuulla vastaavia tarinoita isovanhemmillani, jotka ovat kuolleet ennen kuin olin 10-vuotias...* Eräessä tarinassa elämystä kuvattiin seuraavasti:

”Arjen pienet tapahtumat tai asiat, jotka kuitenkin ovat niin suuria, tuovat iloa ja elämyksiä arkeen”. [Vastaja 30]

Lapin yliopiston opiskelijoiden kirjoittamista tarinoista huokuu ajan henki ja niistä näkyy selvästi maailman digitalisoituminen sekä median vaikutus arkeen. Media näyttäisi tämän tutkielman perusteella liittyvän luonnollisena osana opiskelijoiden elämään, sillä on oma tärkeä sivuroolinsa, joka näyttäytyy merkityksellisenä siinä tilanteessa, kun haetaan tietoa (sanomalehdet, Internet), halutaan dokumentoida tärkeitä asioita tai tilanteita ja laittaa joku asia muistiin. Media on mer-

kityksellinen myös silloin, kun halutaan olla yhteydessä muihin ihmisiin. Yksi asia kuitenkin ihmetyttää aineistossa. Missä on kiire? Mihin on piiloutunut tuo yksi tämän päivän ilmiö, joka sanelee kaikkea sitä, mitä teemme ja mihin ryhdymme. Aavistelen, että kiire on piiloutunut elämyksen taakse samalla tavoin, kuten paha olo tai masennus. Sitä varmasti on, mutta silloin, kun keskustellaan arjen elämyksistä, tuodaan esille itselle merkitykselliset, positiiviset kokemukset, jotka ovat koskettaneet ja jääneet mieleen.

Perttula totesi eräässä artikkelissa (2008, 278), että vakava onnellisuustutkimus tarvitsee epäsuoraa empiiristä lähestymistä, joka konkreettisimmillaan tarkoittaa sitä, ettei aineiston hankinnassa käytetä hyödyksi lainkaan sanaa onnellisuus. Tämä aineisto näyttäytyy onnellisuustutkijan aarreaittana ja olisi hyvin herkullista tarkastella sitä esimerkiksi pohjoisuuden näkökulmasta.

Tulokseni viittaavat elämysyhteiskuntakeskusteluun ja elämysten ylikyllästämiseen liittyvään puheeseen, jota yhteiskunnassamme käydään. Tulokset viittaavat myös arjen tutkimukseen liittyvään keskusteluun. Arki ei Lapin yliopiston opiskelijoiden kokemuksissa näyttäydy kovin ankeana, päinvastoin. Arkea arvostetaan ja siinä on paljon tärkeitä hetkiä. Lüthje kiteytti Kide-lehden artikkelin otsikossa sen, mitä Lapin yliopiston opiskelijat elämyksestä ajattelevat. ”Vähemmän on enemmän” (Lüthje 2010a, 27). Tulokseni tukevat yhteiskunnallisessa keskustelussa ilmi tullutta linjaa elämyksestä, jolloin ympyrä sulkeutuu ja elämystä ei voida taata, vaan se on aina ihmisen henkilökohtainen, spontaani kokemus. Lapin yliopiston opiskelijat saavat voimaa luonnosta ja lähiympäristöstä, he arvostavat arjen pieniä asioita, joille ei voida määrittää hintaa ja he suhtautuvat positiivisesti tulevaisuuteen, vaikka ovat kokeneet negatiivisiakin asioita elämässään.

Tällä tutkielmalla ei voitu tuottaa peräänkuuluttamaani arjen elämysstrategiaa, sillä arjen elämys syntyy täytenä yllätyksenä, ja tilanteissa, jossa niitä vähiten odottaa. Niihin liittyy usein tärkeitä ihmisiä ja suuria tunteita ja ne edellyttävät reflektiota, asioiden syvällistä ajattelemista ja pohdintaa omaa elämänhistoriaa ja omia aiempia kokemuksia vasten. Opiskelijoiden rooli suhteessa elämykseen oli olla osallisena jotakin merkittävää oivallusta tai olla jonkun merkityksellisen ti-

lanteen todistajana ja sivustaseuraajana. Opiskelijalla itsellään oli tämä kokemus, jonka hän itse nimesi arjen elämykseksi.

7.1 Luotettavuudesta

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden keskeinen lähtökohta on tutkijan subjektiviteetin esiin tuominen ja asettaminen luotettavuuden kriteeriksi, jolloin luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. Tutkija raportoi toimenpiteensä ja sitä kautta luotettavuutta voidaan määrittää. (Eskola & Suoranta 2008, 211.) Tämän tutkielman luotettavuuden kannalta oleellista on se, että olen tutkijana kirjoittanut näkyviin kaikki ratkaisut, jotka jotenkin liittyvät tutkimusprosessiin tai sen osa-alueisiin. Olen kuvannut aineistoa ja sen analyysiprosessia riittävästi, jotta lukija voi tehdä oman arvionsa tulosten luotettavuuden kannalta. Tämä tutkielma on käytännössä edennyt juuri niin, kuin tutkimustekstistä käy ilmi. Haluan tutkimusraporttini rakenteellisilla valinnoilla korostaa tutkimusprosessiani ja sen painopistealueita ja se kuvaa myös omaa arvomaailmaani tutkijana.

Tämän tutkielman aineisto muodostui Lapin yliopiston opiskelijoiden kirjoittamista arjen elämystarinoista. Opiskelijat paneutuivat erittäin huolellisesti annettuun tehtävään. Keskimäärin opiskelijan tuotos oli 0,5-1 käsin kirjoitettua sivua ja aineiston kertomukset vaikuttivat todenperäisiltä. Keskustelut aineiston keruun tilanteiden jälkeen vahvistavat sitä tunnetta, että opiskelijat kirjoittivat todenperäisistä kokemuksistaan. Kaikki kertomukset vaikuttivat siltä, että vastaajat ottivat tehtävän vakavissaan. Aineisto vaikuttaa erittäin uskottavalta, tällaisia elämyksiä koetaan opiskelijoiden arjessa. Tämä tutkielma piirtää yhdenlaisen kuvan arjen elämyksistä. Oleellinen kysymys on se, minkälaisia asioita Lapin yliopiston opiskelijat pitävät elämyksellisinä. Jotkut arjen elämykset varmasti ovat niin henkilökohtaisia, ettei niistä haluta kirjoittaa, eikä niitä haluta jakaa muiden kanssa. Tämä tutkielma ei ulotu sinne saakka, että voitaisiin selvittää, mikä ero on opiskelijoiden elämyksellä ja kokemuksella. Se on tämän tutkielman heikkous. Jos nyt saisin

palata ajassa taaksepäin ja miettesin, mitä tekisin toisin, ehkä pyytäisin tarinoiden kirjoittajilta lisää tietoa kyselylomakkeen avulla. Voisin tällä tavoin selvittää esimerkiksi sitä, miten tutkittavat valitsivat aiheen, josta kirjoittivat ja oliko tarina faktaa vai fiktiota. Voisin kysyä, vaikuttiko kuvasarjan näyttäminen aiheen valintaan tai voisin kysyä heiltä, miten määrittelisivät arkeaan tai elämyksiään. Tätä dataa olisin voinut analysoida myös määrällisesti ja se ehkä olisi lisännyt tutkielman pätevyyttä.

Aineiston riittävyys ja kattavuus on yksi laadullisen tutkimuksen olennaisia arviointiperusteita, vaikka nämä kysymykset nousevat kvantitatiivisen tutkimuksen perinteestä (Eskola & Suoranta 2008, 60). Riittävä tutkimusaineiston koko on haastavaa määrittellä ja olennaista tässä määrittelyssä lienee se, että saadaanko aineistolla vastaukset tutkimusongelmiin ja muodostavatko aineiston koko, analyysi ja tulkinta sekä tutkimusteksti jäsentyneen kokonaisuuden. Sain tähän tutkielmaan analysoitavakseni 39 arjen elämystarinaa ja saturaatio aiheesta toteutui. Tarinoista alkoi löytyä paljon yhteneväisiä piirteitä, enkä usko, että uudet tarinat olisivat antaneet mitään uusia tuloksia tälle tutkielmalle. Pystyin aineistolla erittäin hyvin vastaamaan tutkimusongelmiini.

Tiedostan esioletukseni ja oman positioni vaikutuksen tälle tutkielmalle. Halusin ymmärtää elämystä käsitteenä ja perehtyä siihen paremmin. Olen lukenut valtavasti aihetta käsittelevää kirjallisuutta ja artikkeleita ja koen saaneeni vastauksen minua askarruttaneisiin kysymyksiin. Eläytymismenetelmään perehtyminen oli tärkeää, ja koen saaneeni tällä menetelmällä aivan loistavaa materiaalia tutkia tätä aihetta. En usko, että tutkittavat olisivat haastattelussa avautuneet minulle näin syvällisesti henkilökohtaisista kokemuksistaan, enkä mitenkään olisi päässyt havainnoimaan tai seuraamaan arjen elämysten syntymistä, sillä ne syntyvät aina yllättäen. Olen tässä tutkielmassa lähestynyt aihetta paitsi valitsemieni teorioiden kautta myös aineistosta esiin nousseiden asioiden kautta. Tämän katson lisäävän tutkielman luotettavuutta.

Se, että valitsin Schulzen (2005) elämisyhteiskuntateorian, liittyi siihen, että teorian lähtökohta ja perusidea oli nimenomaan arjen estetiikassa ja halusin saada selkeän yleiskuvan siitä, mistä tämä koko elämisyhteiskuntakeskustelu on saanut

alkunsa. Tämä teoria ja siihen liittyvän kirjallisuuden lukeminen on avannut silmäni juuri arjen rutiinien vaikutukseen näinkin merkittävään asiaan kuin elämyksellisuuden syntyyn.

Pohdin pitkään sitä, otanko LEO:n elämyskolmiomallin (Tarssanen 2009) mukaan tähän tutkielmaan. Se on toiminut innoittajana lähes kaikissa tästä aiheesta tehdyissä opinnäytetöissä ja kunnioituksena paikallista osaamista kohtaan minäkin otin tämän mallin mukaan tutkielmaani. Päätin kuitenkin jättää sen roolin melko pieneksi sen vuoksi, että se on varsinaisesti suunniteltu jotakin elämyksellistä tuotetta ja sen analysoimista varten. Sen perimmäinen ajatus on ollut, että sen avulla voitaisiin lisätä jonkun tuotteen tai palvelun elämyksellisyyttä. Tyydyn tässä tutkielmassa tarkastelemaan mallin läpi arjen elämyksiä kokonaisuutena ja pohdin sitä, miten sen elementit toteutuvat tämän tutkielman aineistossa.

Kehyskertomusten variointi on vaikuttanut oleellisesti Lapin yliopiston opiskelijoiden kirjoittamiin tarinoihin. Pyysin heiltä positiivisia ja negatiivisia arjen elämystarinoita ja tietoisesti jätin yhden kehyskertomusvariaation arvottamatta. Olin ennen tämän tutkielman tekemistä sitä mieltä, ettei negatiivisia elämyksiä voi olla edes olemassa. Ajattelin, että jos jossakin tilanteessa on paljon negatiivisia ominaisuuksia, se ei enää olisi elämys, vaan se olisi pelkkä kokemus. Olen saanut uutta tietoa ja oppinut, että negatiivisiakin elämyksiä on olemassa. Tämä tutkielma todistaa sen. Ilman juuri tätä kehyskertomusvariaatiota en olisi saanut selville tätä hyvin olennaista asiaa liittyen elämyksiin. Olen hyvin tyytyväinen siitä, että yksikään arvottamaton elämystarina ei spontaanisti tuottanut negatiivista tarinaa ja näin yksi tutkielman tulos on se, että Lapin yliopiston opiskelijoiden arjen elämykset ovat heille pääasiassa positiivisia, merkityksellisiä kokemuksia, jotka ovat koskettaneet heitä ja jääneet mieleen.

Kehyskertomuksia eri tavalla varioiden voitaisiin saada hyvin mielenkiintoisia jatkotutkimusaiheita. Voitaisiin erityisesti perehtyä elämyksen ja sosiaalisen ympäristön yhteyksiin ja varioida kehyskertomuksesta sitä seikkaa, koetaanko elämys yksin vai yhdessä muiden kanssa. Tämän eron ja tarinoiden variaation analysoinnilla saataisiin varmasti uutta tietoa elämyksestä ja erityisesti siitä sosiaalisena kokemuksena. Nyt minulla on jo melko selkeä käsitys siitä, millaisina Lapin

yliopiston opiskelijoiden arjen elämykset näyttäytyvät. Olisi erittäin mielenkiintoista kerätä samanlainen aineisto erityisen voimakkaista elämyksistä ja verrata näiden kahden aineiston tuloksia keskenään. Olisi hyvin mielenkiintoista toteuttaa tutkimus siinä yliopistossa, jonka opiskelijat ovat maassamme vähiten tyytyväisiä opiskelijoita ja verrata näiden kahden tutkimuksen tuloksia keskenään.

Tässä tutkielmassa olen perehtynyt syvällisesti arjen elämykseen ja olen tarkastellut sitä Lapin yliopiston opiskelijoiden kirjoittamien tarinoiden kautta. Eläytymismenetelmällä tuotetut tarinat ovat antaneet minulle erittäin herkullista materiaalia arjen elämyksistä ja olen päässyt tutkimusaiheeseeni syvälle. Jos teen tulevaisuudessa eläytymismenetelmällä tutkimusta, pyrin siihen, että tulisin keräämään aineiston yhdellä kertaa. Tässäkin tutkielmassa olisin ihan hyvin voinut kerätä vaikka liian suuren aineiston, sillä en usko aineiston määrän lisääntymisen muuttavan tuloksia mitenkään. Jos antaisin aineistoni toiselle tutkijalle analysoitavaksi, tiedän hänen löytävän siitä samanlaiset painopisteet kuin minäkin.

Tutkielman tulos heijastaa 2010-luvun Lapin yliopiston opiskelijan elämää ja arkea. Koska pyysin opiskelijoita kirjoittamaan arjen elämyksistä, uskon heidän tietoisesti välttäneen aiheita, jotka liittyvät juhlimiseen. Tämän tutkielman tulosten valossa Lapin yliopiston opiskelija näyttää luontoa rakastavana ja lähiympäristöä arvostavana henkilönä. Tiedän hänen olevan paljon muutakin, ja tiedän hänen välillä juhlivan kaupungin yöelämässä yhdessä opiskelijakollegoiden kanssa. Se ei näy tässä tutkielmassa sen vuoksi, että juhlimista ei yleisesti opiskelijoiden keskuudessa liitetä arkeen.

7.2 Pohdintaa

Olen tämän tutkimusprosessin aikana saanut olla tekemisissä hyvin herkkien ja kauniiden asioiden kanssa. Olen päässyt kurkistamaan yksittäisten ihmisten simpään ja koen kunnia-asiaksi sen, että olen saanut luvan tulkita opiskelijoiden

arjen elämystarinoita. Ne näyttävät selvästi sen, miten arjen elämykset ovat olleet ihmisille tärkeitä tilanteita ja merkityksellisiä kokemuksia, ne ovat koskettaneet ja niistä heijastuu hyvä olo ja onnellisuus. Pyysin Lapin yliopiston opiskelijoita kirjoittamaan heidän arjen elämyksistään ja sain mitä odotinkin. Sain kirjoituksia yksittäisistä elämyksistä, positiivisista ja negatiivisista kokemuksista ja tapahtumista. Se tuo oman ominaislaatusensa siihen, millaisena arjen elämismaailma näytetään.

Johdannossa ihmettelin Velho-oopperan yleisön reaktioita ja kysyin, että kokivatko he elämyksen siksi, että he yllättyivät, ja heidän odotuksena ylittyivät. Tämä tutkimusprosessi on osoittanut sen, että näin on. Elämykseen liittyy hyvin usein se, että ihmiselle tärkeällä hetkellä tai merkityksellisessä paikassa tapahtuu jotakin odottamatonta ja yllättävää, joka aiheuttaa voimakkaan tunnereaktion. Johdannossa väitin, että arjessa koettuihin elämyksiin sisältyy samoja elementtejä, joita erityistilanteissa koetuissa elämyksissä on. Tämän tutkielman tulokset vahvistavat väitteeni todeksi.

Aineiston tarinoissa on hyvin voimakkaasti läsnä onnellisuus ja hyvä olo. Ei voida sanoa, että kaikki Lapin yliopiston opiskelijat ovat onnellisia, mutta se voidaan sanoa, että Lapin yliopiston opiskelijat kokevat arjessa elämyksiä ja ne merkitsevät heille paljon. Onko aineiston keruun ajankohdan vuodenaajalla merkitystä siihen, minkälaisia tarinoita sain analysoitavaksi? Mitä jos tutkielma olisi toteutettu syksyllä? Tutkielman aineiston tarinoissa luonnon merkitys korostui ja aineiston keruun ajankohtana kevät varmasti toi tarinoihin sitä valoa ja aurinkoa, mitä niissä ei ehkä muutoin olisi niin paljon ollut. Olen vakuuttunut siitä, että jos aineisto olisi kerätty kauneimpaan ruskan aikaan, olisivat syksyn vivahteet ja ruskan värit näkyneet tarinoissa yhtä voimakkaasti, kuin aurinko ja sen valo näkyivät nyt.

Tämän aineiston perusteella näyttäisi, että Lapin yliopiston opiskelijoiden asiat ovat melko hyvin. Tässä tutkielmassa ei näy opiskelijoiden pahaa oloa tai masennusta. Miksi sitä ei näy? Siksi, että sitä ei liitetä elämykseen. Elämys mielletään intuitiivisesti positiiviseksi kokemukseksi. Pahasta olosta ja masennuksesta selviäminen voi olla elämys arjessa. Jos olisin pyytänyt opiskelijoita kirjoittamaan

tarinoita erityisen ahdistavista arjen tilanteista, olisin varmasti saanut tarinoita, joista olisi heijastunut toisenlaiset asiat.

Pohjoinen sijainti eli pohjoisuus ja luonto nousivat erittäin merkittävänä asioina aineistosta esille ja pohdin, olisiko esimerkiksi Helsingin yliopistossa tehty vastaava tutkielma arjen elämyksistä antanut minulle saman tuloksen, minkä tämä tutkielma antoi. Epäilen, että tämä ominaisuus liittyy erityisesti tänne Lapin yliopistoon ja pohjoiseen sijaintiin. Joistakin tarinoista kävi selvästi ilmi se, että monet tutkielmaan osallistuvat ovat muualta ja ovat täällä opiskelemassa. Ovatko nämä ihmiset valinneet Rovaniemen opiskelupaikakseen juuri siksi, että täällä on erityislaatuinen luonto, valkoista lunta ja tilaa hengittää (Salonen 2009, 127)? Etelässä olisi ehkä korostunut enemmän kulttuuriympäristö, mahdollisesti sosiaalinen ympäristökin. Tarinat olisivat varmaankin olleet erilaisia, mutta uskon, että arjen merkitykselliset tapahtumat ovat pääpiirteissään samanlaisia. Tässä olisi jatkotutkimuksen paikka liittyen arjen elämyksiin.

Merkityksiä tutkittaessa on huomioitava se asia, että merkitys muuttuu ajan myötä. Positiiviset tarinat tuottavat positiivisia merkityksiä samoin kuin negatiiviset tarinat. Mikä merkitys on sillä ajalla, joka kuvauksen kokemuksen ja kirjoittamisen välillä on? Jos ajatellaan vaikka tarinaa erosta. Ollaanko siitä asiasta valmiita kirjoittamaan silloin, kun koko prosessi on kesken ja kipeimmillään? Jälkikäteen pohdittuna asialle oli jo syntynyt positiivinen merkitys, mutta jos eroprosessi olisi ollut kesken, olisiko tuo merkitys ollut vaikkapa katkeruus. Olisiko ihminen edes mieltänyt tuota tapahtumaa elämykseksi vielä silloin? Vasta pitkän ajan kuluttua asia onkin ymmärretty toisella tavalla ja siihen on kytkeytynyt vahvasti positiivinen puoli.

Arki ympäröi meitä kaikkia. Se on läsnä elämässämme lähes aina. Siksi on tärkeää pysähtyä miettimään, mitkä asiat ovat meille merkityksellisiä arjessamme. Kun tiedostamme nämä asiat, voimme tyytyväisin mielin jatkaa arkeamme ja saada siinä taas uusia kokemuksia, joista voimme oppia uutta. Oppia lisää itsestämme, oppia elämästämme ja näin saamme elämäämme makua. Arjen elämykset antavat elämälle makua.

LÄHTEET

Aho, S. 2001. Matkailuelämys prosessina. Elämysten synnyn ja kehityksen vaiheet. Teoksessa S. Aho, A. Honkanen & J. Saarinen (toim.) Matkailuelämykset tutkimuskohteina. Suomalaisen matkailututkijaverkoston 10-vuotisjulkaisu. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino, 32–50.

Ahonen, A. K. 2010. Psychosocial Well-being of Schoolchildren in the Barents Region. A comparison from Northern parts of Norway, Sweden and Finland and North-West Russia. Doctoral Dissertation. Acta Universitatis Lapponiensis 173. Rovaniemi: Lapland University Press.

Airaksinen, T. 2009. Luontokokemus ja ihmisen suhde luontoon. Teoksessa V. Tökkäri (toim.) Valta, luonto ja ihminen. Symposiumtekstejä. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 61–73.

Alanen, A. 2007. Elämyskulutus kiehtoo yhä useampia — samasta tuotteesta sekä hyötyä että elämystä. [verkkodokumentti]. Saatavissa: http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2007/art_2007-09-10_004.html?s=1 (Viitattu 9.11.2010.)

Alasuutari P. & Alasuutari M. 2010. Mökkihulluus. Vapaa-aajan asumisen taika ja taito. Tampere: Juvenes Print.

Andersson, L.C., Hetemäki, I., Mustonen, R. & Sihvola, A. (toim.) 2011. Kaikki irti arjesta. Helsinki: Gaudeamus.

Antikainen, A. 1996. Merkittävät oppimiskokemukset ja valtautuminen. Teoksessa A. Antikainen & H. Huotelin (toim.) Oppiminen ja elämänhistoria. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 251–296.

Audi 2011. Audi-elämys. [Audin verkkosivut] Saatavissa: http://www.audi.fi/fi/brand/fi/experience/audi_world.html (Viitattu 20.3.2011)

- Bauman, Z. 1996. From Pilgrim to Tourist — or a Short History of Identity. Teoksessa S. Hall & P. du Gay (toim.) Questions of Cultural Identity. Sage Publications, London, Thousand Oaks, New Delhi, 18–36.
- Benjamin, W. 1986. Silmä väkijoukossa. Helsinki: Kustannus Odessa.
- Bruner, J. 1986. Actual minds, possible worlds. Cambridge & London: Harvard University Press.
- Csikszentmihalyi, M. 2005. Flow elämän virta. Tutkimuksia onnesta, siitä kun kaikki sujuu. Tallinna: Rasalas.
- Damasio, A. 2003. Spinozaa etsimässä: Ilo, suru ja tuntevat aivot. Suom. K. Pietiläinen. Helsinki: Terra Cognita.
- Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S. 2008. Introduction: The Discipline and Practice of Qualitative Research. In N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (eds.) Handbook of Qualitative Research (3rd Edition), Thousand Oaks, CA, SAGE Publications, 1–43.
- Elämysklubi 13.9.2010 Slow-life. Kurjuuden maksimointia vai matkailumahdollisuus? [Elämysklubi -blogi]. Saatavissa: <http://www.elamysklubi.blogspot.com/> (Viitattu 27.10.2010.)
- Eskola, J. 1991. Eläytymismenetelmän käyttö sosiaalitutkimuksessa — tekninen opas aloittelijalle. Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian laitoksen työraportteja B: 33. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Eskola, J. 1997. Eläytymismenetelmäopas. Tampere: Tampereen yliopiston julkaisujen myynti.
- Eskola, J. 1998. Eläytymismenetelmä sosiaalitutkimuksen tiedonhankintamenetelmänä. Tampere: Tampereen yliopiston julkaisujen myynti.
- Eskola, J. 2010. Eläytymismenetelmän autuus ja kurjuus. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: WS Bookwell Oy, 72–87.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Gelter, H. 2006. Towards an understanding of experience production. Teoksessa M. Kylänen (toim.) *Articles on Experiences 4: Digital Media & Games*. Rovaniemi: University of Lapland Press, 28–50.

Ginsburg, G. P. 1978. Role-playing and Role Performance in Social Psychological Research. Teoksessa M. Brenner, P. Marsh & M. Brenner (toim.) *The Social Contest of Method*. London: Groomhelm, 91–121.

Ginsburg, G. P. 1979. The Effective Use of Role-Playing in Social Psychological Research. Teoksessa G.P. Ginsburg (toim.) *Emerging Strategies in Social Psychological Research*. New York: John Wiley & Sons, 117–154.

Halava, I. & Panzar, M. 2010. Kuluttajakansalaiset tulevat! Miksi työn johtaminen muuttuu? Evan (Elinkeinoelämän valtuuskunta) raportti. Helsinki: Taloustieto Oy. [Verkkodokumentti] Saatavissa: <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2010/09/Kuluttajakansalaiset.pdf> (Viitattu 18.3.2011)

Heikkinen, V. 2005. Arkea arkeissa. Teoksessa V. Heikkinen (toim.) *Tekstien arki: tutkimusmatkoja jokapäiväisiin merkityksiimme*. Helsinki: Gaudeamus, 11–30.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. *Tutki ja kirjoita*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Honkasalo, M-L., Utriainen, T. & Leppo, A. (toim.) 2004. *Arki Satuttaa. Kärsimyksiä suomalaisessa nykypäivässä*. Tampere: Vastapaino.

Hurtig, J. 2010. Ajattelu ilmiöiden lukemisen taitona. Teoksessa J. Hurtig, M. Laitinen & K. Uljas-Rautio. *Ajattele itse! Tutkimuksellisen lukutaidon perusteet*. Juva: Bookwell Oy, 12–43.

Häggman, K., Markkola, P., Kuisma, M. & Pulma, P. (toim.) 2010. Suomalaisen arjen suuri tarina. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Hämäläinen, J. 1998. Seikkailu- ja elämyspedagoginen orientaatio sosiaalipedagogisessa ajattelussa ja toiminnassa. Teoksessa T. Lehtonen (toim.) Elämän seikkailu. Näkökulma elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 148–176.

Hänninen, V. 1999. Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Tampere: Tampereen yliopisto.

Härkönen, T. 2008. Elämys on aina aito elämys. [Internet-markkinointimatkailu blogi 21.1.2008] Saatavissa: <http://matkailumarkkinointi.blogspot.com/2008/01/elmyksi-ei-myyd-elmyksill-vieraileva.html> (Viitattu 21.3.2011)

Inkinen, S. 2007. Elämys-trendi tuli jäädäkseen. Viisi tähteä 16.8.2007. Saatavissa: <http://www.viisitahtea.fi/trendit/84/2243> (Viitattu 9.11.2010)

Itkonen, E. (toim.) 1992. Suomen sanojen alkuperä. Etymologinen sanakirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Jokinen, E. 2005. Aikuisten arki. Helsinki: Gaudeamus.

Jussila, R. 1998. Vanhat sanat. Vanhan kirjasuomen ensiesiintymiä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Järvinen, P. & Järvinen, A. 2000. Tutkimustyön metodeista. Tampere: Opinpajan kirja.

Kalliokoski, M. 2011. Kansallispuistokirjailija kannustaa retkelle. Elämysten eteen on nähtävä vaivaa. Lapin Kansa. Uutiset. 22.3.2011, 6–7.

Kaplan, S. 2001. Meditation, restoration, and the management of mental fatigue. *Environment and Behavior* 33 (4), 480–506. Saatavissa: http://nrs.fs.fed.us/pubs/jrnl/2001/nc_2001_kaplan_005.pdf (Viitattu 14.4.2011)

Karppinen, S.J.A. 2005. Seikkailullinen vuosi haastavassa luokassa. Etnografinen toimintatutkimus seikkailu- ja elämyspedagogiikasta. Akateeminen väitöskirja. Oulun Yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Oulu: Oulun yliopistopaino.

Karppinen, S.J.A. 2010. Seikkailukasvatus — erilainen tapa opettaa ja oppia. Teoksessa T. Latomaa & S.J.A. Karppinen (toim.) Seikkaillen elämyksiä II. Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Tampere: Juvenes Print, 118–135.

Karppinen, S.J.A. & Latomaa, T. 2007. Elämyksestä ja kokemuksesta teoriaa ja käytäntöä. Teoksessa S.J.A. Karppinen & T. Latomaa (toim.) Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Tampere: Juvenes Print, 11–21.

Karvonen, E. 2004. Koko maailmako elämyspuistoksi? Simuloitujen maailmojen tuottamisen kysymyksiä. Teoksessa J. Kupiainen & K. Laitinen (toim.) Kulttuurinen sisällöntuotanto? Edita Prima Oy. Helsinki, 59–80. Saatavissa: http://cc.joensuu.fi/kst/kertomukset_index.php (Viitattu 21.3.2011)

Knuutila, S. 2003. Arjen ongelma tietoyhteiskunnassa. Teoksessa S. Taija & S. Tuuva (toim.) Tietotekniikkasuhteet. Kulttuurinen näkökulma. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 195–216.

Kostiainen, A. 2002. Historia matkailuelämyksenä. Teoksessa J. Saarinen (toim.) Elämys. Teollisuutta, taloutta vai jotakin muuta? Lapin yliopiston menetelmätieteellisiä tutkimuksia 2. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino, 17–30.

Kupiainen, R. & Suoranta, J. 2002. Elämys- ja mediakasvatus elämyskulttuurissa. Teoksessa J. Saarinen (toim.) Elämys. Teollisuutta, taloutta vai jotakin muuta? Lapin yliopiston menetelmätieteellisiä tutkimuksia 2. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino, 115–133.

Kupias, P. & Peltola, R. 2009. Perehdyttämisen pelikentällä. Tampere: Juvenes Print.

Kylänen, M. 2007. Articles on experiences. 3, Christmas experiences / edited by Mika Kylänen. Lapland Centre of Expertise for the Experience Industry (LCEEI) [verkkodokumentti]. Saatavissa:

<http://www.leofinland.fi/index.php?name=Content&nodeIDX=3838> (Viitattu 12.11.2010)

Lapin Liitto. 2008. Lapin matkailustrategia. Julkaisu A22. Rovaniemi.

Lapin yliopisto. Uutinen 30.8.2010. Lapin yliopistossa Suomen tyytyväisimmät opiskelijat. Uutisarkisto. Saatavissa: <http://www.ulapland.fi/Suomeksi/Ajankohtaista/Uutisarkisto/2010.iw3?showlocation=94ee8f20-f59c-42de-baba-a7affd4be0a0&newsID=960eae0c-3ced-42de-89b9-89ff390dbe84b> (Viitattu 22.3.2011)

Latomaa, T. 2007. Mieli elämys-, merkitys- ja kokemusmaailmana — Psyko(loginen ja) semioottinen tarkastelu. Teoksessa S.J.A. Karppinen & T. Latomaa. Seikkailun elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Tampere: Juvenes Print, 21–52.

Latomaa, T. 2010a. Elämys ja kokemus tutkimuksen kohteena. Elämys- ja seikkailupedagogiikan tutkimus, tieteenteoreettisia kysymyksiä ja jäsenyyksiä [luento] 10.12.2010. Seikkailukasvatuksen koulutus. Rovaniemi.

Latomaa, T. 2010b. Kokemuksen rakentumisesta ja ymmärtämisestä. Teoksessa T. Latomaa & S.J.A. Karppinen. Seikkailun elämyksiä II. Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Tampere: Juvenes Print, 82–117.

Lehtonen, T. (toim.) 1998. Elämän seikkailu. Näkökulma elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

LEO 2010. Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskuksen brändityön yhteenvetoraportti. Paikan brändi sanoista teoiksi. Case: Rovaniemi, Joulupukin kotikaupunki — Tie Rovaniemen uuteen imagoon. Matkailun ja elämystuotannon klusteriohjelma (OSKE). Saatavissa: <http://www.leofinland.fi/index.php?name=Content&nodeIDX=5038&language=1> (Viitattu 20.3.2011)

LEO 2011. Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskuksen elämysmäärittely. [LEO:n verkkosivusto] Saatavissa:

<http://www.leofinland.fi/index.php?name=Content&nodeIDX=166> (Viitattu: 18.3.2011)

Leppiman, A. 2010. Arjen elämyksiä. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Akateeminen väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Linko, M. 1998. Aitojen elämysten kaipuu. Yleisön kuvataiteelle, kirjallisuudelle ja museoille antamat merkitykset. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimusyksikkö.

Lovén, L. 2001. Maisemaelämys ja sen mittaaminen. Teoksessa S. Aho., A. Honkanen & J. Saarinen (toim.) Matkailuelämykset tutkimuskohteina. Suomalaisen matkailututkijaverkoston 10-vuotisjulkaisu. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino, 98–107.

Lüthje, M. 2005. Se mukava maaseutu siellä jossain. Maaseutumatkailu kokemusten, mielikuvien ja markkinoinnin kohteena. Akateeminen väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Lüthje, M. 2010a. Kohti kestäväää elämystuotantoa: vähemmän on enemmän. Kide. Lapin yliopiston yhteisölehti. Rovaniemi: Lapin yliopisto. 31 (5), 27. Saatavissa: <http://www.ulapland.fi/Suomeksi/Ajankohtaista/Kide-lehti.iw3> (Luettu 17.3.2011)

Lüthje, M. 2010b. Miten matkailijat hankkivat elämyksiä? Havaintoja matkailijoiden toimintaperiaatteista internetin keskustelurymissä. Matkailututkimus 1–2, 2010. Suomen matkailututkimuksen seuran julkaisu.

Lüthje, M. 2011. Elämystalous ja elämysmatkailu [luento] 25.1.2011. YMAT1112 Kulttuurimatkailun perusteet. Matkailututkimus. Lapin yliopisto. Rovaniemi.

Löfblom, K. 1999. Elämyshakuisuus ja elämysten merkitys nuorille. Turun yliopisto. Sosiologian laitos. Sosiologian lisensiaatintutkielma.

Mezirov, J. (toim.) 1996. Uudistava oppiminen. Kriittinen reflektio aikuiskoulutuksessa. Helsinki: Painotalo Miktor.

Mustonen, A. 2001. Mediapsykologia. Helsinki: WSOY.

Mäkisalo-Ropponen, M. 2007. *Tarinat työn tukena*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Määttä, K. 2006. Rakkaus — kiehtovaa ja arvoituksellista kuten luovuus. Teoksessa K. Määttä (toim.) *Tunteiden rakkaus ja rikkaus. Avaimia tunteiden tulkinnaan*. Helsinki: Finnlectura, 46–59.

Noro, A. 1996. Gerhard Schulzen elämisyhteiskunta. Teoksessa K. Rahkonen (toim.) *Sosiologisen teorian uusimmat virtaukset*. Helsinki: Gaudeamus, 120–140.

Nummenmaa, L. & Sams, M. 2011. Tunteet mielessä ja aivoissa. Teoksessa L.C. Andersson, I. Hetemäki, R. Mustonen & A. Sihvola. *Kaikki irti arjesta*. Helsinki: Gaudeamus, 30–44.

Ojanen, S. 2006. *Ohjauksesta oivallukseen. Ohjausteorian käsittelyä*. Palmeniasarja. Helsinki: Yliopistopaino.

Osaamiskeskusohjelma OSKE. 2011. Työ- ja elinkeinoministeriö. *Matkailu ja elämystuotanto*. [Internetsivu]. Saatavissa: http://www.oske.net/osaamisklusterit/matkailu_ja_elamystuotanto/ (Viitattu 22.3.2011).

OSKE. 2011. *Elämysten johtaminen auttaa vastaamaan matkailutoimialan murrokseen*. [Internetsivu]. Saatavissa: http://www.experiencebusiness.fi/Suomeksi/Teemat/Elamysten_johtaminen.iw3 (Viitattu 22.3.2011)

Perttula, J. 2001. *Olenko onnellinen? Psykologista tunnustelua suomalaisen aikuisen onnellisuudesta*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Perttula, J. 2002. *Kiintopisteitä, ydinteemoja ja prototyyppejä: luonnos matkailun ja matkailuelämyksen psykologiaksi*. Teoksessa J. Saarinen (toim.) *Elämys. Teollisuutta, taloutta vai jotakin muuta? Lapin yliopiston menetelmätieteellisiä tutkimuksia 2*. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino, 31–53.

Perttula, J. 2007a. Elämysten merkitys ihmiselämässä. Teoksessa S. Karppinen & T. Latomaa (toim.) Seikkailien elämyksiä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 53–74.

Perttula, J. 2007b. Ihminen matkustaa, mutta miksi? Teoksessa M. Kylänen (toim.) Articles on experiences. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino, 62–79.

Perttula, J. 2008a. Elämisenpyöriä, koteja ja vastalahjoja. Teoksessa P. Niemi & T. Kotiranta (toim.) Sosiaalialan normatiivinen perusta. Tampere: Gaudeamus Helsinki University Press / Palmenia, 278–298.

Perttula, J. 2008b. Kokemus ja kokemuksen tutkimus: Fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa J. Perttula & T. Latomaa. Kokemuksen tutkimus. Merkitys — tulkinta — ymmärtäminen. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 115–162.

Perttula, J. 2009. Teoreettisia askelmerkkejä luontoelämyksen ymmärtämiseksi. Fenomenologinen analyysi elämyksen rakenteesta ja merkityksestä yksilöksi kehittämisessä. Teoksessa V. Tökkäri (toim.) Valta, luonto ja ihminen. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 111–125.

Perttula, J. 2010. Onnellisuus [luento] 28.10.2010. Elämänhallinnan teemaillat 28.9.2010–4.11.2010. Rovaniemi.

Pine, B. & Gilmore, J.H. 1999. The Experience Economy. Work is Theatre and Every Business a Stage. Boston: Harvard Business School Press.

Pitkänen, J. 2006. Elämyksiin eksyen, luonnossa liikkuen. Tutkimus retkeilijöiden elämyksistä ja luontoliikuntaharrastuneisuudesta. Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.

Poikela, E. (toim.) 2010. Oppiminen sovittelun ytimenä: Restoratiivisen ohjauksen lähtökohtia. Jyväskylä: PS-kustannus, 223–246.

Pullola, H. & Ukkola, N. 2001. Seikkailukasvatuksen vaikutus ryhmän kiinteyteen. Jyväskylän yliopisto. Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.

Rajala, R. 2001. Stressinhallinta opettajien kertomuksissa. Onnistunut ja epäonnistunut stressinhallinta kouluuyhteisössä. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja 1. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 9–38.

Saarinen, J. 2002. ”Elämyksiä, elämyksiä, elämyksiä”: lyhyt johdatus elämästälouteen ja -tutkimukseen. Teoksessa J. Saarinen (toim.) Elämys. Teollisuutta, taloutta vai jotakin muuta? Lapin yliopiston menetelmätieteellisiä tutkimuksia 2. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino, 5–17.

Salonen, T. 2009. Luonto, arvot ja matkailu. Ihmisen ongelma ja pohjoisen ihmisen kadotettu luonto. Teoksessa V. Tökkäri (toim.) Valta, luonto ja ihminen. Symposiumtekstejä. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 127–169.

Schulze, G. 2005. Die Erlebnisgesellschaft: Kultursoziologie der Gegenwart. 2. laitos. Campus Verlag, Frankfurt am Main.

Stenberg, T. 2008. Irtiottoja arjesta. Elämyksiä, laatu-aikaa, täsmänautintoja. Opettaja 102 (14) 4.4.2008, 66–67.

Tarssanen, S. (toim.) 2009. Elämäystuottajan käsikirja. Lapin elämäysteollisuuden osaamiskeskus. Rovaniemi: Oy Sevenprint Ltd.

Tarssanen, S. & Kylänen, M. 2009. Elämys — mikä se on? Teoksessa S. Tarssanen (toim.) Elämäystuottajan käsikirja. Lapin elämäysteollisuuden osaamiskeskus. Rovaniemi: Oy Sevenprint Ltd., 8–23.

Telemäki, M. 1995. Kurt Hahn ja elämyspedagogiikka. Kasvatus 1/1995. [verkodokumentti]. Saatavissa: <http://elektra.helsinki.fi/se/k/0022-927-x/26/1/kurthahn.pdf> (Viitattu 9.11.2010)

Telemäki, M. 1998. Kurt Hahn ja elämyspedagogiikka. Teoksessa T. Lehtonen (toim.) Elämän seikkailu. Näkökulma elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 11–25.

Tieteen päivät, 12.–16.2.2011, Helsinki. [tapahtuman verkkosivu] Saatavissa: <http://www.tieteenpaivat.fi/tp2011/index.html> (Viitattu 16.3.2011)

Timonen, P. 2005. Iloa ja nautintoja kotitöistä. Tilastokeskus, sosiaalitalastollinen julkaisu. Hyvinvointikatsaus 2/2005, 4–7. [verkkolehti] Saatavissa: http://193.166.173.45/tup/hyvinvointikatsaus/hyka_205_timonen.pdf (Viitattu 23.3.2011)

Tuurna, M. 2010. Salla — Selling the Silence. [Dokumenttielokuvan verkkosivu] Saatavissa: <http://www.sallaelokuva.fi/> (Viitattu 21.3.2011)

Tyrväinen, L., Silvennoinen, H., Korpela, K & Ylén, M. 2007. Luonnon merkitys kaupunkilaisille ja vaikutus psyykkiseen hyvinvointiin. Metlan työraportteja. [verkkodokumentti] Saatavissa: <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2007/mwp052-07.pdf> (Viitattu 17.3.2011)

Törrönen, J. 2001. Haastattelemisen virikkeillä: virike johtolankana, pienoismaailmana ja / tai provosoijana. Sosiologia. Tampere: Westermack-seura 38 (3), 4. Saatavissa: <http://elektra.helsinki.fi/se/s/0038-1640/38/3/haastatt.pdf> (Viitattu 9.11.2010)

Valtakunnallinen matkailustrategiatyöryhmä. 2006. Suomen matkailustrategia vuoteen 2020 & Toimenpideohjelma vuosille 2007–2013. Kauppa- ja teollisuusministeriön julkaisuja 21.

Veijola, S. 2002. Aitoja elämyksiä näyttämöllä: matkailun elämysteollisuuden sosiaalisesta ja taloudellisesta logiikasta. Teoksessa J. Saarinen (toim.) Elämys. Teollisuutta, taloutta vai jotakin muuta? Lapin yliopiston menetelmätieteellisiä tutkimuksia 2. Lapin yliopistopaino. Rovaniemi, 91–114.

Venkula, J. 2003. Taiteen välttämättömyydestä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Verhelä, P. & Lackman, P. 2003. Matkailun ohjelmapalvelut. Matkailuelämyksen tuottaminen ja toteuttaminen. Porvoo: WSOY.

Vierimaa, S. 2006. Hiljaisuuksia. Opiskelijoiden hiljaisuuden kokemuksia ympäristötaideleireillä. Lapin yliopisto. Taiteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.

Väyrynen, K. 2009. Elämyskauppa, luonto ja sivistys. Teoksessa V. Tökkäri (toim.) Valta, luonto ja ihminen. Symposiumtekstejä. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 75–90.

Väyrynen, K. 2010. Elämyksestä elämisyhteiskuntaan — käsitehistoriaa ja kritiikin lähtökohtia. Teoksessa T. Latomaa & S.J.A. Karppinen (toim.) Seikkaillen elämyksiä II, Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Tampere: Juvenes Print, 20–35.

YLE Uutiset / Kotimaa 31.8.2010. [verkkodokumentti]. Saatavissa: http://yle.fi/uutiset/teksti/kotimaa/2010/08/tyytyvaisimmat_opiskelijat_elavat_rovaniemella_1940746.html (Viitattu 28.10.2010)

YLE Uutiset / Radiohaastattelu Lapin Radio 23.9.2010. [verkkodokumentti]. Saatavissa: http://yle.fi/alueet/lappi/2010/09/kellikaa_ja_kollotelkaa_2003661.html (Viitattu 27.10.2010)

LIITE 1: Kehykertomukset

Kehykertomus 1: Olet juuri kokenut elämyksen arjessa ja kokemus oli mielestäsi hyvin positiivinen. Mitä koit ja mitkä tapahtumat johtivat elämykseen. Miltä sinusta tuntui? Miten tilanne jatkuu elämyksen jälkeen? Käytä mielikuvitustasi ja kirjoita lyhyt tarina. (Älä laita nimeäsi paperiin, mutta yritä kirjoittaa luettavaa käsialaa ja jatka tarvittaessa paperin kääntöpuolelle)

Kehykertomus 2: Olet juuri kokenut elämyksen arjessa ja kokemus oli mielestäsi hyvin negatiivinen. Mitä koit ja mitkä tapahtumat johtivat elämykseen. Miltä sinusta tuntui? Miten tilanne jatkuu elämyksen jälkeen? Käytä mielikuvitustasi ja kirjoita lyhyt tarina. (Älä laita nimeäsi paperiin, mutta yritä kirjoittaa luettavaa käsialaa ja jatka tarvittaessa paperin kääntöpuolelle)

Kehykertomus 3: Olet juuri kokenut elämyksen arjessa. Mitä koit ja mitkä tapahtumat johtivat elämykseen. Miltä sinusta tuntui? Miten tilanne jatkuu elämyksen jälkeen? Käytä mielikuvitustasi ja kirjoita lyhyt tarina. (Älä laita nimeäsi paperiin, mutta yritä kirjoittaa luettavaa käsialaa ja jatka tarvittaessa paperin kääntöpuolelle)

LIITE 2: Orientaatiossa käytetyt valokuvat